

Lördagen den 11 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 9 dennes och protokollet för den 28 sistlidne Mars.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet *Wern* anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemua åtskilliga Kongl. propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o angående dyrtidstillägg för kleresistaten vid Kongl. Flottan samt för lärarepersonalen vid skeppsgosseskolan i Carlskrona;

2:o angående den beskattning, som i följd af tackjernstiondens upphörande bör bergslagerna i riket påföras; och

3:o angående en förändrad lagstiftning för enskilda sedelutgivande banker.

De Kongl. propositionerna blefvo härefter föredragna och bordlagda.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, i enlighet med hvad vid hållet talmanssammanträde öfverenskommits, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komma att anställas Måndagen den 20 innevarande månad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner om vissa ändringar i gällande stadganden angående dels mannens målsmansrätt öfver hustrun och dels giftorätt i bo.

1:sta punkten.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: I den nu förevarande motionen har jag i första rummet begärt, att Riksdagen för sin del ville besluta sådana förändringar i Giftermåls-balken, att derigenom medgifves gift qvinna mera utsträckt rättighet än hittills att besitta och disponera särskild egendom; jag har derjemte vågat framlägga ett detaljeradt lagförslag utan att likväl hysa den förhoppning att detsamma skulle lyckas vinna Utskottets bifall. Så har ej heller skett; Utskottet har föredragit att vid behandlingen af Herr Philipssons förslag medgifva det hufvudsakliga i min framställning, och det gör i sak alldeles detsamma. Jag vill dock söka framställa några skäl, som efter mitt förmenande tala för mitt förslag. Så vidt jag kunnat utröna, finnes icke någon egentlig giftorätt hvarken i England, Amerika, Spanien, Italien eller Ryssland; om således giftorätten här skulle upphävas eller göras beroende på särskild öfverenskommelse, så torde således deri icke ligga något alldeles oförsökt. I äktenskapets natur ligger efter min uppfattning en öfverenskommelse äfven i borgerligt afseende såsom grund; om då parterne nödgas göra sig reda för hvad denna öfverenskommelse innebär, nödgas skriftligen affatta den och för bättre säkerhets och bättre minnes skull aflemna den i allmänt förvar, så kan jag ej inse att någon skada derigenom skulle inträffa. Utskottet yttrar, att man svärligen kan påräkna att få ett sådant aftal med behörig tydlighet och fullständighet upprättadt; det kunde väl till en början medföra någon svårighet, men då man ser huru allmogen är i stånd att upprätta salubref m. fl. afhandlingar och kontrakt samt man ju lätt kunde låta trycka några olika blanketter, i hvilka namn och några meningar blott behöfde ifyllas, så synes det mig ej så farligt eller omöjligt härmed. Det värsta som kunde hända, i fall kontraktet icke vore så uppställt att det egde giltighet, vore ju dessutom endast att envar i så fall egde sitt. Det påståendet att missämja makarne emellan skulle befordras, om hustrun egde att förvalta sin särskilda egendom, kan jag för min del icke inse hafva något skäl för sig; då en hvar beslutar i sin egen sak, borde väl icke den andra kontrahenten kunna finna någon anledning till klander eller missnöje dervid; ett vida farligare frö till missnöje synes mig ligga deruti, att den enas vilja helt och hållet undertryckes, att hustrun ser sin egendom förskingras utan att hon har någon talan, att hennes arbetsförtjenst kan åtgå till och med till böter för mannens öfvervåld. Jag skulle tro, att det i alla dessa nuvarande förhållanden ligger vida större anledning till missnöje eller missämja makarne emellan, än om en hvar skulle få bestämma öfver sin egendom. Erfarenheten från andra länder gifver äfven vid handen, att någon sådan fara ej är att vänta genom ett dylikt stadgande. Den kännedom jag kunnat förskaffa mig om dessa förhållan-

den i andra länder ber jag att få relatera; uppgifterna äro till större delen hemtade ur den engelska tidskriften *Law Review*: Maj 1870.

Romerska lagen stadgade att sådan hustruns egendom, som icke inbegreps uti hemgiften, under namn af "bona paraphernalia" skulle förblifva hennes enskilda egendom, öfver hvilken mannen icke hade någon rättighet.

Franska lagen medgifver fullkomlig frihet att bestämma om makarnes egendomsförhållande genom kontrakt, med vilkor att sådant kontrakt icke strider emot landets allmänna lagar i synnerhet arfslagarne.

Icke endast må särskilda bestämmelser göras, utan kontrahenterne må i allmänhet förklara antingen de vilja hafva gemensamhet i egendom, eller att hustruns egendom skall förblifva hennes och stå under mannens förvaltning eller att fullkomlig skilnad i egendom skall ega rum.

Om intet aftal är träffadt, blifva makarne gemensamt egare af all lös egendom, som de besitta vid giftermålets ingående så väl som af all den lösa egendom de sedan förvärfva, ärfva eller erhålla genom gåfva, så vida icke gifvaren uttryckligen annorlunda förordnar, hvilket förordnande har gällande kraft emot andra makar. De ega ock gemensamt all inköpt fast egendom, men ärfd eller skänkt fast egendom blir icke gemensam, så vida gifvaren icke annorlunda förordnar. Mannen har i detta fall dispositionsrätt af all gemensam så väl som af hustruns särskilda egendom, men kan icke utan hustruns samtycke afhända henne särskildt tillhörig fast egendom.

Under *hemgiftssystemet* har mannen förvaltning af all i hemgiften inbegripen egendom, men kan icke sälja eller inteckna fastighet utan rättens afgörande äfven med hustruns samtycke, med mindre äktenskapskontrakt annorlunda bestämmer. Hustrun har i detta fall förvaltning och inkomst af sådan del af sin egendom, som icke är inbegripen i hemgiften, men kan icke afhända sig sådan egendom eller föra talan inför rätta derom utan mannens samtycke eller i händelse af hans vägran utan rättens bifall.

Om makarne genom äktenskapskontrakt *förklara sig åtskilda* med *afseende på egendom*, behåller hustrun förvaltningen och afkastningen af sin både fasta och lösa egendom. Hvar och en bidrager till utgifterna enligt kontraktet. Om intet säges derom, skall hustrun bidra med en tredjedel af sin inkomst, men Rätten må i vissa fall förordna om högre bidrag. Hustrun kan icke utan samtycke af mannen eller af Rätten, om hon vägrar, afhända sig sin fasta egendom, och om äktenskapskontrakt annorlunda bestämmer är det i sådant afseende ogiltigt.

I *spanska lagen* är gemensamheten inskränkt till förvärf, och hvardera maken behåller sin egendom och är ansvarig för sina skulder.

Om icke inventarieförteckning uppgöres vid giftermålets ingående och icke andra medel finnas att bevisa hvad som tillhör hvardera maken särskildt, anses lösegendom såsom förvärf och gemensam egendom.

Om qvinnan före brölloppet tillkännagifvit, att hon icke önskar egendoms-gemenskap, har hon, likasom vid det franska systemet med *särskild egendom*, förvaltningen och afkastningen af sin enskilda egen-

dom utan kontroll af mannen. Allt hvad hustrun erhåller såsom arf, testamente eller gåfva tillägges hennes hemgift. Mannen är ansvarig förvaltare af hemgiften, men skall ställa säkerhet för dess värde. Fast egendom tillhörig hustruns hemgift kan icke afhändas eller in-tecknas utan rättens bifall.

Den nya *italienska lagen* har två system, det ena *med hemgift* och det andra *med gemensamhet*; de bero båda på öfverenskommelse, och der finnes icke någon laglig regel. I brist af kontrakt antager lagen icke någotdera systemet, utan hustruns egendom anses parafernal d. v. s. förblifver hennes egendom med full nyttjanderätt. Den italienska lagen förklarar, att hvardera makan skall bidra till hushållets utgifter i förhållande till deras förmögenhet.

Tysklands allmänna lag, såväl som *Preussens* och *Sachsens* särskilda lagar, medgifver fri rätt att göra äktenskapskontrakt såväl *under* äktenskapet som före dess ingående.

Systemet med hemgift är rådande i större delen af Tyskland, jemväl Österrike och Baijern, men gemensamhetssystemet gäller i en stor del af *Preussen*. Der öfvergår genom giftermålet förvaltningen af hustruns egendom till mannen, såvida den icke undantages genom lagen eller äktenskapskontrakt.

Den egendom, hvarmed makarne bidra till hushållets utgifter, förvaltas af mannen, men för hustrun undantages allt hvad hon personligen nyttjar jemte hennes morgongåfva, och hon har fri disposition af denna undantagna egendom såväl som af afkastningen deraf.

I *Sachsen* är allmänna regeln, der icke särskildt kontrakt är upprättadt, att mannen har förvaltningen af hustruns egendom; om denna egendoms värde vid giftermålet är uppskattadt, är han ansvarig deraf. Ingendera af makarne är skyldig att af sin enskilda egendom fullgöra den andra makans förbindelser. Äktenskapskontrakt kunna uppgöras under äktenskapet eller före dess ingående. Om hustrun med mannens samtycke har förbehållit sig fri disposition af sin egendom eller af en del deraf eller om hon såsom gåfva eller testamente till enskildt bruk bekommit egendom, *då* må hon utan mannens kontroll fritt förvalta sådan egendom.

Österrikes lag af 1811. Äktenskapet förbinder icke till gemensamhet i egendom emellan makarne. Sådan gemensamhet kan åstadkommas genom kontrakt, hvars form och innehåll bestämmes af lagen.

Saknas kontrakt om gemensamhet i egendom behåller hvar och en af makarne under äktenskapet sin enskilda rätt till egendom och inkomst utan gemensamhet. Mannen antages vara förvaltare af hustruns egendom, om hon deremot icke gör någon erinran, och anses ansvarig för hustruns kapital, men behöfver icke göra räkning för den inkomst hon deraf erhållit.

Rysslands lag af 1835. Äktenskapet gör icke någon egendom för makarne gemensam. Hvardera makan skall ega sin afskilda egendom och hafva fri disposition deraf.

I *England* förvaltas hustruns förmögenhet vanligen af tredje man, egendomsgemenskap eger icke rum. Den 9 Augusti 1870 utfärdades en lag, hvarigenom bestämdes, att gift kvinnas lön eller arbetsförtjenst och all afkastning af sådan förtjenst tillförsäkras henne obe-

roende af mannens kontroll eller disposition och förblir under hennes egen fria förvaltning. Till hennes särskilda nyttjande står ock hvarje gifva eller testamente icke öfverstigande 200 pund sterling. Gift qvinna eller qvinna som ämnar gifta sig har rätt att insätta eller ega medel för sitt särskilda nyttjande insätta uti Englands bank, sparbanks, lifrätanstalter, aktiebolag o. s. v., såsom vore hon ogift. Om en sådan insättning sker af gift qvinna med mannens penningar utan hans samtycke, så kan beloppet tilldömas mannen eller hans rättsinnehafvare. Dessa insatta medel skola icke emot mannens fordringsegare gifva någon säkerhet, om insättningarne äro gjorda af mannens medel till fordringsegarnes bedragande, utan kunna de i sådant fall lagligen sökas. Fast egendom och afkastning deraf tillhör gift qvinna till särskildt begagnande. Gift qvinna eger att inför rätta tala i eget namn i frågor om lön, förtjenst, penningar eller sådan egendom, som är hennes särskilda egendom eller tillhört henne före giftermålet och hvilken mannen skriftligen medgifvit henne, att äfven under äktenskapet behålla såsom särskild egendom; i dessa fall eger hon handla alldeles som ogift qvinna i eget namn.

Det nya förslag till lag om gift kvinnas egendom, som engelska Underhuset antagit, men Öfverhuset med en ringa majoritet förkastat, har antagits såsom lag i en del af Englands kolonier och stadgar i § 1: Gift qvinna har rätt att ega, förvärfva, afhända sig eller testamentera fast eller lös egendom, sluta kontrakt samt svara och tala inför rätta såsom vore hon ogift.

I *Neufchatel* råder antingen gemensamhet i egendom, som då disponeras af mannen, eller ock *åtskilnad i egendom*. När makarne genom äktenskapskontrakt bestämt att de skola hafva särskild egendom, behåller hustrun full och fri förvaltningsrätt såväl af den fasta som lösa egendomen samt åtnjuter afkastningen under eget ansvar.

För New-Yorks och åtskilliga andra amerikanska lagar har redogörelse blifvit lemnad i Herr L. Hiertas motion 1870.

Af hvad jag nu tagit mig friheten anföra torde framgå, att det låter sig göra i de flesta andra länder att hafva äktenskap utan gifto-rätt eller egendoms-gemenskap, utan att derigenom försports några särskilda anledningar till olyckor.

Då Utskottet godhetsfullt under Herr Philipssons flagga tillstyrkt hvad jag i hufvudsak begärt, så föranledes jag deraf att icke göra något särskildt yrkande i afseende å mitt detaljerade förslag, som (jag medger det) är hastigt tillkommet, men deremot ber jag att få på det allvarligaste till bifall rekommendera Utskottets förslag i nästa punkt. Frågan gäller verkligen att utföva rättvisa, hvilket aldrig bör uppskjutas, att förhindra konfiskation af den gifta kvinnans egendom, förhindra att hennes genom arbete förtjenta inkomst, som hon oftast behöfver för eget och familjens uppehälle, må kunna beröfvas henne med lagens bifall.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af 1 § i 8 kap. Giftermålsbalken.

Herr von Möller: Vid genomläsning och granskning af Lag-Utskottets förslag har jag kommit till samma slutföljd som de fyra reservanterne från denna Kammare. Lag-Utskottets förslag innefattar i hufvudsak detsamma som innehölls i 1871 års skrifvelse. Några tillägg äro väl gjorda, men jag kan dock icke anse uppställningen af denna lag vara tillfredsställande. Utskottet nämner sig hafva inhemtat att en likartad lag under 1870 antagits i England. Det ser åtminstone ut som om Lag-Utskottet icke tagit någon närmare kännedom om denna lag; eljest hade Utskottet ovilkorligen bort reflektera på vissa föreskrifter deri, som synas mig alldeles nödvändiga, om en lag i sådan syftning skall böra antagas. Jag vill emellertid söka fatta mig kort, då jag väl vet att Herrarne icke gerna höra på långa tal; och då jag icke är jurist får jag bedja herrar jurister godhetsfullt ursäktas mig att jag stöder min kritik på exempel från ett främmande land. Married Womens Property Act af 1870 stadgar: att lön eller förtjenst, som gift qvinna genom tjänst, sysselsättning eller handel förvärfvar "separately from her husband" äfvensom hvad hon sålunda kan förtjena genom litterärt, artistiskt eller vetenskapligt arbete, skall anses såsom egendom till hennes särskilda användande ("Separate use",) oberoende af mannen, samt att endast hennes qvitto eller mottagningsbevis "receipt" skall utgöra décharge för sådan lön, förtjenst, penningar eller egendom. Vidare berättigas gift qvinna att uti sitt namn i sparbanker, banker, fonder eller aktier placera penningar henne tillhöriga eller sålunda förvärfvade, hvarjemte föreskrifves att dessa dispositioner eller köp skola inregistreras i hennes namn samt räntor, dividender o. s. v. till henne utbetalas, liksom vore hon ogift qvinna. Det förbehåll göres likväl, att om den gifta qvinnan förvärfvat dylik egendom genom husbondens penningar, utan hans medgifvande, så må domstolen föreskrifva att beloppet eller — om det blifvit bundet i lifränteanstalter, fonder eller aktier — dividenderna skola till mannen utbetalas. Här har man icke tänkt sig att något sådant skulle vara möjligt. Den engelska lagen stadgar likaledes, att dylika depositioner m. m., som gjorts mannens kreditorer till skada, icke skola vara gällande. Lagstiftningen har sålunda förutsatt möjligheten, att qvinnans rätt att råda öfver hennes egen arbetsförtjenst så väl skulle kunna förmå henne att deri inbegripa mannens enskilda förmögenhet, som ock att hon, i samråd med mannen, skulle kunna handla i strid med mannens kreditorers rätt. Om gift qvinna genom arf, gåfva eller testamente erhåller "personal property", som för hvarje fall ej öfverstiger 200 pund sterl., eller om arftagerska eller medarfvinge erhåller fastighet, så har hon rätt att för sitt särskilda gagn använda *inkomsterna* deraf, och är endast hennes qvitto gällande vid uppörden af desamma.

Lagstiftaren har emotsett, att då lagen berättigar en tvåfaldig förvaltning af hvad förut uteslutande stått under mannen, tvister makarne emellan med hänsyn härtill ej sällan skola komma att uppstå, och då man ej velat draga dessa familjetvister under domsto-

larnes offentlighet, så har det föreskrifvits, att undersökningar eller ntredningar af de käromål, som af ena maken väckas, icke skola ega offentlighet, utan att domaren må hållaransakningen i sina egna rum.

Mannen är fritagen från allt ansvar för de skulder hustrungjort såsom ogift eller under giftermålet; de skola godtgöras af hennes enskilda förmögenhet. Qvinna, som råder öfver sin egen förmögenhet, är jemväl förpligtad, enligt den engelska lagen, att om maunen råkar i behof underhålla honom, på samma sätt som mannen enligt gällande lag är skyldig att vårda och underhålla sin hustru. Om gift qvinna har enskild förmögenhet, skall hon vara underkastad samma förpligtelse i afseende å sina barn, som åläge henne om hon vore enka, utan att dock derigenom mannen fritages från vissa honom enligt lagen åliggande skyldigheter i detta hänseende.

Samtliga dessa föreskrifter saknas helt och hållet i Lag-Utskottets förevarande betänkande. I motiveringen säger Utskottet: att "det torde vara själfklart, att hustrun för den samfälda egendom, som kan komma under hennes förvaltning, lika väl som mannen för den del af det gemensamma boet, hvaröfver han råder, har skyldighet att bidraga till familjens uppehälle, äfvensom att hvardera maken bör lemna sådant bidrag jemväl af sin enskilda egendom, i fall deraf göres behof" och på ett annat ställe "det torde vara klart, att med uttrycket *genom eget arbete förvärfa* åsyftas en mera själfständig verksamhet." Mig vill det synas, som om man, vid stiftandet af en ny lag, borde noga se till att den så affattades att den kunde blifva förstadd; äfvensom att inga föreskrifter inflyta, hvilka kunna föranleda obehagligheter; sådana kunna dock lätt uppstå, om dylika mål skola afgöras enligt den vanliga domstolsordningen. Jurister hafva sagt att boskilnad vida oftare skulle sökts, om ej qvinnan just skyggat tillbaka för att draga familjeförhållandena inför offentligheten.

Lag-Utskottet har i 6 § 11 Kap. förklarar hustrun berättigad att sälja den egendom hon själf förvärf; det är att gå längre än i andra länder, till och med än i det friaste land, Amerika. Efter hvad mig blifvit sagdt af en framstående, här bosatt amerikansk jurist, så eger qvinnan ej att sälja sådan egendom utan mannens samtycke. Jag bör dock tillägga, att den amerikanska lagen föreskrifver: att, om mannen säljer sin egendom utan hustruns samtycke, så är hon berättigad till en tredjedel af inkomsten. Detta hör emellertid ej hit.

Med anledning af hvad jag tagit mig friheten anföra och då jag sålunda anser lagen bristfällig, samt icke vet att sedan år 1871 förhållanden inträffat af den art och beskaffenhet att de tvinga oss att antaga en lag, som vi själfva anse ofullständig, kan jag nu ej tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget. Jag skulle innerligt önska att en lag kunde framläggas som förebyggde de nu öfverklagade olägenheterna, men det förslag som Utskottet utarbetat, skulle endast leda till tvister. Till dess ett bättre framlägges, kan jag ej annat än yrka afslag af det nu föreliggande.

Herr Caspersson: Då jag begagnar detta tillfälle att närmare utveckla skälen för den reservation, jag framlagt, är det icke därför, att jag egentligen har något emot hvad den nu föredragna

paragrafen innehåller, utan emedan alla de stadganden, som förekomma i Utskottets förslag, stå i så nära sammanhang med hvarandra, att antagligheten af det ena beror på antagligheten af det andra. Jag nödgas således vända mig mot de följande paragraferna, och hufvudsakligen mot hvad de icke innehålla.

Först och främst får jag anmärka, att, då man tillåtit hustrun att få på grund af äktenskapsförord förvalta sin enskilda egendom, har man ej yttrat ett ord om vidsträcktheten af denna förvaltning. Man kan icke förvalta en större förmögenhet utan att sluta aftal och understundom äfven göra skuld. Utskottet har icke föreslagit några närmare bestämmelser i den delen. Det får således antagas, att hustrun kan skuldsätta boet. Har så inträffat, måste de nu gällande lagbestämmelserna angående gälds betalning tillämpas. Vår lag innehåller i afseende på betalning af skulder gjorda i äktenskap följande stadganden: först användas dertill makarnes gemensamma tillgångar, hvad sedermera återstår af skulderna delas i två lika hälfter, af hvilka den ena gäldas med hustruns enskilda egendom så långt den räcker och hvad som sedan återstår betalas med mannens enskilda förmögenhet. Har hustrun gjort skuld, till hvars gäldande hennes enskilda egendom ej räcker, måste mannen betala med sin enskilda egendom. Man har med skäl anmärkt huru föga hustrun nu är betryggad då mannen kan göra skuld, för hvilken hustruns enskilda egendom är ansvarig. Detta förhållande ändras icke genom den förvaltningsrätt, som enligt Utskottets förslag skulle tillkomma hustrun, men derjemte skulle, om förslaget antages, mannens enskilda egendom kunna tagas i mät för hustruns skulder, och således ett ytterligare ondt genom förslaget skapas. En annan svårighet, som följer af Utskottets förslag, är, att då en qvinna kan gifva sig vid 15 års ålder, så kan hon snart derefter erhålla rättighet att förvalta huru stor förmögenhet som helst, reda i skepp eller företaga något annat dylikt, som fordrar insigter och en affärsvana, som ej kunna förutsättas hos någon vid den åldern. Jag har därför anmärkt, att en sådan förvaltningsrätt ej bör under några förhållanden tilldelas en qvinna förr än vid den ålder, då hon eger att råda öfver sig och sitt gods.

Vidare har jag ansett, att, för att i någon mån minska de svårigheter, som skulle uppkomma genom att hustrun förbehölle sig förvaltningsrätt öfver sin enskilda egendom, denna egendom bör, på sätt åtskilliga främmande lagar stadga, ställas under förvaltning af en god man. Detta är af två skäl nödvändigt. Det ena har jag redan påpekat, nemligen att en qvinna ej kan anses före 25 år ega den affärsvana och duglighet, som fordras för att förvalta en större förmögenhet. Det andra är, att om hustruns enskilda förmögenhet står under hennes förvaltning, skall mannen dock i de flesta fall ega medel att inverka på hustrun och göra hennes förvaltningsrätt till intet. Om mannen kommit i en dålig ekonomisk ställning, har hustrun ej tillräcklig motståndskraft att neka honom en hjälp, som måhända ej gagnar till något. Jag tror således, att ur synpunkten af qvinnans eget intresse det vore önskligt om ej hon sjelf hade att neka en sådan hjälp, och att det vore för makarne nyttigast och an-

genämast om hustrun kunde hänvisa till en tredje person, såsom en skiljedomare makarne emellan.

Om genom äktenskapsförord, gåfva eller annorledes egendom tillhörig hustrun enskildt blifvit undantagen från mannens förvaltningsrätt, så uppstå äfven svårigheter i fråga om mannens affärsverksamhet. Om det är bekant, att större delen af den egendom, mannen använder i sin handelsrörelse, är hustruns enskilda förmögenhet, kan detta lätteligen inverka menligt på mannens kredit och det förtroende, hvarmed han mottages i handelsverlden. Detta åter inverkar menligt på boets affärsställning och inkomster. Dessa svårigheter äro så stora, att jag tror, att Utskottets förslag, oakadt allt det goda deri innehålles, i sitt närvarande skick icke är antagligt, utan att det i ganska vidsträckt mån behöfver omarbetas. Hvad jag anført rörande olägenheterna af att den gifta qvinnan skulle få sjelf förvalta sin enskilda egendom, har äfven sin tillämplighet i afseende å Utskottets förslag till ändringar i boskildningsförordningen. Hustrun har redan rätt att, sedan boskildnad är vunen, välja emellan att öfverlemnna sin egendom att förvaltas af mannen och att låta den kvarstå under gode mannens förvaltning. Skulle man, på sätt Lag-Utskottet föreslagit, låta det bero på hustrun, då hon söker boskildnad, om hon vill att en god man skall förordnas eller icke, och mannen således kunna redan under pågående boskildningsprocess taga befattning med hustruns enskilda egendom, tror jag att ett föga lyckligt förhållande uppstode.

På grund af hvad jag anført tillstyrker jag afslag å Utskottets betänkande i dess helhet och således äfven å den nu föredragna paragrafen, ehuru jag ej har något särskildt att mot densamma invända.

Herr von Gegerfelt: Jag har för min del mycket tvekat, huruvida jag skulle instämma i Utskottets beslut att tillstyrka Riksdagen att antaga föreliggande förslag, icke därför att jag hyser tvekan om riktigheten af de grundsatser, hvarpå det stöder sig, eller om dess ändamålsenlighet, utan därför att jag hoppas, att den så länge påyrkade totala omarbetning af vår Giftermålsbalk, liksom af de öfriga balkarne, ej skall dröja så länge. Men då jag funnit, att, om man begränsar ämnet till frågan om hustruns förvaltningsrätt öfver sin enskilda egendom, lagen blifver så kort och gör ändring i så få paragrafer, att förändringen lätt kan passa in i vår gällande lag, har jag ansett mig böra biträda Utskottets tillstyrkan. Om Utskottet föreslagit förändringar i de med frågan om hustruns förvaltningsrätt sammanhängande ämnen, särskildt angående gälds betalning, så hade dessa förändringar ej kunnat inpassas i vår Giftermålsbalk, annorledes än genom en total omarbetning af densamma. Förhållandet med afseende å betalning af skuld förändras icke det minsta genom de föreslagna bestämmelserna. Genom förslaget åsyftas att vinna två fördelar. Den ena är att under normala förhållanden bereda hustru en mera sjelfständig verksamhet genom rättigheten att disponera öfver en del af sina tillgångar, så att hon ej behöfver lagligen vara i det stränga ekonomiska beroende af mannen som nu eger rum. Denna

fördel vinnës fullständigt, utan att någon vidsträcktare förändring företages än Utskottet föreslagit. Den andra är att skydda hustruns egendom för den skuld mannen gör. Detta vinnës ej i fullkomlig, men dock i någon grad, ty klart är, att om hustrun får förvalta sin egendom, särdeles henne enskildt tillhöriga värdepapper, kan mannen ej förvandla eller hypotisera dem och dermed godtgöra sina kreditorer. Att hafva förevarande princip afgjord vid den blifvande omarbetningen af vår civillag vore ett godt, som genom förslagets antagande skulle vinnas.

De anmärkningar, som af de föregående talarne framställts, röra endast förslagets ofullständighet. Jag får i detta hänseende åberopa, att det ej lemnar någon fråga mer olöst än vår nu gällande lag. De bestämmelser, som nu finnas om hustruns ansvarighet för skuld, skyldighet att underhålla man och barn o. s. v., förändras ej derigenom att en del egendom skulle komma att förvaltas af hustrun i stället för af mannen. Från denna sida tror jag således, att anledning ej finnes för afslag. Den engelska lagen af år 1870, om hvilken Utskottet verkligen tagit kännedom, innehåller i ifrågavarande afseende de mest minutiösa detaljbestämmelser, likaså det för Norge, hufvudsakligen af professor Aschehög uppgjorda lagförslag. Med vår lagstiftningsmetod öfverensstämmer åter att i några korta satser uttala en princip, som sedan får sin utveckling i praktiken. Jag tror, som sagdt, att icke en enda fråga, som enligt nu gällande lag kan bestämmas, genom detta förslag blir obestämd.

En talare, Herr von Möller, framhöll det olämpliga i att familjevister skola dragas inför domstol och föreslog, att enligt engelskt mönster domaren enskildt skulle bilägga sådana tvister. Detta rör ej särskildt förvaltningsrätten, utan förhållandet makar emellan i allmänhet, och en förändring skulle djupt ingripa i hela vårt rättegångsväsende. Ur denna synpunkt anser jag således ej heller att förslaget bör förkastas.

Den siste talaren anförde några speciela anmärkningar, på hvilka han grundade sin anhållan om afslag. Han sade, att qvinnan får ingä äktenskap vid 15 års ålder och att hon då ej är mogen att förvalta sin egendom. Enligt nu gällande lag får en enka, som är 15 år och några dagar gammal, sjelf förvalta sin förmögenhet, och således torde ej något hindra, att en gift qvinna vid den åldern må ega att sköta sitt gods. Hennes giftoman torde ock taga frågan i öfvervägande då äktenskapsförordet upprättas. Han yttrade vidare, att mannen skulle inverka på hustrun så, att hon ej komme att åtnjuta det skydd, lagen ämnade gifva henne. Denna anmärkning rör ej sjelfva frågan. När den ogifta qvinnan får förvalta sin egendom, bör en sådan rätt tillerkännas äfven den gifta qvinnan, och lagens ändamål är ej att skydda henne mot henne sjelf, utan att gifva henne det skydd mot mannen, hvaraf hon vill begagna sig. Hvad slutligen angår den anmärkning, att den ifrågasatta förvaltningsrätten skulle inverka på mannens kredit, erinras, att en kredit, som grundas på möjligheten att förskingra annans egendom, ingalunda förtjenar att omhuldas. Så vida ej andra och mera öfvertygande anmärkningar fram-

ställas mot förslaget, kommer jag således att rösta för bifall till det-samma.

Herr von Koch: Den siste talaren har väsendtligen förekommit mig i de flesta delar. Han har isynnerhet anført det skäl, som äfven för mig blifver afgörande, nemligen jemförelsen mellan vår närvarande lag och det förslag som föreligger. Jag har ej haft tid att nog studera förslaget för att kunna bestämma om, derest det vinner Riksdagens bifall, det bör af Kongl. Maj:t sanktioneras, d. v. s. om det kan passa fullt in i vår Giftermålsbalk, men jag hoppas, att så skall vara förhållandet, och har icke sjelf kunnat upptäcka något hinder derför. Jag tror, att förslaget innehåller ett framsteg i den rätta riktningen, och att det skjuter en bresch i fördomar och gamla oriktiga föreställningssätt. En fullständig lösning af ifrågavarande ämne tror jag likväl endast kunna vinnas genom en omarbetning af hela Giftermålsbalken, och då jag nu vänder mig ej emot en bestämd justitieminister utan mot den person X, som framdeles kan blifva justitieminister, vågar jag uttala den förhoppning, att denne, sedan nu en lagkomité med tillräckligt anslag blifvit beslutad och Justitiestats-expeditionen derjemte fått ökad anslag, ej måtte låta denna omarbetning af civil-lagens 1:sta balk länge vänta på sig.

I korthet vill jag nu yttra några ord med anledning af hvad de båda siste talarne anført och skulle då vilja säga angående Herr Nordenfelts motion något, liknande hvad ett utmärkt justitieråd skref på en föredragningslista, nemligen: med omkastning af nedre justitierevisionens tankeföljd gillas betänkandet. Hvad Herr Nordenfelt vill tillåta genom förord, skulle nemligen jag i det närmaste vilja *stadga* genom lag. Efter min tanke bör vid lagstiftning lagarne så skrivas, att så få undantag som möjligt derifrån behöfva göras. Detta mål ha vi t. ex. nått ganska fullständigt genom vår nya arfslag. I afseende på den utländska lagstiftningen har en ganska upplysande promemoria blifvit meddelad af Herr Nordenfelt. Herr von Möller har lemnat oss en öfversättning af den utaf Utskottet citerade engelska lagen af år 1870. Jag hörde den icke fullständigt, men huruvida den var fullt tillförlitlig kan måhända betviflas, då han t. ex. något fritt öfversatte "husband" med husbonde. Han talade äfven något om den Nord-Amerikanska lagen, men jag tillåter mig påpeka, att de särskilda förbundsstaterna i regel hafva hvardera sin olika lagstiftning, om äfven åtskilliga, ibland någon tid, hafva densamma eller nära densamma. I afseende på 1870 års engelska lag tager jag mig friheten tillägga, att den, eburu, som vi hört, temligen vidlyftig, dock aldrig var afsedd att blifva något fullständigt botemedel mot all bestående orättvisa, utan endast ett palliativ, för att hejda de värsta missbruken som förekomma inom de fattiga klasserna, der äktenskapsförord voro mycket mindre anlitade. Den summa, som genom nämnda lag kan räddas åt hustrun och barnen, är inskränkt till några hundra pund. Denna lag, som Herr von Möller syntes tro så fullständig, har dock redan gifvit anledning till åtskilliga beklagliga förvecklingar, och man måste erkänna, att en lag, som så ej kan göra, har ännu ej blifvit af menniskor stiftad.

Det nu föreliggande svenska förslaget, ehuru kort, är emellertid tydligare, åtminstone uti den punkt som, så vidt mig är bekant, orsakat mesta klandret mot 1870 års akt. Efter svenska lagförslaget bör det icke kunna ske hvad som hände i "case Laporte" en hustru, som efter en sköfling sammanskaffat ett litet nytt bo, att hon nemligen fräntoges de saker hon enskildt *fått* och endast fick behålla dem hon styrkte sig hafva *köpt* med eget arbetsförvärf.

Också har man icke i England åtnöjts med denna akt, utan ifrigt sträfvat efter att genom en allmän lag vinna en förbättrad ställning för den gifta qvinnan, och lagförslag i den syftningen hafva, tror jag, framlagts vid hvarenda parlamentssession alltsedan 1870, hvilka vunnit understöd i underhuset, der dock praktiska män sitta, men fallit i öfverhuset. Till följd af sjukdom och andra förhållanden har jag under den senaste tiden varit urståndsatt att med uppmärksamhet följa den engelska lagstiftningen innevarande år, så att jag icke vet om detta lagförslag åter varit före under årets parlamentssession; men jag har anledning att förmoda det, emedan jag har mig bekant, att en framstående medlem af underhuset, J. H. Palmer lofvat att tidigt under sessionen framlägga förslaget, dervid tillförsäkrad om bistånd af sådana män som Lord Claude John Hamilton, Sir John Cobridge, Mr Jacob Bright m. fl. Man har således all anledning antaga, att en sådan lag skall blifva i England antagen, om äfven dermed, likasom med alla lagförändringar i detta land, går något långsamt.

Jag kan för min del icke annat än till stor del instämma i de åsikter, en reservant i Lag-Utskottet, Herr Caspersson uttalat både i sin reservation och här muntligen, och jag skiljer mig från honom endast i afseende å *sättet*, för att lå dessa åsikter i verkligheten realiserade. Der föreställer jag mig, i motsats med honom, att vi med godt samvete kunna taga emot den lilla, att jag så må säga, homöopatiska dosis i lagstiftningsväg, som här bjudes, utan att behöfva befara, att detta skall lägga något hinder i vägen för en sådan mera genomgripande lagförändring, som jag är ense med den nämnde reservanten i att finna högst önskelig.

Samme man gjorde mot Utskottets förslag den erinringen, att det syntes vådligt att lägga makten att sjelf förvalta sin egendom i händerna på en gift qvinna vid 15 till 16 års ålder, en invändning som af en annan talare besvarades dermed, att, då enligt nu gällande lag en sådan rätt vore enka vid den åldern tillagd, utan att, så vidt det vore bekant, några olyckliga följder deraf uppstått, det icke kunde vara farligt att utsträcka rättigheten äfven till hustrun. Anmärkningen var dock i grunden riktig; men jag tror, att man måste söka boten för det anmärkta förhållandet på en annan väg, än den reservanten tyckes vilja följa. Jag föreställer mig, att det mål, hvartill man borde sträfva, vore qvinnans *likställighet* med mannen i allt hvad som rör *eganderätt* och *dispositions rätt* öfver egendom. Sålunda skulle jag önska, att qvinnan, vare sig hon vore gift eller ogift, blefve myndig att sjelf råda öfver sitt gods vid samma ålder som mannen, eller vid fyllda 21 år; hvarföre hon skall blifva myndig senare än mannen, kan jag icke finna, lika litet som någon anledning till att hon skulle

blifva det tidigare än mannen, kan jag icke finna, lika litet som någon anledning till att hon skulle blifva det tidigare. Vidare skulle jag anse det riktigt, att den omyndiga hustruns eller enkans egendom förvaltades af god man, hvilken hon vid uppnådda myndiga är egde entlediga, när hon så funne för godt, men att hon efter giftermålet under omyndighetsåldern finge sjelf förfoga afkomsten af sin egendom jemte hon genom eget arbete kunde förvärfa. I afseende å betalning af makars gäld borde den föreskriften gälla, det ingendera makan skulle genom sin enskilda åtgärd få skuldbelasta den andras lott i boet. Jag tror också, att det vore lämpligt att afskaffa morgongåfva och att, sedan dessa principer blifvit stadgade, överlemna åt makarne att utan vidare speciela föreskrifter gemensamt förvalta boets egendom så länge de ville, men på enderas anmälan låta förvaltningen blifva ungefär så fördelad som nu efter vunen bostilnad. Det är på dessa grunder, som jag förmenar, att en ny Giftermålsbalk numera kunde byggas, när en sådan, såsom jag hoppas, snart kommer under utarbetning. Härmed vill jag dock icke tillmäta mig att hafva löst det svåra problem, som här föreligger; men jag har här till protokollet önskat uttala några allmänna satser om den riktning, hvori jag tror den nya lagstiftningen böra gå, då jag sent, om någonsin, efter hvad som här egde rum den 26 Februari detta år, kommer att förena mig om afåtande af någon skrifvelse till Kongl. Maj:t. Att genom uttryckande af önskningsar hos Kongl. Maj:t framkalla lagförslag, för att sedan, när Kongl. Maj:t går dessa önskningsar till mötes, advocera bort sina föregående uttalanden i ämnet, anser jag icke vara *Riksdagen* värdigt. Hvad för öfrigt de här föreslagna skrivelserna angår, så får jag säga, att en skrifvelse i den syftning, Herr Casperssons reservation innehåller, synes mig komma att innefatta för litet, och detta hufvudsakligen derföre att reservanten, då han framhållit den grundsatsen, att makarne icke böra få skuldbelasta hvarandras egendom, framför ordet "egendom" inskjutit det lilla, men ganska betydelsefulla ordet "enskilda", hvilket jag för min del skulle vilja utstryka. Herr von Sydows förslag åter har utom annat det mot sig, att det icke lyckats vare sig inom Utskottet eller Kammaren vinna några sådana röster för sig, att det har någon chance att gå fram. För min del sätter jag Utskottets förslag vida framför något af öfriga här väckta, och jag tror att alla praktiska män, till hvilka jag vågar räkna mig, skola härom blifva med mig ense. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Almqvist: De två förste talarne hafva ganska riktigt erinrat, att det föreliggande lagförslaget icke ordnar alla de förhållanden, som i egendomsrättsligt afseende kunna uppstå inom äktenskapet; det kunde sålunda utan tvifvel behövas en reglering af sådana förhållanden, som angå ansvarighet för skuld, med mera dylikt. Villigt medgifvande, att förslaget hvarken löser eller söker lösa alla frågor, som kunna uppställas i detta afseende, tror jag mig dock hafva skäl till den uppfattningen, att de motioner, som föranledt lagförslaget, icke hafva gifvit Lag-Utskottet anledning till en så genomgående bearbetning af Giftermålsbalken, att Utskottet varit be-

fogadt att på grund deraf framkomma med förslag till lösning af alla de dertill hörande, mångartade och invecklade ämnen. De frågor, som Utskottet upptagit, synas mig deremot vara ganska enkla. I den paragraf, som för närvarande utgör det egentliga ämnet för öfverläggning inom Kammaren, är icke någon annan förändring föreslagen, än att i de äktenskapsförord, som enligt nu gällande lag få upprättas af giftoman å mös vägnar eller af myndig qvinna på yrkande af henne sjelf, skulle få intagas ett förbehåll, om förvaltningen af hustruns enskilda egendom. Det är blott det förbehåll, som innefattas i de tillagda orden: *eller förvaltningen af hustruns enskilda egendom*, som utgör den enda afvikelsen i den föredragna paragrafen från hvad nu gällande lag stadgar. Betydelsen af denna ändring är väl icke så farlig eller vidtomfattande, som man här velat göra antagligt. Är qvinnan icke 25 år eller sin egen målsman, då är det hennes giftoman, således antingen hennes fader eller en annan giftoman, som skall uppgöra detta förord. Det beror således i detta fall helt och hållet på honom att bedöma, om han bör betinga henne denna rättighet att sjelf förvalta sin enskilda egendom eller icke; hyser en fader till sin dotter eller en annan person till den qvinna, för hvilken han är giftoman, icke det förtroende, att han anser henne lämplig att erhålla en sådan rättighet, så göres icke något förbehåll derom och förhållandet blir då detsamma som enligt nu gällande lag. I detta fall har den föreslagna förändringen således icke någon särdeles stor betydelse. Återstår det fall, då qvinnan är sjelf sin giftoman, det vill säga efter fyllda 25 år; och det vore då här, som vådan af den föreslagna förändringen egentligen skulle ligga. Men har qvinnan redan uppnått denna ålder och derigenom erhållit rättighet att sjelf bestämma, om hon vill inträda i äktenskap eller icke, och sjelf redan fått sköta och om händer hafva sin egendom så har hon ju redan intagit en sjelfständig ställning, och då synes det mig icke vara annat än billigt, om det lemnas henne öppet att, om hon sjelf det önskar, äfven efter äktenskapets ingående i en viss mån få bibehålla de rättigheter, som hon hade före detsamma. Dertill inskränker sig betydelsen af det föreslagna tillägget, och jag kan för min del icke se någon fara i att antaga detsamma.

Det nya, som för öfrigt innehålles i detta lagförslag, består deruti, att hustru, som genom eget arbete något förvärfvat, skulle få sjelf deröfver råda. Detta är, hvad de fattigare klasserna hos oss angår, en fråga, som man med rätta ansett vara af mycket stor vikt. Der förhållandet är mindre godt i äktenskap inom dessa klasser, är det vanligtvis hustrun, som får draga den tyngsta omsorgen om familjens uppehälle. Då är det väl icke för mycket, om man bereder henne möjlighet, att sjelf få sköta och bevara det lilla hon kan förtjena. Såsom nu är förhållandet, har mannen oinskränkt rättighet att främtaga henne allt hvad hon förtjenar; och att denna rättighet ofta missbrukas, derpå kan man tyvärr framdraga många och sorgliga exempel. Jag tror därför, att en förändring i den nu föreslagna syftningen är af behovet verkligen påkallad och att densamma i förhållandena inom de lägre klasserna skall kunna medföra ganska goda och nyttiga resultat.

Dessa båda saker äro det enda nya, som lagförslaget innehåller; de öfriga förändringarne innebära ingenting annat, än en enkel tillämpning deraf, nemligen ett tillägg af några ord i 11 kap. 6 § rörande hustrus rätt att afyttra egendom, samt i boskildslagen den förändringen, att hustrun icke skulle vara skyldig att antaga en god man, som förvaltade den undanskiftade egendomen, så vida hon icke sjelf begärde det. Om man nu icke vill begära, hvad som gränisar till det omöjliga, eller en lag, som på en gång tillfredsställer alla anspråk och reder alla förhållanden i detta omfattande ämne, så synes det mig vara bättre att taga det lilla, som nu bjudes, än att förkasta detsamma och derigenom undanskjuta frågan till en obestämd framtid. Man har ofta haft tillfälle att se, huru i lagstiftningsfrågor åsigterna vexla ganska hastigt fram och åter; denna gång har Lag-Utskottet ansett sig kunna framlägga ett förslag, som är egnadt att undanröjda de mest framstående olägenheterna i den nuvarande lagstiftningen i detta ämne. En annan riksdag kan det möjligtvis hända, att Lag-Utskottet icke finner skäl dertill, och att utsigterna att komma till något slags lösning af denna fråga då blifva mindreljusa. Jag tror därför, att den, som verkligen vill göra något för att afhjelpa de förhållanden, som gifvit anledning till berättigade klagomål, bör taga det som nu bjudes, och lemna sitt bifall till de föreslagna förändringarne. Det är i synnerhet det nya momentet i 9 kap. 1 §, på hvilket jag nu syftar och som jag anser mest af nöden att antaga. Hvad förändringen i 8 kap. beträffar, hvilken nu egentligen är under föredragning, så är den, som sagdt, af så oskyldig beskaffenhet, att ingen, som gjort sig reda för hvad den innebär, gerna kan se någon fara deri. Jag får således anhålla om bifall till den föreliggande paragrafen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den fråga, med hvilken Kamraren för närvarande sysselsätter sig, är en af dem, som vid hvarje riksdag återkomma och som understundom få en temligen olika utgång vid den ena riksdagen mot vid den andra. Vid förlidet års riksdag afgaf Lag-Utskottet i sitt utlåtande N:o 13 svar å två motioner, som då blifvit väckta i detta ämne, den ena motionen var af Herr Walldén och innehöll följande förslag: "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och i nådig proposition till Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 8, 9, 10 och 11 kap. Giftermålsbalken och dermed sammanhang egande lagrum, att gift qvinna, der icke annorlunda blifvit öfverenskommet, må ega att sjelf råda öfver henne genom arf eller förvärf enskildt tillhörig egendom eller åtminstone öfver sin egen arbetsförtjenst, äfvensom till de förändrade bestämmelser i öfrigt, som deraf böra blifva en följd". Herrarne torde finna, att detta förslag var af samma syftning som det, hvilket afhandlas i den nu föredragna punkten af Lag-Utskottets föreliggande betänkande. I sitt utlåtande öfver nämnda motion erkända Utskottet billigheten deraf, att man ville bereda den gifta qvinnan vidsträcktare rättigheter öfver sin egendom, men förklarade sig likväl på afgifna skäl då icke vara i tillfälle att tillstyrka motionen. Att nu uppläsa

hela detta utlåtande, vore kanske att taga Kammarens tid för mycket i anspråk; det återfinnes, såsom nämndt, under N:o 13 i Lag-Utskottets vid föregående riksdag afgifna betänkanden. Detta utlåtande är på Utskottets vägnar undertecknad af dess dåvarande ordförande, den ledamot af Första Kammaren, som i dag först yttrade sig till försvar för de nu föreslagna förändringarne; och till det nämnda utlåtandet förekommer ingen reservation af honom. Jag anhåller för min del att till försvar för den åsigt, som jag i den förevarande frågan omfattar, få åberopa det af denne ledamot till Kammarens protokoll den 15 Mars förlidet år afgifna anförande, hvilket är af följande lydelse:

“Då denna Kammare städse med hög grad af försigtighet, att icke säga obenägenhet, gått till väga vid lagförändringar inom familjerättens område, då Riksdagen för kort tid sedan till Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemnadt förslag till ett framåtgående i den riktning, motionen afser, och då detta steg, fastän obestriddigen ganska litet, kunde genomföras i denna Kammare först efter att flera gånger hafva varit bragt å bane, så torde Utskottet icke haft anledning tro, att denna Kammare skulle nu vara villig att samtycka till en skrivelse, afseende en så total omstöpfung af de äktenskapliga förhållandena, som den förevarande motionen angifver. Redan detta borde lända Utskottets ledamöter från denna Kammare till försvar, hvarföre de ej förordadt motionen.

Kammaren har en god sed att, då en fråga efter moget öfvervägande blifvit öfverlemnadt till Kongl. Maj:ts pröfning, afbida denna pröfning, innan ytterligare skrivelse aflätes i samma ämne. Jag vågar påstå, att, sedan omnämnda beslut fattades vid 1871 års riksdag, har intet förekommit, som kan föranleda till ett förändradt beslut, om icke man af tidningarne sett att en förening bildats för att åstadkomma en ny lagstiftning angående de äktenskapliga rättsförhållandena, men denna förening torde ännu vara alltför ny för att kunna inverka på denna Kammares beslut.

Här har yttrats, att upphäfvandet af giftomannarätten skulle gifva anledning att upphäfva eller inskränka målsmannarätten. Jag betviflar, att många af dem, som deltaga i beslutet härom, vilja vidkännas att hafva gjort det under förutsättning att bifalla en förändring i målsmannarättsförhållandena. Jag är gerna med om en förändring, som förbättrar den gifta kvinnans ställning, men den rätta vägen är icke den, som motionären föreslagit, att göra äktenskapet till ett bolag, der hvardera maken sköter sina angelägenheter, utan den väg man bör beträda är att inskränka mannens rätt att belasta boet med skuld och att förskingra hustruns egendom. Denna fråga har ofta varit föremål för Riksdagens behandling, men ej lyckats vinna bifall, och jag hänvisar särskildt till det förslag, som jag under frågans behandling vid 1870 års riksdag framställde och som i protokollet finnes intaget.

Jag tror mig ej behöfva besvara de uttryck, som den föregående talaren fällt mot Utskottets betänkande, “att det är sorgligt”, “att det ej är skickligt” o. s. v. (Det var Herr Almqvists då afgifna yttrande

yttrande hvarpå talaren syftade. Utskotten äro temligen vana att få höra dylika tillmälen, då deras meningar ej gå i samma syftning som opponenternas. Om Kammaren gillar Utskottets hemställan, anser sig Utskottet hafva fått upprättelse nog för förebräelserna.

Frågan gäller, om äktenskapet i vissa hänseenden skall göras lika med ett handelsbolag, som kan upplösas när som helst. Jag tror att allmänna meningen inom landet ännu ej är mogen för en sådan förändring. Måhända kunna vi i en framtid komma ännu längre, man har redan sett föreslaget, att hustrurna blifva männens målsmän. Redan Thorild har på sin tid yttrat, att, då männen i så många tusende år styrt världen illa, borde kvinnorna nu få försöka sig. Sådana åsichter torde dock tills vidare få behålla sin plats inom utopiens och paradoxens områden, men icke inom den praktiska lagstiftningens.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets utlåtande“.

Vid sedermera anställd votering godkändes Lag-Utskottets utlåtande af denna Kammare. Vid samma tillfälle uppträdde äfven den talare, som näst före mig hade ordet, och yttrade följande: "skulle nu frågan vara att af Lag-Utskottet begära förslag till en lag, som reglerade dessa förhållanden, erkänner jag, att ställningen vore förtviflad, ja, hopplös". Nu har han funnit, att ställningen blifvit mera hoppgifvande, och dermed har han naturligtvis funnit sig belåten. För min del tror jag, att den försigtighet, som då förordades af den talare, hvars yttrande jag först uppläste, är af särdeles stor vikt att iakttaga i en fråga, som denna, som dock i sjelfva verket icke inskränker sig endast till ett reglerande af de särskilda eganderättsförhållandena inom familjen, utan der det ytterst gäller, huruvida man skall vidare inslä en väg, hvilken möjligen kan leda till familjens och familjebandens upplösande. Det är dock på familjens upprätthållande, som samhällets bestånd ytterst hvilar; och kommer man en gång derhän, att förhållandet inom familjen blir ett bolagsförhållande, då har man ej heller långt kvar till det steget, att förhållandet till fäderneslandet blir ett verldsborgerligt; och ett sådant fädernesland har ej lång tid kvar att lefva. Jag tror, att man bör se sig väl för, innan man lossar på de sammanhållande banden och af nit att afhjelpa missförhållanden, som lyckligtvis endast undantagsvis ega rum, låter förleda sig att upplösa och bortkasta hvad som under århundraden egt bestånd och som ända hittills gjort vårt land till ett lyckligt land.

Jag får anhålla om afslag å det nu föreliggande ändringsförslaget.

Herr Nordström:

Herr von Gegerfelt: För en stund sedan begärde jag ordet med anledning af Herr Grefve Mörners speciellt mot mig riktade anmärkningar. Jag vet visserligen, att det kan intressera Kammaren föga, hvilka åsichter jag vid ena eller andra tillfället hyst; och det högsta jag i detta afseende kan våga hoppas, är, att Kammaren fäster

något afseende vid de skäl, jag åberopar till stöd för mina åsikter; men jag kan icke, utan att göra anmärkning deremot, höra mig tillvitas, att jag bytt om åsigt, då så icke är förhållandet, åtminstone icke i någon väsendtligare mån. För att i det vid förra riksdagen väckta förslag uti i fråga varande ämne skulle kunna sägas vara alldeles detsamma, som det nu föreliggande, måste tilläggas "utom att det är tvärtom", ty då väcktes fråga om att göra hustruns rätt att förvalta sin enskilda egendom till regel, hvilket Utskottet afstyrkte, hvaremot Utskottet nu föreslagit, att hon undantagsvis genom äktenskapsförord skulle erhålla denna rätt, hvilket förslag innebär samma åsigt, som Riksdagen år 1871 i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t uttryckte. Det enda, som i det afseendet kan föras mig till last, är, att jag förra gången ansåg, att något lagförslag i denna syftning icke borde af Riksdagens Lag-Utskott uppgöras, men att jag nu deltagit i uppgörandet af ett sådant lagförslag. I detta afseende har jag likväl förut förklarad anledningen till mitt handlings-sätt. I en punkt har jag emellertid frångått min förra gången uttalade åsigt, nemligen rörande hustruns rätt att råda öfver sin arbetsförtjenst. Detta var vid förra riksdagen en alldeles ny idé; och minst borde väl Grefve Mörner kunna ogilla, att jag icke genast omfattar hvarje ny idé, som framkastas. Sedan sist har jag emellertid fått flera skäl att omfatta denna sak, särskildt genom studerandet af förhandlingarne vid juristmötet i Köpenhamn, hvarest Aschehoug m. fl. förordade denna princip. Det är således endast i detta fall, som jag frångått min åsigt sedan sista riksdagen.

Herr Nordström har i sitt yttrande gifvit ett kraftigt stöd för de åsikter, som äro uttalade i Utskottets förslag, ett stöd, för hvilket jag naturligtvis icke kan vara annat än högst tacksam. Herr Nordström har dock grundat sitt afstyrkande af förslaget derpå, att frågan om en inskränkning i hustruns ansvarighet för makarnes gäld icke blifvit i detta förslag berörd. Redan förut har jag bemött detta argument och vill nu blott tillägga, att den fråga, som nu blifvit framställd, frågan om hustruns rätt att förvalta sin enskilda egendom och hvad hon genom sitt eget arbete förtjenar, i intet fall rör makarnes förhållande till tredje man; ty borgenärernes rätt är icke beroende derpå, om den ena eller andra maken har egendomen under sin förvaltning.

Herr Nordström har vidare anmärkt, att lagförslagets stadganden angående hustruns rätt att förfoga öfver sin arbetsförtjenst vore *obestämda*. Uttrycket *hvad hon genom eget arbete kan förvärfva* synes mig innefatta fullt tydliga bestämmelser. Genom det arbete hustrun omedelbarligen egnar åt boet kan hon ej sägas något förvärfva; den betalning hon af främmande personer för sitt arbete uppbar utgör deremot hennes arbetsförtjenst, hvaröfver hon såsom billigt synes skulle sjelf få råda.

Slutligen har Herr Nordström uttalat den åsigt, att det vore tillräckligt, om Riksdagen nu gjorde en stark opinionsyttring och sedan öfverlemnade den "logiska och mekaniska delen af lagstiftningen" till Kongl. Maj:t. Möjligt till och med sannolikt är, att det lagförslag, som nu blifvit framställt, om det af Riksdagen god-

kännes, icke kommer att lemnas utan anmärkningar, äfven som att det är ovisst, om det kan blifva af Kongl. Maj:t sanktionerad; men vill man åstadkomma en stark opinionsyttring i frågan, så anser jag intet annat kunna göras än att godkänna detta förslag; ty Riksdagens skrivelser äro värdepapper, som ej alltid vid anfördran inlösas och därför mer och mer, särdeles på sista tiden, fallit i kurs. Riksdagen har dessutom redan i sin underdåniga skrivelse af år 1871 uttalat sin åsigt; och hvad som nu föreslås är hufvudsakligen endast ett försök att visa, huru en lag i den af Riksdagen godkända syftning borde se ut.

Jag vågar fortfarande yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Stråle: Såsom jag yttrade då denna fråga vid 1873 års riksdag förevar till behandling, innefattar densamma kanske det mest grannliga och ömtåliga ämnet i hela civillagstiftningen, och ändringar deri böra otvifvelaktigt med den största varsamhet företagas; men såsom förslaget nu föreligger är för närvarande endast frågan om ett jemförelsevis mindre betydligt steg i den riktning, som många önska och påyrka. Förslaget omfattar nemligen två frågor: den ena, att hustrun må kunna genom förord beredas större dispositionsrätt öfver sin egendom, än hon för närvarande eger; och den andra, att den i min tanke högst vigtiga grundsatsen må vinna erkännande, att hustrun får sjelf råda öfver hvad hon genom sitt eget arbete kan förvärfva. Deremot vidröres icke i detta lagförslag den särdeles vigtiga frågan, i hvad mån hustrun är pliktig att med sin enskilda egendom betala den gäld, mannen i sin egenskap af familjens målsman åsamkat boet, likasom man icke ifrågasatt dispositionsrätt för hustruns enskilda fasta egendom, som icke blifvit genom förord undantagen.

Ser man nu hela denna fråga ur samma synpunkt som en representant för Kronobergs län, och sålunda anser, att våda för samhället skulle uppstå om qvinnans rätt mera erkändes, så bör man afslå detta förslag; men om man lika med mig är öfvertygad derom, att en stigande civilisation påkallar ett vidsträcktare erkännande äfven i lagstiftningen af qvinnans rättigheter, så bör man vid detta tillfälle endast tillse, huruvida några nya förvecklingar än de, som nu understundom förefinnas, skulle genom förslaget kunna uppstå. I detta afseende måste jag då yttra, att jag hvarken sjelf funnit eller hört någon annan anförda öfvertygande skäl för, att sådana förvecklingar verkligen skulle uppstå. Det svåraste inkastet mot förslaget är otvifvelaktigt, att mannen skulle kunna få med sin andel i boet betala hustruns gäld. Man kan nemligen tänka sig, att, då hustrun egde att förvalta fast egendom och till följd deraf äfven ingå aftal, dylika aftal möjligen skulle kunna medföra ersätningar till sådant belopp, att hennes enskilda egendom icke försloge till betalandet af hennes gäld. Detta måtte väl emellertid blifva ett undantag, och för öfrigt eger samma förhållande nu rum med hustruns egendom, hvilken enligt gällande lag ingen försigtighet kan skydda i vissa fall från att användas till betalning af mannens gäld. Häråf påkallas efter min åsigt en omarbetning af lagen i detta hänseende, men icke

lärer Kammaren derföre böra afslå detta förslag. Snarare synes mig att förevarande förändring ännu mera borde framtvinga en omarbetning af gällande stadganden angående betalningen af äkta makars gäld.

Vidare har det inkast blifvit gjordt, att förslaget redaktion innebure en otydlighet, och att man icke fullt bestämdt uttryckt hvad som menades dermed, att hustrun skulle sjelf få råda öfver *hvad hon genom eget arbete kunde förvärfva*. Det kan nog hända, att rättegångar angående tydningen af dessa ord uppkomma; men faran derför är väl icke större än i många andra afseenden. Vill hustrun frånvinna borgenär något, så åligger henne bevisningsskyldigheten, och domaren pröfvar.

Slutligen vågar jag uttrycka samma tanke som den sistetalaren, att det må vara möjligt, att anmärkningar kunna komma att framställas mot förslaget redaktion vid den noggrannare granskning deraf, som i Kongl. Maj:ts Regering och i Högsta Domstolen kommer att ega rum. Och det må äfven vara möjligt att sådana anmärkningar föranleda dertill, att förslaget icke kan antagas i befintligt skick; men otvifvelaktigt måste genom ett bifall till förslaget af denna Kammare och ännu mera af Riksdagen i sin helhet, om det lyckas vinna antagande äfven af Andra Kammaren, en stark opinionsyttring vara gjord i den rätta riktningen, och jag tvekar icke att tillstyrka förslaget äfven om detsamma endast skulle blifva en sådan opinionsyttring.

Herr Dahm: Villigt erkännande, att hvar och en, som icke är lagfaren, i allmänhet icke bör utan stor anspråkslöshet uppträda och yttra sig vid behandlingen af frågor, så invecklade som den förevarande, anser jag dock, att, då jag deltagit i denna frågas behandling inom Lag-Utskottet, jag bör omnämna, hvilket intryck frågans behandling på mig utöfvat. Jag önskade genast ifrån början framgång åt de åsikter, som voro i de väckta motionerna framställda, och det föreföll mig också vid första påseendet, som om dessa åsikter kunde temligen lätt realiserast och frågan lyckligen lösas. Jag afhörde med uppmärksamhet de grundliga öfverläggningarne i Lag-Utskottet, men jag fann dervid snart, att frågan hade sådana dimensioner, att det icke var möjligt för Utskottet att hinna fullständigt utreda densamma på den korta tid, Utskottet kunde deråt egna. Jag fann också derföre alldeles klart, att man, om man ville göra något, borde inskränka sig till att göra litet och att rubba så litet som möjligt af de lagstadganden, hvilka med denna fråga stå i något sammanhang. Det är också detta, som jag föreställer mig, att Utskottet gjort; ty hvad har Utskottet väl gjort annat än försökt att vrida lagen ur handen på mannen, när han vill göra en orättvis handling mot qvinnan? Hittills har mannen, stödjande sig på sin lagstadgade rätt, kunnat med lagboken i hand tillägna sig qvinnans enskilda egendom och arbetsförtjenst samt använda dem efter sitt godfinnande, men detta skulle han icke kunna göra, om denna lag blefve antagen. Detta må synas litet och ändringen i lagen är måhända också liten; men i verkligheten tror jag, att följderna kunna

blifva ganska stora vid alla de tillfällen, då enigheten emellan man och hustru är på väg att upphöra eller redan upphört. Detta lilla steg har man velat taga äfven derföre, att man visste, att företet alltid är värst i portgången, och att det alltid är svårt att bryta med en sekelgammal fördom, äfvensom att, om en fördom skall brytas, den till en början måste anfallas med en ganska fin spets, ty med ett groft tillhygge går det icke. Uppkommer blott remna i fogen, nog tränger tiden sig sedan med makt emellan. Jag skulle också tro, att de inkast, som blifvit gjorda mot detta lagförslag, icke betyda så mycket, som man skulle förmoda, då man vet, att de kommit från så erfarne och lagkunnige män. Det har yttrats, att denna lag icke borde antagas, annat än i förening med en lag, som innehölle förändrade stadganden angående mannens rätt att skuldsätta boet. Att denna anmärkning i viss mån är riktig, kan icke bestridas; men huru riktig den än må vara, så torde det dock icke vara oklokt att antaga detta lagförslag; ty det är alldeles klart, att blefve det lag, fördrade konsekvensen deraf nödvändigt en snar och grundlig omarbetning af lagens stadganden angående mannens och hustruns rättighet att skuldsätta det gemensamma boet. Antager man således detta förslag utan att rubba nuvarande stadganden om gälds betalning, så har man icke dermed gjort något som förhindrar en ändring äfven i detta senare afseende, utan tvärtom gjort en ändring alldeles nödvändig och ställt så till, att den kommer att ske så mycket snarare.

Man säger också, att hvarje försök till en ändring af lagstiftningen i detta afseende kommer att störa den husliga friden. Detta kan möjligen vara en sanning, men på de ställen, der huslig frid finnes inom familjerna, kommer lagen icke att påtäckas än mindre att omtalas, och på de ställen, der denna lag skulle störa den husliga friden, stör den friden endast på samma sätt, som lagen alltid stör en brottslig människas frid, hvilket väl icke torde vara olämpligt.

Det är äfven en annan sak, som icke bör förbises, och det är den, att qvinnans ställning är helt annan nu mot förr. Hon kan numera förrätta åtskilliga tjänster och bestyr och derigenom förtjena penningar. Tror man väl, att, när hon detta kan, och sedan hon detta i åtskilliga år såsom myndig qvinna gjort, hon då skulle bortkasta denna sin frihet och rättigheten att disponera hvad hon förtjenar, för att gifta sig? Jag för min del tror det icke; jag tror, att om man bibehåller mannens dispositionsrätt, så hindrar man derigenom qvinnan från att gifta sig och framkallar sådana familjeförbindelser, hvilka icke äro helsobringande för samhället. Bibehåller man också lagen, sådan den nu är, oförändrad, så kan man föranleda det orimliga förhållandet, att en gift qvinna, som t. ex. sitter såsom kassör i en enskild eller offentlig penninginrättning, samt dagligen handterar och utqwitterar kanske millioner R:dr, icke är lagligen berättigad att qwittera ut sitt eget lönekvartal, utan att mannen kan med laga rätt vid hennes egen pulpet uttaga och qwittera detsamma emot hennes vilja midt för hennes ögon och måhända använda beloppet till betalande af utgifter, hvilka en *hustru* minst af alla skulle vilja bekosta. Detta är ett förhållande, som är så upprörande, och som till den

grad visar, att lagstiftningen är på tok, att man, utan att i någon mån vara känslomenniska, måste förklara, att den lagstiftning, som innehåller sådana bestämmelser, är förkastlig, och att ändring deruti måste ske så snart som möjligt.

Då Riksdagens skrivelser till Kongl. Maj:t må hända, såsom en talare nyss anført, förr varit i hög kurs, men numera betydligt fallit i värde, så vill jag icke tillstyrka någon skrifvelse, utan anhåller att Kamraren täcktes gifva sitt bifall till hvad Utskottet föreslagit. Om ett sådant bifall skulle blifva Riksdagens beslut, så har Riksdagen åtminstone derigenom bestämdt uttalat, hvad den vill, och öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att sedan göra med lagförslaget hvad honom synes rätt och nyttigt.

Jag påyrkar bifall till Utrkottets förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Herr Nordström: Jag har tillräckligt gifvit tillkänna min åsigt och anledningen, hvarför jag skulle komma till ett afslag å Utskottets förslag i det skick, saken nu befinner sig. Jag har äfven talat om att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, deri man skulle anföra de under diskussionen framlagda grundsatser och behovet af en genomgripande förändring af bithörande lagstiftning. Skulle Kamraren emellertid tro, att ett antagande af detta förslag skulle jemte den i ämnet förda diskussion kunna supplea en skrifvelse, så skall äfven jag vara belåten dermed och icke genom att vidhålla mitt förra yrkande splittra meningarne; ty det är icke formen jag i detta fall vill hålla på, utan hufvudsaken är den, att Regeringen får kännedom om, hvilka åsikter Kamrarne hylla, och på hvilka grunder de hylla dessa åsikter. Då jag således hoppas, att Kamrarnes diskussioner komma att behörigen öfvervägas, skall jag, såvida pluraliteten vill bifalla lagförslaget, icke ovilkorligen hålla på mitt yrkande om afslag. Hufvudsaken är, att frågan under en eller annan form bringas under Kongl. Maj:ts pröfning; och om ingen annan än jag yrkar afslag, så vill jag som sagdt på nu anförda skäl derifrån afstå.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under denna diskussion har blifvit anfördt ett skäl, för hvilket antagande som giltigt jag tillstår att jag finner mig uppfordrad att varna. Man säger: antag detta lagförslag; det är klart, att det icke i dess föreliggande skick kan af Regeringen bifallas, men ett beslut af Riksdagen i öfverensstämmelse med detsamma är dock en opinionsyttring, och antagligen få vi sedermera ett bättre förslag i stället. Jag har en gång varit med bland dem, som fastnade på en sådan krok, men jag fann mig icke särdeles väl deraf, och derfore kan jag icke annat än känna mig manad att fästa uppmärksamheten på det vådliga för lagstiftare att på sådant sätt gå till väga. När frågan om den nya kommunallagstiftningen förevar, så blef förslaget af det dåvarande Riddarhuset en gång afslaget, men man lyckades få ärendet ånyo upptaget och då anfördes just detta argument: bifall detta förslag; det kan

icke anses såsom annat än en bestämmelse i afseende å sjelfva principfrågan, och förslaget kommer nog igen i förändradt och förbättrad skick till nästa riksdag i form af en Kongl. proposition. Riksdagen var emellertid icke väl afslutad, förrän en agitation börjades för att saken skulle så behandlas, att den icke vidare blefve föremål för Riksdagens pröfning. Så skedde äfven. Efter mitt förmenande är det icke så säkert, att icke något sådant kunde inträffa äfven med detta förslag. Vi hafva förr sett exempel på att Kongl. Maj:t utfärdat lagar, i sanktionen till hvilka Kongl. Maj:t yttrat: denna lag är icke alldeles sådan, som jag skulle vilja hafva den, men detta kan hjälpas sedermera och derföre promulgeras den nu, sådan som den är. Efter min tanke är det dock vår skyldighet att se till, att den lag som vi godkänna efter vår öfvertygelse är sådan, att den kan och bör oförändrad antagas. Att med vett och vilja och med full insigt derom, att en lag är behäftad med sådana brister, att man icke kan önska dess promulgerande i oförändradt skick, ändock godkänna densamma, är efter mitt förmenande ett åsidosättande af den pligt oss såsom representanter åligger. Man kan uttala sig mot antagandet af detta förslag, utan att derför behöfva anses hafva ogillat de principer förslaget innehåller. Dess största fel är efter mitt förmenande det, att det icke innefattar allt, hvad det borde innefatta. Är detta förslag emellertid en gång antaget, så är det alldeles icke gifvet, att den komplettering deraf, som man åsyftar, och som är alldeles nödvändig, erhålles förr än de skadliga följderna af det ofullständiga förslaget redan gjort sig gällande. Jag är ännu nog gammalmodig — jag erkänner det — att dela Lag-Utskottets vid förra riksdagen uttalade åsigt, att *äktenskapet, för att motsvara sin idé, fordrar, att makarne utan skilda intressen samverka för familjens gemensamma väl, och att det hustriga samfund, som genom äktenskapet uppkommer, icke kan undrara ledningen af en styrande vilja, äfvensom att, om styrelsen skall vara god, deri måste finnas enhet och planmessighet.* Detta är efter mitt förmenande hufvudsaken. Utskottet yttrade då vidare, att *emedan enheten vore och borde vara normala förhållandet, måste lagarne gifva sin bekräftelse derå, hvarjemte Utskottet slutligen erinrade, att för undantagsfall gällde undantagslagar.* Dessa undantagslagar böra derföre stiftas sådana, att de fullt bestämma och begränsa det gifna undantagsfallet, men icke kunna sträcka sina verkningar så långt, att de kunna sönderbryta det normala förhållandet. Sådan skulle emellertid i sjelfva verket följden kunna blifva af det obestämda allmänna uttrycket *förvaltningen af hustruns enskilda egendom*, hvilket här användes i allmänlighet utan någon inskränkning. Derigenom kunna sådana förhållanden uppkomma, som man alls icke kan finna förenliga med äktenskapets idé. Det är väl icke heller precis meningen att förvandla äktenskapet så, att förhållandet blir tvärtom mot hvad det nu är, d. v. s. att, i stället för att mannen nu är familjens målsman, hustrun skulle blifva det. Man har redan sett eller åtminstone i tidningarne läst den praktiska tillämpningen af den föreslagna lagen. Det har varit föremål för rättegång just ett sådant förhållande, der mannen sökt undanskaffa all boets egendom, derigenom att hu-

strun påstods hafva ingått köp, och att hustrun skulle representera såsom egare.

För min del tror jag försigtigheten bjuda, att man först har en antaglig lag innan man till densamma gifver sitt samtycke. Såsom en opinionsyttring äro, såsom jag tror, de meningar, som under en följd af år hafva uttalats af de särskilda representantkamrarna, tillräckligt starka och torde såsom sådana kunna vara tillfyllestgörande. Den opinionsyttring åter, som man söker deri, att man räcker fram ett lagförslag med tillkännagifvande, att man icke anser det antagligt, tror jag icke vara af annan beskaffenhet, än att man derigenom gifver ett vittnesbörd om sin egen oförmögenhet att åstadkomma något dugligt. De flesta af de Herrar Ledamöter, som förordat förslaget, hafva äfven haft rätt väsendtliga anmärkningar att deremot framställa, och detta borde också enligt min uppfattning hafva hindrat dem att tillstyrka bifall till detsamma.

Jag fortsätter mitt yrkande om afslag.

Herr von Gegerfelt: Det är nu andra gången jag nödgas upptaga Herr Grefve Mörners yttranden. Jag har icke sagt och, så vidt jag kunnat fatta, har ingen påstått, att den föreslagna lagen är sådan, att den icke kan antagas, men att det deremot har blifvit yttradt, att en möjlighet finnes, att så grava anmärkningar vid en noggrannare granskning kunna framställas mot förslaget, att detsamma till följd deraf icke kan antagas, är en modesti, som väl icke bör klandras. Icke heller har någon föreslagit, att lagen skall framläggas för Kongl. Maj:t med tillkännagifvande, att Riksdagen icke anser den antaglig. Tvärtom vågar jag påstå, att under denna diskussion ingen enda anmärkning blifvit framställd, som bör föranleda dess förkastande.

Grefve Mörner, Oscar: Efter en så lång debatt återstår det icke mycket att säga; och jag försäkrar, att jag icke heller skall säga särdeles många ord. Under denna debatt har det blifvit taladt så mycket om mannens brutalitet och orättvisa mot hustrun samt om det öfvervåld han öfvar mot henne, att sannerligen, om en framtid läser denna Riksdags förhandlingar, så skall den häpna och förundra sig öfver, på hvilken ociviliserad ståndpunkt Sverige vid denna tid befunnit sig. Det är mot dessa målningar, som jag vill nedlägga min bestämda protest, och jag önskar derföre få i protokollet antecknad, att jag trotsar någon att kunna bevisa, att förhållandet är så sorgligt, som här blifvit påstådt. Det lär väl hvarken hafva funnits eller finnas eller komma att finnas något land eller någon samhällsform i verlden, då icke split menniskor emellan uppkommit eller kan uppkomma. Gå vi till England, som somliga framhålla såsom en mönsterstat, så se vi sådana tvister der förekomma i stor mängd och sannolikt relativt till folkmängden mera än här. Huru är förhållandet i Frankrike? Jag tviflar på, att någon af oss önskar att de franska äktenskapliga förhållandena skulle i all deras utsträckning hos oss vara herrskande. Äktenskap mellan de förmögna, hvilka efter ett par år inga äktenskap äro! Äktenskap emellan

de mindre bemedlade, der barnen sättas i "pension", d. v. s. bortackorderas på landet, och hustrun sitter i boet för att der arbeta för det gemensamma bästa! För min del anser jag qvinnan likväl bättre uppfylla sin kallelse och sina pligter, om hon, såvidt möjligt är, om också med mera försakelse, söker sluta barnen till sig, än om hon på det franska sättet söker bilda förmögenhet, men i och med det samma vanvårdar familjen.

Granskar man äktenskapsskilnadernas antal, så lär man finna, att det, relativt taget, icke är större i Sverige än i andra länder, der äktenskapsskilnad är tillåten. I de katolska länderna är, som man vet, äktenskapsskilnad ytterst svår att åstadkomma, emedan därför lär fordras påfvens dispens och äktenskapen måste der åtminstone till namnet fortfara, om än äktenskapet *de facto* blifvit upplöst. Om förhållandet här i Sverige icke är sämre än i andra länder, utan i de allra flesta fall till och med är bättre, så frågar jag, om man har rätt och befogenhet att framställa och utmåla tillståndet såsom så förfärligt. Att det så kan vara i enskilda fall, kan jag icke bestrida; men tag hvilket land eller tid eller samhällsform man vill, så kommer, såsom jag förut yttrat, förhållandet att blifva det samma. Hur mycket upplysningen än stiger, blifva människorna hvarken englar eller helgon, och förtryck kommer alltid att finnas. Nå, säger man, är det derföre skäl att icke göra någon nyttig ändring i lagstiftningen? Jo det tror jag visst; men då man skall vidtaga en förbättring, måste man tillse att man verkligen inför en sådan och icke i sjelfva verket öppnar dörren för en försämring. I många fall vill jag erkänna, att det kan vara nyttigt för en hustru att sjelf få förvalta sin egendom; men hvart leder det väl i många andra fall? Ett par personer gifta sig; de hålla af, hvarandra och det går bra till en tid, men sedan uppkoroma tvistigheter till följd af de menskliga lynchena. Det kan hända, att karlarne i många fall äro obändigare än kvinnorna, men visst icke envisare — det vill jag bestrida — derigenom alstras missnöje, då frågor uppkomma om mitt och ditt, och detta kan grundlägga olyckliga äktenskap långt mera, än om mannen förvaltar boets egendom. Eger hon ingenting och således har intet att förvänta, så blir processen kort; men eger hon verkligen enskild förmögenhet, så tror jag för öfrigt icke, att mannen vanligen håller så strängt på sin förvaltningsrätt eller nekar hustrun, hvad hon tycker sig behöfva. Går man på baler eller soupéer eller spektakler, så ser man öfverallt kvinnor, hvilka både genom sin närvaro på sådana tillställningar och genom sina eleganta toiletter visa, att deras män icke lemna deras önskningar uppfyllda. I de fattigare klasserna tror jag icke heller, att förhållandet är så farligt. Man har visserligen sagt, att, om hustrun något förtjenar, så kommer mannen med lagboken i hand och fräntager henne hennes förtjenst. Utom det, att jag icke tror, att det vanligen finnes någon lagbok i sådana familjers ego, så tillåter jag mig den erinran, att, äfven om denna lag blir antagen, så kommer nog ändå den råa makten och rycker åt sig och frågar icke efter hvad lagen bjuder. Man säger, att hon kan sätta in penningarne i en sparbank eller att hon kan sitta såsom kassör i en bank och dagligen kassera in millioner; men om

hon också sjelf får förvalta hvad hon förtjenar, så är hon icke skyddad mera derigenom, om exekutionsbetjenterna stå vid dörren, då hon kommer hem med sin lön, ty de taga pengarna från henne, då det icke blifvit föreslaget någon förändring i stadgandena om betalningen af äkta makars gäld. Hvad har väl då denna lag att betyda? Den kan möjligen bereda en fördel åt somliga, men den kan också grundlägga missnöje och undergräfvat familjens samt således ytterst äfven samhällets välbefinnande. Skall en förändring ske, så tror jag icke, att det är rätt att framhålla en förändring, som på det hela endast är ett skimmer; utan i sådant fall bör man gå litet djupare. Derom var också fråga i Utskottet, men den frågan förföll. Det är mycket möjligt, att man tror sig åstadkomma något med detta förslag, som dock i sjelfva verket föga betyder; men deremot skyggar man tillbaka för den åtgärd, som skulle kunna hafva någon väsendtlig verkan, nemligen en omarbetning af 11 Kap. Giftermåls-balken. Det blir emellertid en annan fråga, om det kan vara nyttigt att antaga detta förslag. Jag har varit i mycken tvekan inom mig i det afseendet, och är verkligen icke ännu fullt på det klara dermed. Denna lag skyddar icke de fattiga, då den hvarken skyddar hustruns i sparbanken insatta besparingar från att blifva utmätta, eller skyddar hennes förvärf mot det råa våldet. Jag vill uppriktigt tillstå, att jag tror, att denna lag blifvit föreslagen för att man åtminstone skall synas vilja göra något i den rätta riktningen, men just därför vill jag gå litet längre, än hvad Utskottet gjort. Jag misstänker att antagandet af detta lagförslag icke är något trappsteg framåt för att nå målet, utan snarare en falltrappa, genom beträdandet af hvilken man faller ned och sedan icke kan komma vidare, hvarföre jag också har den största betänklighet att bifalla förslaget.

Herr Mannerskantz: Då vi nu stå framme vid afgörandet af en vigtig lagstiftningsfråga, möta vi samma klippa, som ofta förut legat i vägen och brukat hindra många andra goda lagförslag att gå igenom eller hafva framgång, att nemligen den ena säger: förslaget går för långt och förändringen är alldeles för stor att på en gång genomföras, under det att den andra finner förändringen vara allt för liten och böra uppskjutas tills mera kan vinnas, och följden deraf blir, att ingenting genomföres och ingenting vinnes. Den ena säger: jag vill icke taga ett litet steg, utan jag vill med ens komma fram till målet; och den andra säger: det är ett allt för stort språng, som man föreslår oss att göra, jag tror att vi böra gå mera varsamt tillväga — och begge glömma härvid, att man säkerligen kommer fortast till målet genom att aldrig försomma att taga ett vare sig stort eller litet steg framåt i den rätta riktningen, så snart tillfälle dertill erbjudes. Jag frågar Eder, mine Herrar, om icke detta motstånd icke i sak, utan därför att antingen för mycket eller för litet föreslagits — är något som återkommer nästan hvarje gång någon vigtig fråga skall afgöras och äfven nu möter oss. Med undantag möjligen af representanten från Kronobergs län — är det ju ingen, som här yttrat sig, som icke har erkänt, att det föreliggande förslaget är just ett godt steg framåt till lösning af en af alla såsom vigtig

erkänd samhällsfråga, och när så är förhållandet, hvarför skulle vi icke uttaga detta steg? Man har här hört flere lagkunnige män säga, att det icke är nog med det som nu föreslås, att det fordras ändring äfven i andra delar af lagstiftningen, än de som här äro föreslagna att ändras, men vi hafva ju också hört flere andre skicklige jurister, till hvilkas omdöme vi kunna hysa fullt förtroende, yttra att, om också konsekvensen af detta lagförslag fordrar förändring äfven i en annan del af gällande lag, så stå likväl icke dessa delar af lagstiftningen i ett så oskiljaktigt nära sammanhang med hvarandra, att den ena delen icke kan ändras först, utan att man på samma gång behöfver besluta en förändring äfven i den andra. Jag tror att de ibland oss här, som icke äro hemmastadde i lagen, kunna fästa oss vid dessa yttranden och på grund deraf låta alla betänkligheter i afseende å ofullständighet eller inkonsekvens i lagstiftningen få falla, och sedan vi det gjort, tror jag att vi böra anse oss kunna med trygghet taga detta steg till förbättring af den gifta kvinnans ställning, som nu är föreslaget. Och om vi tänka efter, huruvida något verkliggen vinnes derigenom, eller om det, såsom den siste talaren yttrade, blott är ett skimmer som hålles för våra ögon för att skjuta den behöfliga och önskade reformen å sido och undångömma att vi i verkligheten ingen vinst göra, tror jag att äfven denna senare invändningen emot förslaget skall falla. Måste det icke förefalla hvar och en innefatta icke blott en stor orättvisa utan en högst besynnerlig inkonsekvens, om, sedan lagstiftningen tillerkänner en kvinna, som uppnått viss ålder, rätt både att blifva myndig och vara sin egen giftoman, samt tillåtit henne att efter sin egen fria vilja sjelf få förvalta sin egendom och bestämma öfver sina handlingar, den icke vill medgifva samma kvinna, hvad förstånd och kloket i sitt handlingssätt hon än förut må hafva ådagalagt, rättighet att, i händelse hon vill förena sitt öde med en mans, innan hon fattar detta för hennes hela framtid viktiga beslut få göra förbehåll om att sjelf få förvalta hela eller någon del af sin egendom? Måste det icke anses såsom en naturlig rätt för den sig sjelf rådande kvinnan likasom för hvarje annan sjelfständig människa att få göra ett sådant förbehåll? Man har länge, ända in i sista tiden, bestridt hvarje kvinna rättighet att sjelf besluta öfver sina handlingar, likasom man äfven har bestridt många andra, hela klasser af individer inom samhällena rättighet att få råda öfver sig sjelfva, och hållit dem i beroende af andras godtycke, men man har numera nästan öfver allt inom de civiliserade länderna kommit ifrån detta tvång, och efter det för några år sedan den ogifta kvinnan i vårt land frigjordes, återstår här nu endast att försätta också den gifta kvinnan i mera tryggad och oberoende ställning. Är det icke då tid att äfven för henne borttaga åtminstone något af detta tvång, som hon nu är underkastad, och således tillbörligt att låta hvarje kvinna erhålla laglig rätt att innan hon gifter sig få göra det ifrågavarande förbehållet att under äktenskapet sjelf få råda öfver större eller mindre del af henne förut tillhörig egendom. Andringen i 8 kap. i Giftermåls-balken afser att för den kvinna, som har någon förmögenhet, skydda hennes rätt att sjelf deröfver få disponera. och ändringen i 9 kap. åsyftar deremot, att den gifta

qvinna, som icke eger något annat, än hvad hon genom sitt eget arbete kan förvärfva, må sjelf få behålla och förvalta detta och kunna hindra mannen att emot hennes vilja använda och ofta i lätt-sinne förstöra hvad hon med möda och ansträngning förtjenat; och jag tror följaktligen att detta lagförslag i båda fallen såväl för den gifta qvinnan, som eger förmögenhet som för den hvars arbetsförtjenst är hennes hela inkomst, erbjuder ganska väsendtliga fördelar, och således innebär icke blott ett sken af förbättring i hennes ställning, utan äfven utgör ett godt och nyttigt verkligt framsteg, hvorigenom man försäkrar henne om att i någon mån erhålla den rätt, hvarpå hon har fullgiltiga anspråk, och hvilken jag tror, att ingen längre borde kunna förneka henne. En talare har hörts anmärka att Lag-Utskottets medlemmar ändrat mening i denna fråga sedan förra riksdagen; men det är så långt ifrån att jag tror, att Lag-Utskottet kan beskyllas för någon klandervärd inkonsequens derföre, att det vid denna riksdag tillstyrkt antagande af ett lagförslag af samma hufvudyttning fast af olika innehåll med det som vid näst föregående riksdag af Utskottet afstyrktes, att jag tvärtom anser, att man bör vara tacksam mot hvarje afdelning af en lagstiftande församling, som genom sina lagförslag visar, att den följer med i den utveckling till sundare och klarare uppfattning af rättsliga frågor, som allmänna rättsbegreppet undergår, och att den vill gå varsamt framåt i sådan riktning, så snart tillfälle dertill öppnar sig. Då så nu är förhållandet, och då ingen stund bör försummas för att bereda framgång åt en rättvis sak, tror jag att vi göra bäst, om vi nu antaga Lag-Utskottets förslag, om bifall hvartill jag också anhåller.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande förslag och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till förslaget och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller det af Lag-Utskottet i 2:dra punkten af utlåtandet N:o 22 framlagda förslag till förändrad lydelse af 8 kap. 1 § Giftermåls-balken, röstar

Ja;

Den, det ej vill. röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammarerna ifrågavarande förslag.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—54.

Nej—41.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af 1 § 9 Kap. och 11 Kap. 6 § Giftermålsbalken, äfvensom ingressen.

Biföllos.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af 4 § i boskildnadsförordningen.

Herr Berg: På samma gång jag vill uttala, att jag till alla delar instämmer med dem, som uppträdt till försvar för den nyss afgjorda viktiga frågan, kan jag icke neka, att jag tycker att denna § 4 i boskildnadslagen är, om icke skadlig, åtminstone mindre nödvändig. Det står här, att rätten skall förordna god man, *der hustrun det begär*. Det beror således på hustrun sjelf att begära god man; men jag vet icke, hvarför det skall stå, att hon skall derför behöfva anlita rätten. Då hon har rätt att sjelf förvalta sin egendom, borde hon väl också sjelf få utse god man åt sig. Det kan hända, att hon blir missnöjd med den gode man, som Rätten gifver henne, och hur skall hon då bära sig åt. För min del tycker jag, att det är mycket bättre, att hon har full frihet att välja den gode man, som hon för tillfället vill hafva. På grund häraf får jag yrka afslag på denna paragraf, som enligt min åsigt kan helt och hållet utgå.

Herr von Gegerfelt: Jag får fästa uppmärksamheten derpå, att denna förändring i boskildnadslagen är ovilkorligen betingad af den nyss beslutade förändringen i Giftermålsbalken. Då hustrun såsom gift skall ega rätt att förvalta en del af sin egendom, bör henne icke betagas denna rätt, då hon fått boskildnad, hvilket skulle blifva en följd, om boskildnadslagen lemnades oförändrad, ty der står att hon *skall* hafva god man. Den föreslagna förändringen åsyftar blott, att hon skall *slippa* att få god man, om hon icke vill. Jag får derfore yrka bifall.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt hr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande förslaget och dels afslag derå; gjordes proposition på bifall till förslaget och besvarades med ja.

Utskottets förslag till ändring af § 6 i ofcannämnda förordning samt ingressen.

Biföllos.

3:dje punkten.

Biföllos.

Föredrogs ånyo Särskilda Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner om förändrade straffbestämmelser i fråga om skogsåverkan.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr Asplund: Jag tager mig friheten att, i afseende på sätet för föredragningen af detta betänkande, hemställa, att Kammaren måtte tillåta, att §§:na i det af Utskottet uppgjorda förslag först föredragas i ordningsföljd och derefter Utskottets hemställan i öfrigt.

Herr Reutersvärd: Innan diskussionen fortgår i denna fråga, får jag för Kammaren tillkännagifva, att genom ett förbiseende vid justeringen har en felaktighet insmugit sig i Utskottets betänkande, som jag ber att få rättä. Såsom redan i Andra Kammaren blifvit påpekadt, består oriktigheten deri, att den i Utskottets förslag icke vidrörda 16 § i 24 kap. skulle erhålla en förändrad lydelse så till vida, att den i nämnda § förekommande siffran 4 utbytes mot 5. Således skulle, i Utskottets förslag, näst efter rubriken följa:

dels ock att 2, 3, 4, 5, 6, 7, 15 och 16 §§ o. s. v. (lika med Utskottets förslag); samt näst efter 15 § införas en ny, så lydande:

16 §.

Sätter i något af de fall, som i 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13 eller 14 §§ sagde äro, förbrytare sig till motvärn emot den, som egendomen eger, innehafver eller vårdar, eller emot dess folk, då någon af dem vill honom från gerningen hindra, eller af honom taga åter hvad han åtkommit, eller ock frantager honom det, som till vedermäle af gerningen kvarhållas må; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

Sedan öfverläggningen angående sättet för utlåtandets föredragning härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende derå hade af Herr *Asplund* föreslagits, att Utskottets förslag till förändrad lydelse af åtskilliga paragrafer i 24 Kapitlet Strafflagen skulle paragrafvis genomgå samt förordningsförslaget ingress och Utskottets hemställan derefter komma under pröfning; gjordes proposition på bifall till detta förslag och besvarades med ja.

Till följd häraf förekom nu:

§ 2.

Herr Asplund: Om den fråga inom civilrättens lagstiftningsområde, som vi nyss behandlat och afgjort, med skäl kunde sägas vara vigtig, grannlaga och svårlöst, kan i sanning icke heller nekas, att den fråga inom kriminallagstiftningens område, som vi nu gå att behandla, också är vigtig, grannlaga och svårlöst. För den, som, lika med mig, är lifligt intresserad, att denna fråga må snart och lyckligt lösas, är det glädjande att se Kammarens ledamöter i detta ögonblick

temligen mangrannt samlade; ty det händer ofta, när en juridisk fråga står på dagordningen, att man får höra en och annan, ja flere af Kammarens icke juridiska ledamöter säga: om den saken få juristerne tvista, den må de utreda. Om en sådan uppfattning kan vara i någon mån riktig, då det gäller vissa rena lagfrågor, torde den icke få anses lämplig i en fråga, sådan som denna, der icke blott den juridiska skarpsinnigheten erfordras, utan det praktiska lifvets erfarenhet, särdeles af rättsmedvetandet i de skilda orterna, är i främsta rummet afgörande.

Det var att befara, att många af de synnerligen kinkiga frågor, som hänvisades till det Särskilda Utskottet, skulle redan inom Utskottet framkalla en ganska skarp meningsskiljaktighet, och denna fruktan har besannats, då, på sätt det föredragna betänkandet utvisar, redan i den första fråga, som Utskottet framlagt till Riksdagens afgörande, en sådan principiel meningsskiljaktighet uppstått. Vi voro inom Utskottet allmänt ense i den hufvudfrågan: är tiden inne för lagstiftningen att nu taga ett steg, för att sent omsider i lag tillämpa den teoretiskt erkända grundsatsen, att skogsåverkan, der den innefattar olofligt tillgrepp, rätteligen bör betraktas och bestraffas såsom annan tjufnad? Vi voro också ense derom, att steget icke kan på en gång uttagas; men vi blefvo ense så väl i afseende på riktningen af detta steg, som om dess utsträckning. Jag har haft betänkligheter i båda dessa hänseenden, hvilket föranledt mig till den reservation, jag afgifvit, och för hvars grunder jag anhåller att nu få redogöra.

Såsom bekant, innehålla §§ 3 och 4 af 24 kap. i nu gällande Strafflag hvad som väsentligen hänföres till skogsåverkan. I parentes får jag nämna, att der äfven förekommer tillgrepp af *gräs* och *gräs-torf* äfvensom den särskilda art af åverkan, som blott innebär *skadegörelse*. Strafflagen har skilt mellan de olika graderna af åverkan så, att § 3 innefattar en svårare grad af skogsåverkan, under det § 4, som afser tillgrepp af den döda skogens alster, handlar om en mindre svår åverkan. Utskottet har sammanfört dessa båda paragrafers innehåll i den nu föredragna § 2 af sitt förslag. Derefter har Utskottet uppdelat hvarje i paragrafen beskrifven brottslighet i tre grader eller kategorier, endast skilda genom värdet och utmärkta med benämningarne *stöld*, *snatteri* och *åverkan*. Hvad som af denna beskrifna åverkan icke öfverstiger ett värde af 5 R:dr skulle fortfarande anses och bestraffas såsom *åverkan*; hvad som öfverstiger denna värdegräns skulle antingen blifva *snatteri*, emellan 5 och 15 R:dr, eller *stöld*, öfver 15 R:dr. Sälunda skulle värdet ensamt komma att afgöra brottets vanhederliga eller icke vanhederliga karakter. I folkmedvetandet torde väl icke den lilla åverkan ännu uppfattas som ett vanhederligt brott. Utskottet har icke heller ansett, att en åverkan inom gränsen af 5 R:dr skulle vara vanhederlig; men om denna gräns öfverstiges, skulle det förändra brottets karakter. Den brottslige skulle följaktligen i det ögonblick, han begår brottet, icke kunna göra för sig klart, om han gjort en vanhederlig eller icke vanhederlig handling. Det är dock nödvändigt, att lagen uttryckligen angifver objektiva kännetecken i och för karakteriserandet af skilda brott; men detta finnes icke iakttaget i Utskottets förslag, när den der förekommande objek-

tiva beskrifningen är gemensam för alla de nämnda tre graderna eller kategorierna; utan det är genom den efteråt skeende värderingen, som det skall afgöras, huruvida brottet är åverkan eller tjufnad. Enahanda brottsliga handling skulle härigenom kunna bestraffas, ena dagen eller på ena stället såsom åverkan, men andra dagen eller på andra stället såsom ett vanhederligt brott, stöld eller snatteri, ty båda dessa arter af tjufnad anses fortfarande i folkmedvetandet såsom vanhederliga, hvilket icke är förhållandet med hvarje slags åverkan. Der folkmedvetandet ej ännu vore fullt på det klara i fråga om skogstjufnadens vanhederlighet, befarar jag, att en så beskaffad lagstiftning, i stället för att reda det vaknande rättsmedvetandet, skulle förvilla detsamma; ty om den brottslige, då han tillgriper för 5 riksdalers värde, icke känner någon skam eller anser det såsom vanhederligt, huru skall han känna, att han öferskridit det af Utskottet uppställda råmärket och begått en vanhederlig handling? Skulle han icke äfven kunna med skäl fråga, huruvida värdesiffran af 5 R:dr just är den rätta och hvarföre det skulle anses mera vanhederligt att åverka för några öre deröfver. Ty, märk väl! allt är åverkan enligt Utskottets förslag, men *bestraffas* under vissa värdeförhållanden såsom tjufnadsbrott. Den brottslige skulle på det viset icke få klart för sig först och främst, att han begått en vanhederlig handling, och för det andra, att någon annan är berättigad att anse den såsom sådan. Detsamma måste blifva förhållandet med hans omgifning; och detta, mine Herrar, kan icke vara rätta sättet att klara folkmedvetandet, om hvilket man säger att det icke är fullt moget. Men något värre kunde möjligen också inträffa, eller att det resonement, jag nyss antog att skogsåverkaren kunde föra, lätt skulle kunna utsträckas till annan tjufnad, och denna lagstiftning på sådant sätt framkalla en farlig förvirring i uppfattningen jemväl af den vanhederliga karakteren hos tjufnadsbrott i allmänhet.

Utskottet åberopar, att det, vid uppgörandet af denna värdeskilnad emellan tjufnad och åverkan, följt samma grund, som för den i lagen redan befintliga skilnaden emellan stöld och snatteri. Jag medgifver villigt, att der finnes någon likhet, men också en väsendtlig olikhet. Jag har redan antydt, att stöld och snatteri i folkmedvetandet båda af ålder haft och ännu hafva en karakter af vanheder, och det förefaller mig således icke rätt, att lagstiftningen dem emellan uppställt en skilnad, endast beroende af det tillgripnas värde. Framstående jurister inom lagstiftningens område hafva också ogillat denna konventionellt uppgjorda skilnad, och jag delar fullkomligt deras uppfattning. Derföre skulle jag redan ur denna synpunkt icke vilja på nu ifrågavarande område ytterligare införa en liknande karaktersskilnad. I allt fall har det försök, lagstiftaren gjort, att från tjufnad till mindre värde utplåna den karakter af vanheder all tjufnad af ålder haft i folkuppfattningen, ingalunda kunnat medföra den fara för rättsmedvetandets förvirring, som det af Utskottet nu föreslagna försök i alldeles motsatt riktning, men med enahanda förfarings sätt, att nemligen -- i afseende å förbrytelser, hvilka man af ålder icke ansett vanhederliga, men nu vill så betrakta, ehuru man ej tilltror sig taga steget fullt

fullt ut, — uppställa en värdesiffra, såsom den alltför flyttbara råskilnaden mellan vanhederlig och icke vanhederlig brottslighet i väsendtligen samma gerning. Utskottets egendomliga rubrik visar, att Utskottet betraktar all i 2 § beskrifna brottslighet såsom åverkan, men den uppskattas och bestraffas såsom stöld och snatteri vid ett steg högre upp på Utskottets värdeskala. Detta synes mig vara något helt annat och i antydda hänseende ofantligt mycket farligare, än att från den mindre tjufnaden söka borttöga karakteren af vanheder.

Det synes mig vara af ganska stor vikt att, så vidt möjligt, utröna Kammarens uppfattning i denna fråga, och jag får därför ställa en uppmaning till de Herrar, som komma att deltaga i diskussionen, att särskilt uttala sig derom, huruvida mina betänkligheter i oförmälda hänseende äro berättigade, eller om man kan säga, att jag tillmätt dem en alltför stor vikt. Om flertalet skulle anse ettdera vara händelsen, är det möjligt att en sammanjemkning emellan reservanternes och Utskottets åsichter skulle kunna ega rum. Af Andra Kammaren har ärendet redan återremitterats till Utskottet, och då skulle en återremiss äfven härifrån kunna lända till en sådan sammanjemkning, hvilket vore af högsta vikt, då jag tror, att vi måste skyndsamt taga ett steg framåt i denna fråga.

Jag har nu redogjort för mina principer, jag skulle nästan vilja säga psykologiska betänkligheter emot Utskottets förslag. Jag vill nu i korthet redogöra för min tvekan i afseende å omfånget deraf.

Det är redan påpekadt, att Utskottet i § 2 af sitt förslag sammanfört allt hvad som nu förekommer i 24 kap. §§ 3 och 4 Strafflagen samt flyttat upp i samma ställning hvad den närvarande lagen i 4 § ställer på ett lägre trappsteg å straffskalan, eller tillgrepp af den döda skogens alster. Då nu sistnämnda §, såsom jag tror, hittills tillämpats af lagskipningen äfven på andra döda naturföremål, såsom *sten, grus* och *sand* och annat dylikt, skulle följden blifva, att äfven tillagnandet deraf skulle inrangeras eller rättare bestraffas såsom tjufnad, så snart värdet öfverstege 5 R:dr. Härmed må nu vara huru som helst, så har Utskottet i min tanke redan gått för långt, då det i den nu föredragna paragrafen infört det olofliga tillgreppet af obetydligare delar af växande träd, såsom *ris, löf, näfver* och *bast*. Tillgrepp af dylika föremål öfver 5 R:drs värde skulle således blifva tjufnad. Jag tviflar på att i de skogrikare delarne af vårt land folkmedvetandet hunnit derhän att stämpla såsom tjufnad tillgrepp af dessa föremål, hvarpå egaren der icke i allmänhet sätter något synnerligt värde.

Jag har för min del i Utskottet påyrkat, att, då man torde vara temligen allmänt ense derom, att en lagförändring i ämnet ej på en gång, utan blott steg för steg bör varsamt genomföras, Utskottet i öfverensstämmelse med den af Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 30 November 1854 uttalade åsigt och grundtanken i det af 1856 års skogskomité uppgjorda förslag, bort föreslå en lagförändring endast i den syftning, att, *der någon å annans mark olofligen fäller växande träd, större eller mindre, i uppsåt att sig det tillägna, sådant borde anses*

och bestraffas såsom stöld eller snatteri, efter ty i 20 kap. Strafflagen skils; hvaremot strafflagens öfriga bestämmelser angående åverkan skulle tills vidare kvarstå endast med den jemkning, som af berörda förändring blefve en nödvändig följd.

Jag föreställer mig, att en sådan lagförändring skulle väsendtligen drabba den i min tanke gröfsta *arten* af skogsåverkan, hvars bevekelsegrund är vinningslystnaden. Det torde icke vara obekant, hvilken storartad skogsåverkan af denna art för närvarande pågår i de nordligare delarne af vårt land, och genom att stadga, att tillgrepp af hela trädet är tjufnad, tror jag, att man skulle kunna hämma denna vinningslystnad; hvaremot den åverkan i smått, som nöjer sig med att tillgripa löf, bast och ris, tills vidare kunde fortfara att anses såsom åverkan och njuta den skonsamhet till godo, som man från flera håll påyrkat böra bibehållas.

Man har mot konsekvensen i mitt förslag gjort anmärkningar, väsendtligen gående derpå ut, att tillgrepp af ett helt litet träd af ringa värde skulle bedömas såsom snatteri, under det att tillgrepp till långt större värde, af det stora trädets delar skulle betraktas blott såsom åverkan. Jag har icke kunnat neka, att denna anmärkning i viss mån är befogad. Den gjorde också till en början på mig ett sådant intryck, att jag länge tvekade, om jag skulle fasthålla vid min skiljaktiga uppfattning eller icke. Men jag fann snart, att den anmärkta inkonsekvensen blott var en följd deraf, att man icke vågar taga steget fullt ut, och att, så länge man icke det gör, hvarje förslag måste blifva behäftadt med större eller mindre inkonsekvenser. Detta är också förhållandet med Utskottets eget förslag, och jag har i min reservation framhållit ett exempel derpå. Jag vill här anföra ett annat exempel. En person — låtom oss för att lättare skilja fallen, nämna honom *torpare* — gör åverkan för 5 R:drs värde på skilda ställen och tider, så att det åverkade värdet tillsammans uppgår till 25 R:dr; en annan — *backstugusittare* — tager på ett ställe skog till värde af 16 R:dr. Jag hemställer nu, hvilken af desse, som enligt allmänna folkmedvetandet är brottsligast; men efter Utskottets förslag skulle torparen dömas som åverkare och kunna bestraffas med högst 6 månaders fängelse, hvaremot backstugusittaren skulle straffas som tjuf samt dömas till straffarbete och vanärande påföljd.

Här skulle jag kunna göra åtskilliga anmärkningar jemväl mot det sätt, hvarpå Utskottet tillämpat de grunder för en lagförändring, hvilka jag motsatt mig; men då det är öfverflödigt med afseende å min principiella ståndpunkt och i allt fall nog torde ske mig förutan, afstår jag derifrån.

Om inkonsekvenser finnas både i det ena och andra förslaget och man fruktar att taga ett inkonsekvent förslag, skulle man kanske icke vilja taga något. Jag tänkte också detta ett ögonblick; men jag anser så nödvändigt att ett steg nu tages i den rätta riktningen, för att hejda de pågående stora skogstjufnaderna, att jag icke skulle vilja undanskjuta frågan genom att icke antaga ett förslag, äfven om det vore något inkonsekvent.

Så länge jag har de principiella betänkligheter jag anført emot Utskottets förslag, kan jag icke derpå ingå; men skulle dessa häfvas

eller det kunna visas, att jag uppskattat dem för högt, är det möjligt, att de olika åsigterna skulle kunna sammanjemkas, på sätt jag förut antydt. För närvarande anser jag mig emedlertid böra påyrka bifall till den i min reservation gjorda hemställan, "att Riksdagen i underdånig skrifvelse måtte — med tillkännagifvande af sin åsigt, att, der någon å annans mark olofligen faller växande träd, i uppsåt att det sig tillegna, sådant bör anses och bestraffas såsom stöld eller snatteri — hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag ej mindre till lagförändring i sådan syftning, än äfven till de flera förändringar, som i anledning deraf för öfrigt anses nödiga."

Jag skall icke upptaga tiden med att redogöra, hvarför jag yrkat aflåtande af en underdånig skrifvelse, i stället för att sjelf framlägga ett förslag. Den, som har läst min reservation, finner tydligt hvad som är det talande motivet till detta mitt handlingssätt.

Herr von Gegerfelt: Den skilnad vår nu gällande lag gör och alltid gjort emellan stöld och snatteri, å ena, och åverkan, å den andra, grundar sig derpå, att den egendom, som utgör föremål för de förra brotten, är produkten af menskligt arbete, hvilket deremot icke är förhållandet med föremålet för det senare brottet. Denna skilnad, i sig sjelf af tvetydig beskaffenhet, blifver ohållbar vid en högre kulturutveckling, då hvarje slags egendom kommer under människans behandling, något som framför allt gäller om skogen, som nu vårdas på ett sätt fullt motsvarande den omvårdnad man skänker t. ex. åkerjorden. Således måste man förr eller senare öfvergå från den gamla åsigten och föra åverkan under rubriken tjufnadsbrott. För min del tror jag, att tiden nu är inne att åtminstone delvis genomföra en sådan förändring, i följd af den vikt och betydelse skogen under senare tider erhållit. Då är frågan: kan denna förändring konsekvent genomföras? Utskottet och reservanterne äro ense om att detta icke kan ske, och jag kan icke annat än instämma deri. På hvilketdera af de här föreslagna sätten, Utskottets eller reservantens, bör man då söka åvägabringandet af en förändring? Efter mitt förmenande är reservantens förslag riktigare, dock skulle jag deri vilja hafva den ändring, att såsom tjufnadsbrott skulle anses åverkan, icke blott å växande träd, utan äfven å delar deraf. Det är en väsendtlig skilnad emellan att göra våld å växande träd och deraf tillgripa grenar eller dylikt och att tillegna sig å marken liggande vindfällen, ris och sådant. Hvad som i Utskottets förslag minst af allt tilltalar mig, är den fördelning Utskottet gjort i tre särskilda klasser af brott. Under det tjufnadsbrott nu delas i tvänne slag, stöld och snatteri, så har Utskottet härtill fogat en tredje klass, som bestraffas lika med snatteri, men icke får kallas så samt icke hafva samma påföljder, så att brottet icke får åtalas af allmän åklagare eller beräknas vid iteration. Derta har det emot sig, bland annat, att på värderingen beror frågan om åklagarens behöflighet att föra talan. Efter en lång rättegång skulle slutligen åklagaren kunna förklaras obehörig att föra talan, derföre att värdet icke blefve satt högre än fem kronor. Detta är ett af de många skäl, hvarföre jag icke kan godkänna förslaget

men dessutom kan jag icke inse. att det här är mera behöfligt att göra ett sådant undantagsstadgande än i andra fall, der snatteribot kan ega rum för tillgrepp af obetydliga ting. Är det hårdt, att den skall straffas för snatteri, som tagit skogsprodukter till värde af 5 R:dr eller derunder, så är det ännu hårdare, att den, som tillgripit några potåter, skall straffas för snatteri. Skall således en sådan tredje klass införas, så bör det ske äfven i afseende å andra tillgrepp än de här åsyftade. Då frågan blifvit af Andra Kammaren återförvisad, då Utskottets betänkande till följd af anmärkta förbiseendet i afseende på 24 kap. 16 § i sin nuvarande form ostridigt icke kan bifallas, och då jag för min del vill bifalla reservantens förslag med den ändring jag tagit mig friheten föreslå, hemställer jag om återremiss, och i förhoppning att detta måtte blifva Kammarens beslut går jag att framställa några ytterligare anmärkningar.

Jag vill då först fästa uppmärksamheten på, att då lagen handlar i 20 kap. om stöld och snatteri och i 24 kap. om åverkan, så hade, då en del af hvad som nu är åverkan förvandlas till stöld eller snatteri, stadgandet om förbrytelsen bort öfverflyttas till 20 kap., isynnerhet som den nu gällande lagen gör en så noggrann skillnad, att t. ex. tillgrepp af växande säd, som är stöld eller snatteri, hör till 20 kap. och tillgrepp af växande gräs, hvilket bestraffas såsom åverkan, hänföres till 24 kap. Derigenom skulle äfven en annan fördel vunnits. Här är nemligen det stadgande föreslaget, att den som gör åverkan skall, der värdet går öfver fem riksdaler, straffas för stöld eller snatteri "efter ty i 20 kap. skils". Nu innehåller 20 kap. en mängd slags stölder, och förslaget bestämmer icke till hvilket slag af stöld eller snatteri ifrågavarande åverkan bör räknas. Derpå kan möjligen svaras, att den skall bedömas efter 1 och 2 §§. som innefatta de allmänna stadgandena om stöld och snatteri, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att den ifrågavarande förbrytelsen står ganska nära det slag af tillgrepp, som omhandlas i 3 § af 20 kap. Åtminstone torde det få anses tvetydigt, om den icke skall anses höra dit. Ser man på 4 § i 20 kap., som afhandlar kvalificerad stöld och snatteri af kronans egendom, så torde det komma att anses tvifvelaktigt, om icke tillgrepp å kronskog bör till denna paragraf hänföras. Dessa tvetydigheter skulle undanrödjas genom att det som skall anses såsom stöld hänföres till 20 kap. Derigenom skulle äfven undanrödjas behöfvat af att ändra öfverskriften till kapitlet om åverkan. Lydelser af denna öfverskrift, som Utskottet föreslagit, synes mig icke riktig. "Om åverkan medelst tillgrepp eller annorledes; så ock" etc. Först och främst är tillgrepp icke alltid stöld eller snatteri: många exempel kunna framdragas derpå; men meningen skulle väl vara: åverkan genom stöld eller snatteri. Jag vill dervid hafva bemärkt, att i samma stund det blir stöld, upphör det att vara åverkan. Detta är hvad jag har att anmärka i afseende på 2 §. Vidare får jag bemärka — hvad äfven förut blifvit erinradt — att Utskottet förbisett, att 16 § i kapitlet om åverkan tarfvar ändring i följd af den omflyttning, som egt rum, men den tarfvar äfven förändring i ett annat afseende. Der stadgas straffbestämmelser för den, som sätter sig till motvärn, då någon vill honom från gengenngen hindra, men om nu la-

gen förklarar gerningen vara stöld, så är derpå tillämpligt hvad i detta afseende stadgas i kapitlet om tjufnad, och då båda bestämmelserna icke lära kunna vara gällande, blir det nödvändigt att ändra 16 § i 24 kap. Denna anmärkning förfaller dock, i händelse förstnämnda omflyttning verkställes.

I afseende på de öfriga paragraferna har jag äfven några anmärkningar att göra. I 3 §, som handlar om skadegörelse å träd, hänvisas till 19 kap. Det är icke lämpligt att hänvisa till detta kapitel, ty der förutsättes, att brottets motiv är afsigten att skada; men om man t. ex. hugger ett stycke af ett träd, men blir bemärkt och måste upphöra, innan man hinner fälla detsamma, så skulle nämnda kapitel icke vara tillämpligt, ty man har icke huggit på trädet för att göra skada, utan för att tillägna sig det. Äfven 4 § tarfvar en förändring, såsom mig synes. Jag tror, att, om något går sönder på ens vagn, man bör hafva rätt att å annans mark taga hvad som behöfves till att laga skadan; men, såsom denna paragraf är affattad, skulle man vara förhindrad att af vindfällena eller annat, som icke räknas till växande skog, taga hvad man behöfver. För öfrigt torde en granskning i fråga om straffpåföljderna vara behöflig, men jag hemställer detta till Utskottet, till hvars behandling jag hoppas ärendet återremitteras. Jag yrkar återremiss.

Grefve Posse: Då jag hyser den åsigten, att våra skogar utgöra den dyrbaraste delen af vår nationalegendom, så är det klart, att jag anser åverkan derå böra betraktas såsom stöld. Denna sak har utgjort föremål för så mycken diskussion och så många undersökningar af jurister och icke jurister, att det skulle vara förmätet af mig att ytterligare tillägga något i sjelfva saken. Jag har icke heller begärt ordet därför, utan med anledning af Herr Asplunds reservation, deri han, ingående på dessa samma åsikter, vill, att saken skall lösas genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag är för min del verkligen icke någon vän af dylika skrivelser, ty vi hafva vid flera föregående tillfällen sett, huru Riksdagen gått in till Kongl. Maj:t med skrivelser och begärt förslag i bestämdt uppgifven syftning, och att Kongl. Maj:t svarat i öfverensstämmelse med Riksdagens skrifvelse, men att likväl Kongl. Maj:ts förslag blifvit föremål för anmärkningar och blifvit afslagna. Att denna fråga möjligen skulle kunna komma att gå samma väg, synes mig icke vara så otroligt, då man af Utskottets betänkande inhemtar -- hvad äfven Herr Asplund i sin reservation påpekat -- att det nu är jemnt 20 år, sedan Rikstens Ständer ingingo till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri förklarades, att skogsåverkan borde såsom stöld anses och bestraffas; och under dessa 20 år har icke något blifvit i saken åtgjort. Den skrifvelse, som då afgick, torde äfven till en viss grad kunna besvara deras förhågor, som tro, att åsigten om att åverkan är stöld icke vunnit insteg i folkmedvetandet, ty det var just från Bondeståndet detta förslag utgick, och Bondeståndet fick väl anses då vara ett uttryck för de lägre folkklasserna. Då nu denna åsigt för 20 år sedan ingick i folkmedvetandet, torde den väl under den tid, som derefter förflutit, hafva hunnit ytterligare mogna. Då emellertid flera anmärkningar

framstälts mot redaktionen af förslaget, hvilket blifvit af Andra Kam-maren återremitteradt, så förenar jag mig med Herr von Gegerfelt i hopp om att vi måtte komma till något resultat i denna fråga och icke hålla saken in suspenso, hvilket möjligen vissa vederbörande skulle önska, men hvilket jag för min del vill motsätta mig.

Herr Berg: Då jag sedan mer än 40 år funnit lagstiftningen i detta ämne icke allenast olämplig utan äfven skadlig, och då jag icke kunnat försona mig med den tanken, som jag hört många gånger och synnerligen af jurister uttalas, att det vore oförenligt med rätts-medvetandet att betrakta skogsåverkan såsom stöld, så helsar jag med glädje ett sådant framsteg, som genom Utskottets förslag är på väg att åstadkommas. Jag förnekar dock icke, att det vidlåder detta Utskottets förslag vissa fel, som jag äfven, förrän diskussionen öppnades, insett, och att således förslaget icke är i allo tillfredsställande.

Jag får bekänna, att jag icke kan gilla den åtskilnad, som i förslaget göres emellan stöld och snatteri, å ena, och åverkan, å andra sidan, och efter mitt förmenande har man gjort detta för att gå det så kallade rättsmedvetandet till mötes. Men om en sådan åtskilnad skulle göras, synes det mig, att värdet af ö R:dr är nästan för högt tilltaget, så mycket mera som det betraktas såsom stöld, om man tager växande gröda blott för några öre.

Jag har med särdeles nöje åhört de föregående talarnes yttran-den i denna fråga, men lika med den siste talaren kan jag icke dela den åsigt, som här blifvit under diskussionen framställd, att man skulle vinna mera genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t, på sätt Herr Asplund föreslagit. Den näst föregående talaren har redan påpekat, huruledes den skrifvelse, som af Rikens Ständer för 20 år sedan afläts till Kongl. Maj:t, fallit i fullkomlig glömska. Jag tror visserligen, att Kongl. Maj:t kan genom sina organ författa en lag, som blifver bättre redigerad, än den, som Lag-Utskottet kan åstadkomma, men jag vill erinra om, att vi ofta nog hafva sett, att Kongl. Maj:ts Regering framlagt lagförslag, helt och hållet grundade på Riksdagens förslag, och att dessa lagförslag likväl blifvit af Riksdagen förkastade. Det är således temligen otacksamt för Kongl. Maj:t att på grund af Riksdagens skrivelser utarbета och framlägga ett lagförslag; och jag tror för min del, att Utskottet med de krafter, som stå detsamma till buds, och efter inhemtande af de upplysningar, som under diskussionen i båda Kamrarna framdragits, skulle kunna framlägga ett förslag, hvarmed Riksdagen kunde vara belåten, och möjligen äfven Kongl. Maj:t finna skäl att antaga. Jag inskränker mig således till att förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Lagerstråle: En talare i min närhet framhöll, att representationen för omkring 20 år sedan ingick till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri uttalades, att åverkan borde såsom stöld anses, men han ansåg att på denna skrifvelse icke sedermera följt någon framställning. Han har då förmodligen förbisett, att för 10 år sedan på Kongl. Maj:ts förslag en ny strafflag antogs, hvilken innehåller förändrade straffbestämmelser i afseende å åverkan, men dock ej bestäm-

mer samma påföljd som för stöld. Det är måhända icke ur ordningen att erinra om lydelsen af den lagtext, som ännu är gällande, och om de nuvarande straffbestämmelserna; de äro icke så obetydliga som det af mången tyckes anses. Jag ber därför att få uppläsa 3 § 24 kap. strafflagen: "Fäller, syrer eller bläcker man olofligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något deraf sig eller annan tillegna, eller tager olofligen der växande gräs, torf eller, af växande träd, ris, gren, näfver, bark, löf, bast, ållon eller nötter; straffes, ehvad han det bortfört eller ej, med böter, högst *ett tusen riksdaler*, eller *fängelse i högst sex månader*. Äro omständigheterna synnerligen försvarande; då må till *straffarbete i högst ett år dömas*". Har det nu visat sig att dessa straffbestämmelser icke hafva förmått hejda åverkan? Äro de tillämpade i den omfattning, att man derpå kan grunda en åsigt att de äro för lindriga? Af en embetsberättelse för 1871 från Skogsstyrelsen har man tillfälle att se resultaten af de åtal, som skett, antingen direkt af skogspersonalen eller på dess angifvelse, det vill säga sådan åverkan, som skett på kronoparker, kronoboställen och häradsallmänningar, men deremot icke den åverkan, som skett på enskilda skogar; sådan åverkan finnes redogörelse för i Justitie-statsministerns embetsberättelse. Jag ber att få från den förra embetsberättelsen referera några siffror, som efter mitt förmenande belysa dessa förhållanden. Det visar sig då, att år 1871 blefvo 440 personer fällda för skogsåverkan; den ådömda bötespåföljden utgjorde 22,800 R:dr och skadeersättningen 4,000 R:dr i jernadt tal. Om jag sedan vill se huru högt ansvar i medeltal ådömts hvarje fall, finner jag detsamma ej uppgå till högre än 52 R:dr, och att skadeersättningen i medeltal ej uppgått till mer än omkring 10 R:dr. Granskar jag specialsiffrorna från de särskilda distrikten, så finner jag medeltalet på ett och annat ställe gå högre, såsom i de norrländska länen, der det går upp till 100 R:dr och något mera samt i Jemtland, der en person fått betala ända till 400 R:dr. Till fängelse har år 1871 ingen blifvit dömd, och än mindre någon till straffarbete. Då man sålunda på den straffskala, som redan finnes, har så mycket ännu obegagnadt, vill det synas mig, som om man ej hade något skäl att ändra den nuvarande lagen. Har under loppet af de 10 år, som förflutit sedan 1864, uppfattningen af åverkansförbrytelsers beskaffenhet verkligen förändrat sig så mycket? Hafva under dessa 10 år skogarne i större delen af vårt land tagits under en så särskild omvårdnad, att man nu kan anse ögonblicket inne att öfvergå från den gamla uppfattningen om åverkans natur till den teoretiskt riktiga, här mycket framhållna uppfattningen, att åverkan är stöld? Jag tror det för min del ej. Det vill förefalla mig, som om det öfverklagade tilltagandet af åverkan och den skada som derigenom tillfogas både det allmänna och enskilda icke så mycket hade sin grund i de alltför låga straffbestämmelserna, utan fastmer i svårigheten att åstadkomma den erforderliga bevisningen. I Skogsstyrelsens berättelse finnas några siffror, som gifva stöd åt denna min uppfattning; det är nemligen de, som angifva det uti de norrländska provinserna i beslag tagna virket på de allmänna skogarne; antalet

timmer och timmerträd utgjorde 152,000, tjäruvirke omkring 300,000 kubikfot. Jag nämner ej de smärre posterna. Om man skulle få antaga, att dessa siffror stode i direkt förhållande till de ådömda bötesbeloppen, så vill det förefalla mig, som om man äfven kunde antaga, att de, som föröfvat dessa stora åverkningar, icke blifvit fällda, ty jag tviflar att böterna då skulle stannat inom så ringa belopp. Om åverkan kommer att betraktas såsom stöld, försvarar man bevisningen derigenom ytterligare, ty den utväg till ådömande af värjemålsed, man haft i åverkansmål, kan icke tillämpas i så fall. Många finnas som fördöma bevisning medelst värjemålsed, men för min del får jag bekänna, att, med den erfarenhet jag haft såsom underdomare, jag ej kan annat än tillerkänna värjemålseden ganska stort värde. Jag tror att falskeligen aflagda eder äro ganska få i frågor om smärre förbrytelser, kanske flera i fråga om större ersättningsbelopp, men beklagligtvis icke så få i afseende å vittnesmål. För min del skulle jag anse det vara en förlust, om värjemålsederna borttoges i mål af förevarande beskaffenhet. Det stora antal af begångna stölder och straffade tjufnader, som redan tynger på vår brottmålsstatistik, skulle blifva ytterligare tillökadt, om i detsamma äfven skulle inräknas för åverkan fälde personer. Jag tror för min del, att ännu i de orter, der icke skogsodlingen gjort mycket stora framsteg, den åsigt är temligen allmän, att åverkan icke är af samma nesliga beskaffenhet som stöld. Jag tror äfven, att de anförda siffrorna i Skogsstyrelsens berättelse utvisa, att hos domarena ej heller en så sträng uppfattning af åverkan i allmänhet gjort sig gällande. Om uppfattningen således af åverkan såsom lika med stöld ännu ej blifvit allmän, hvarken hos den befolkning, som skall blifva föremål för lagens tillämpning, eller vid landets domstolar, som skola tillämpa den nya lagen, så tror jag icke att tiden ännu är inne att vidtaga förändringar i en lag, som blott är 10 år gammal. Jag anholder därför om afslag å Utskottets hemställan och kan ej heller yrka bifall till den afgifna reservationen.

Den vidare öfverläggningen uppsköts härefter till sammanträdet å eftermiddagen.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda memorial och utlåtanden:

N:o 63, i anledning af erhållen återremiss å andra momentet af Stats-Utskottets memorial N:o 50, med förslag till voteringspropositioner rörande frågor under sjetta hufvudtiteln;

N:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående bestridande af en del kostnader för den senast företagna arktiska expeditionen; och

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från kronohemmanet Tostebyn.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 11 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen och protokollet för den 31 sistlidne Mars.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner om förändrade straffbestämmelser i fråga om skogsåverkan.

§ 2.

Herr Leijonancker: Jag har i en mycket kort reservation till Utskottets betänkande uttryckt den åsigten, att Riksdagen borde inskränka sig till aflåtande af en underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade lagbestämmelser i det ämne, som nu är i fråga, i hvilken skrifvelse borde framläggas de hufvudgrunder, hvarpå Riksdagen ansåg att en sådan lagstiftning borde baseras. Jag har nemligen mycket tvekat angående såväl ett Riksdags-Utskotts som Kammarnes egen lämplighet att ingå på redaktionen af en lag och jag har

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från kronohemmanet Tostebyn.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 11 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen och protokollet för den 31 sistlidne Mars.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner om förändrade straffbestämmelser i fråga om skogsåverkan.

§ 2.

Herr Leijonancker: Jag har i en mycket kort reservation till Utskottets betänkande uttryckt den åsigten, att Riksdagen borde inskränka sig till aflåtande af en underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade lagbestämmelser i det ämne, som nu är i fråga, i hvilken skrifvelse borde framläggas de hufvudgrunder, hvarpå Riksdagen ansåg att en sådan lagstiftning borde baseras. Jag har nemligen mycket tvekat angående såväl ett Riksdags-Utskotts som Kammarnes egen lämplighet att ingå på redaktionen af en lag och jag har

tyckt mig finna, att Riksdagen sällan varit lycklig i de försök, som i sådant afseende blifvit gjorda. Det är sannt, såsom en talare på förmiddagen yttrade, att det är ett i högsta grad grannlaga och svårt uppdrag att skrifva en lag; och att jag för min del icke vill tilltro mig förmågan af något sådant, behöver jag väl icke säga. Jag är således såväl personligen hvad beträffar som eljest i allmänhet öfvertygad om, att det icke vore lämpligt, att det nu i fråga varande lagförslaget redigerades af Riksdagen. Deremot hyser jag ingen tvekan om den grundsats, hvarpå denna lag bör hvila, den nemligen, att åverkan å annans skog, der den innefattar olofligt tillgrepp, rätteligen bör bestraffas såsom tjufnad. Det är motbjudande att, såsom förhållandet nu är, se en sådan grundsats antagen i lagen, att tillgrepp af annans egendom kan ega rum utan att anses såsom tjufnad. Jag vill med detta mitt yttrande icke på något sätt kasta sten på stiftarne af den nu gällande lagen. Att den karakteriserar skogstjufnad icke såsom stöld, utan som åverkan, härrör från de olika förhållandena på en tid, då skogen egentligen icke hade något värde. Och denna tid är icke så särdeles långt aflägsen. Ännu från min ungdom minnes jag, huru i den trakt, der jag är uppfödd, ett träd icke ansågs hafva något penningvärde. Under sådana förhållanden var det icke underligt, att lagen upptog tillgrepp af ett sådant, icke såsom stöld, utan som en obetydlig skada å annans egendom, ungefär på samma sätt, som man nu icke anser för något orätt att dricka vatten ur en annans brunn. Numera äro dock förhållandena helt annorlunda; och hvarken från moralisk eller ekonomisk synpunkt lär det längre kunna försvaras, att den, som tillgriper skogsegendom, icke straffas på samma sätt som för stöld af annans egendom. Jag har för min del velat gå längre i detta afseende, än Utskottet gjort i det föreliggande förslaget. I den senare afdelningen af § 2 föreslår Utskottet, att, om värdet af det tillgripna ej öfverstiger 5 R:dr, då skall tillgriparen icke straffas för stöld, utan för åverkan. Jag anser för min del, att ett sådant stadgande icke borde finnas. Det är en besynnerlig skilnad, att den, som stjälar för 5 R:dr, han begår icke något vanhederligt brott, men den, som stjälar för högre värde, han har deremot begått ett sådant och blir derigenom vanhedrad. Jag vill fasthålla vid den principen, som jag anser för riktig, att den, som stjälar annans egendom, mycket eller litet, han har begått stöld och bör straffas såsom för sådan. Jag vet väl, att det finnes fall, då hvarken jag eller någon annan skulle vilja tillämpa straffet i dess hela stränghet. Men jag har trots, att det skulle vara möjligt och för våra jurister ganska lätt att taga denna omständighet i betraktande och i § 4 insätta de fall, der tillgrepp af skog icke skulle anses och bestraffas såsom stöld. Det kan icke vara vid andra tillfällen, än då det sker för nöd. Jag har härmed framlagt de åsikter, som jag försvarade inom Utskottet, att nemligen allt tillgrepp af skog eller hvad dertill hörer skulle betraktas såsom stöld och att de behöfliga undantagen från hufvudregeln borde i lagen tydligt utsättas. Jag har tyckt mig finna, att en och annan i detta afseende hyser samma åsikter som jag; och kanske det icke torde vara omöjligt, att

vid den, som jag antager, blifvande återremissen Utskottet kommer att något klarare och skarpare uttala den till grund för lagförslaget liggande grundsatsen, än hvad Utskottet nu, såsom jag tror, mera af försigtighetsskäl än af några principiella orsaker, trott sig böra föreslå. Jag vet väl, att många invändningar kunna göras deremot, att man i lagen intager ett snart sagdt ovilkorligt stadgande, att tillgrepp af skog skall straffas såsom stöld; och jag har under förmiddagens diskussion hört den farhågan uttryckas, att det skulle komma att möta stora svårigheter att bevisa tillgrepp af skogseffekter, om det på sådant sätt rubricerades. Det är möjligt; jag har icke tillräcklig erfarenhet i lagskipningsfrågor för att kunna bedöma detta. Men jag har svårt att tro, att ett sådant skäl, som svårighet i bevisföringen, bör få gifva anledning till, att ett brott benämnes med annat namn än det bör hafva. På sådant sätt skulle många brott komma att sättas under annan kategori, än dit de egentligen höra, såsom t. ex. mordbrand; det är också ett brott, som det oftast är omöjligt att bevisa; men jag har därför icke hört, att någon vill hänföra det till en annan eller mildare klass af brott än den, dit det egentligen bör räknas. Det som är rätt, är rätt, och det bör få sitt uttryck i lagen. Herrar jurister må sedan göra sitt bästa att tillämpa hvad lagen stadgar.

Jag antager, att Kammaren är mest böjd att besluta en återremiss af det föreliggande betänkandet; och jag ber för min del att få yrka derpå. Ty om Kammaren nu fattar ett definitivt beslut, sedan Andra Kammaren återremitterat frågan, så riskerar man lätt, att de båda Kamrarna stanna i olika beslut; och hela den viktiga frågan skulle då för denna riksdag hafva förfallit. Jag inskränker mig således till att instämma med dem, som yrka återremiss; men jag skulle gerna se, om Kammaren genom en fortsatt diskussion tydligt uttryckte sina åsikter i ämnet, på det Utskottet måtte se, i hvilken riktning det bör gå vid frågans vidare behandling. Andra Kammaren har tyckts mig temligen noggrannt omfatta den åsigten, att äverkan bör betraktas såsom stöld; och jag hoppas, af hvad jag hört under den öfverläggning, som här redan egt rum, att äfven Första Kammaren måtte sluta sig till samma grundsats.

Herr Falk: Jag ber att få yttra några ord i denna fråga, hvares vikt för vårt fosterlands framtid torde vinna allt mera erkännande. Hvad sjelfva saken angår, så tror jag, att den blifvit tillräckligt be-lyst dels af motiveringen i Utskottets betänkande, dels af den föregående diskussionen inom Kammaren. Jag anhåller således blott att få bemöta några af de anmärkningar, som blifvit framställda mot Utskottets föreliggande förslag. Jag vänder mig dervid först mot den af reservanterne, som först hade ordet, och hvilken anmärkte, att det inom Utskottet förefunnits mycken oenighet och många skilda tankar. Efter min uppfattning rådde det deremot mycken enighet mellan Utskottets ledamöter, och den oenighet, som fanns, rörde endast formella frågor. Alla insågo det viktiga i saken och ville samma mål; men meningarne skilde sig hufvudsakligen i den frågan, huruvida man borde för Riksdagen framlägga ett lagförslag i ämnet eller

föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета ett sådant. Och hade icke denna formela meningsskiljaktighet varit, så har jag skäl att antaga det reservationen uteblifvit, ehuru den visserligen äfven i annat skiljer sig från Utskottets förslag. Hvarför majoriteten motsatte sig en skrivelse, det var icke därför, att den ansåg sig fullt kompetent att formulera ett lagförslag, utan endast och allenast för att vinna tid, väl vetande, att ett lagförslag, endast det är något så när hjälpligt, vida lättare inom Kamrarne genomdrifves, då det utgått från Riksdagen sjelf, än om det kommer från Kongl. Maj:t, då det, som vi nogsam t hafva oss bekant, alltid mötes af en systematisk opposition, som icke förbättras genom behandlingen i Lag-Utskottet.

Bland de mot lagförslaget gjorda anmärkningarne förekommer nu först den, som gäller de tre straffkategorierna. Jag medgifver, att det är illa, att man måste gå så till väga, och ingen skulle hellre än jag hafva velat taga steget fullt ut och uppställt endast två kategorier. Men jag tror det vara absolut omöjligt att få sådana bestämmelser antagna af Riksdagen; det torde därför vara bäst att taga hvad man kan få; jag hoppas, att vi i alla fall skola komma till målet. Att det strider mot det juridiskt och principiellt rätta, erkännes villigt; men det betyder mindre, då det är frågan om att få en praktiskt duglig lag. Låt vara, att det derigenom blir en undantagslag, så lär det icke bli va den enda; vi hafva ju många sådana förut. Det anmärktes, att då borde förhållandet vara lika äfven vid andra tjufnadsbrott, så att äfven der den lägsta kategorien icke skulle bli va tjufnad, utan något, som motsvarade åverkan i förevarande fall. Derpå svarar jag blott, att vi hafva här endast med skogarne att göra. Och jag vill tillägga, att, om vi hade haft lika godt om andra saker, såsom mat, kläder och dylikt, som vi hittills haft om skog, och dessa lika lätt åtkomliga, så skulle äfven dessa saker haft lika litet värde, som träden förr hade, och då skulle troligen icke heller tillgrepp af sådant, åtminstone i mindre skala eller till nödtorft, blifvit rubricerat såsom stöld, utan, liksom åverkan af skog, blifvit belagd t med ett vida lindrigare straff.

Man har vidare å andra sidan sagt, att införandet af skärpta straffbestämmelser för tillgrepp af skog skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet. Min öfvertygelse är alldeles motsatt. Jag har för min del icke, förrän jag kom hit till Riksdagen, hört någon människa, som icke hyste den åsigten, att åverkan borde straffas såsom stöld. Jag tror nog, att skogstjuftvar och deras patroner kunna vara af en annan mening, men ingalunda den stora allmänheten. För öfrigt tror jag, att det är lagen, som till en god del gör rättsmedvetandet; låt oss blott få en god och ändamålsenlig lag, så svarar jag för, att det allmänna rättsmedvetandet bildar sig derefter. Jag vill blott anföra ett exempel. Då spöstraffet afskaffades, så var den allmänna tanken i landet visst icke öfverens med en sådan förändring, utan den väckte tvärtom mycken förargelse. Försök nu blott att taga det tillbaka, så finge man se, huru det skulle gå; den allmänna meningen har sedan dess mycket förändrat sig. Om vi gå längre tillbaka i tiden, kunna vi lätt finna liknande exempel. Om Magnus

Ladulås, då han dekreterade sin kyrkofrid, qvinnofrid, tingsfrid och hemfrid, skulle hafva väntat, tills det allmänna rättsmedvetandet hade kommit honom till mötes, så undrar jag just, huru länge det hade dröjt dermed. Det kanske icke hade skett ännu; åtminstone hvad qvinnofriden beträffar kunde man hysa berättigade farhågor, att den ännu ej kommit öfver åverkans-kategorien. Jag tror således för min del, att man icke bör allt för ängsligt sysselsätta sig med det allmänna rättsmedvetandet, då det är fråga om införande af en ny lag, som dock erkännes vara af behofvet påkallad.

Vidare hafva anmärkningar blifvit gjorda mot den paragraf, der det stadgas, att resande, som för skada å resetyg, eller af annat ofall nödgas taga något af skogen, skall gifva ersättning och vara från straff fri. Denna paragraf är nästan ordagrann tagen ur den norska lagen. Orden: *af annat ofall* äro ditsatta af den orsaken, att man vid färder öfver våra stora skogar ofta kan blifva nödsakad att taga af skogen till annat ändamål, än till selpinnar och annan dylik lagning af resetyget. Vi hafva skogar, der det fordras dagar, innan man hunnit fram öfver dem; och på sådana resor behöfver man hvila, göra upp eldar, med mera dylikt. Det invändes, att liknande behof kunde förefinnas vid resor på slättbygden; det är dock lättare att reda sig på en slätt, der man icke har att söka hjälpen så långt bort; i skogen deremot är man öfverlemnad åt sig sjelf och måste tillgripa hvad som finnes. Det är i sådan syftning, som dessa ord: *af annat ofall* blifvit intagna i paragrafen.

En talare har sagt, att vår nuvarande strafflag är tillräcklig för att skydda våra skogar. Eget nog fälldes detta yttrande från vermlandsbänken. Jag begagnar här uttrycket eget nog, emedan jag är fullt öfvertygad om att Vermland med få undantag skall jäfva en sådan åsigt. Jag förbiser här dock ingalunda, att en representant är skyldig att uttala sin åsigt och ej åsigten hos dem han representerar, och äfven från många andra håll torde man kunna hemta talande exempel på, huru otillräcklig lagstiftningen är i detta afseende. Huruvida denna otillräcklighet kan komma deraf, att lagen icke tillämpats i hela dess kraft, kan jag för min del icke bedöma. Men hafva vi icke på 10 år kunnat få den tillämpad, så lär det väl icke ske hädanefter heller. Och i alla fall kan den aldrig blifva tillräcklig i sitt nuvarande skick. Ty hvilka är det, som åverka skog, och hvarför åverkas det? Det sker icke för att begagna det tillgripna till eget bruk, utan det sker för att sälja. Den som nu vill drifva en sådan affär, han skickar fram en bulvan, som hugger ned skogen och som, när han gripes, straffas med böter, hvilka sedan reduceras till vatten och bröd. Men denne är blott handen, som utfört arbetet; den egentlige åverkaren, som står bakom, slipper undan och går fri från straff. Man har äfven sagt, att skogen på de sista 10 åren sedan 1864 icke tillvuxit så i värde, att den skulle behöfva något större skydd än förut. Men detta är efter min öfvertygelse det allra största misstag. Om någon kunde få mig att tro på detta, så skulle hvem som helst gerna få tillvita mig, att jag icke har det minsta reda på våra skogsförhållanden, och ej en gång så mycket der-

af, som man bör kunna få genom blott aktgifvande på de stegrade prisen på kakelugnsved.

En annan anmärkning är, att de nya stadgandena skulle göra det mycket svårare att bevisa tillgrepp af skog. Jag tror icke, att denna anmärkning kan vara af stor betydelse, äfven om bevisningen verkligen skulle blifva något svårare. Ty det är de stora tillgreppen, mot hvilka man egentligen behöfver skydd; och dessa komma säkerligen genom den nya lagen att mer och mer försvinna, då ju bevisningen naturligen är lättare, ju större tillgreppet är. Hvad de små vedstölderna beträffar, så är det en småsak; och vi komma troligen att blunda derför och låta dem passera såsom hittills. Då det sker på kronans skogar, få kronans tjenstemän naturligtvis åtala dem, såsom deras pligt bjuder; men om dessa små tillgrepp icke kunna bevisas, så betyder det högst litet. Jag medgifver dock gerna, att bevisningen försvåras, då ej värjemålsed kan tillämpas, men det betyder föga, om man vill taga saken från rätta sidan, och man kan till och med se den från en sådan sida, att detta innebär fördel, ty utan att vilja bestrida, att det är nödvändigt att värjemålsed finnes så är den dock efter min öfvertygelse det sämsta som inrymmes i vår lag.

Hvad det beträffar, att brottmålsstatistiken skulle komma att visa en så orimlig tillväxt, om åverkan blefve rubricerad såsom stöld, så tror jag icke det skall blifva förhållandet, och det af de orsaker, som jag nyss vidrörde. De stora tillgreppen komma att åtalas och blifva derigenom karakteriserade såsom stöld; och upphöra till allra största del derigenom snart. De små deremot, som utgöra det största antalet, åtalar man icke, utan låter dem passera, såsom förut skett. Jag undrar, huru många, som hafva jordegendom, icke sett sin skog plundrad på ett eller annat sätt; men huru stort antal af alla dem, som föröfvat dylika små tillgrepp, hafva väl blifvit lagförda derför? Och vi skola väl ej blifva andra menniskor för att vi få förändrade lagbestämmelser. Tillgrepp af gärdesgårdar är ju enligt nuvarande lag stöld — ingenting är vanligare under våra vintrar, än att dessa tillgripas som vedbrand — men att någon derföre göres till tjuf, det hör dock till ovanligare fall.

Jag vill nu icke längre uppehålla Kammarens tid. Oaktadt de grava anmärkningar, som blifvit framställda mot Utskottets förslag och hvilkas riktighet jag äfven till en del erkänner, skulle jag likväl icke hesitera att yrka bifall till detsamma, om jag icke visste det resultat, till hvilket Andra Kammaren kommit i denna fråga. Jag vill derför för min del icke framställa något yrkande.

Herr de Maré: Talaren från vermlandsbänken, den ende som yrkat afslag å såväl Utskottets hemställan som å reservationen, har stödt detta yrkande derpå, att endast 10 år äro förflutna, sedan den nya strafflagen med dess strängare bestämmelser rörande åverkan tillkom, och att således tiden ännu icke skulle vara inne att ytterligare skärpa straffbestämmelserna, då man ännu icke kunde veta om denna strafflag kommer att bära tillräcklig frukt. Jag vågar antaga, att just denna tid af 10 år, förflutna efter strafflagens tillkomst, utan

att derunder åverkansmålen, efter hvad den Utskottets betänkande vidfogade tabell utvisar, i någon mån minskats, utgör det bästa beviset derom att denna strafflag i dess nuvarande skick icke är tillräcklig att hämma de åverkningar i stor skala, som inom landet bedrivnas, och att dessa åverkningar i de nordligare provinserna få allt större och större utsträckning, derom bära landshöfdingeembetenas rapporter och alla underrättelser, som ingå från Norrland, det mest ojäfaktiga vittnesbörd. Hos mig har det således icke uppstått den ringaste tvekan, huruvida jag skulle följa med Utskottet i fråga om att föreslå Riksdagen, att gröfre slag af åverkan skulle såsom stöld anses och bestraffas; men deremot har jag icke kunnat instämma med Utskottet deruti, att de ringare tillgreppen af torrt ris, grenar, löf, ollon och vindfällan m. m. skulle så betraktas och straffas, och detta derföre att jag är alldeles öfvertygad, att de, som begå dessa mindre brott, icke hafva den föreställning, att de derigenom begå någon slags tjufnad. Härtill kommer, att Utskottets förslag, som kan synas i viss mån strängare än det, som blifvit af reservanterne omfattadt, likväl har en lucka af den beskaffenhet, att det för en rationel skogshushållning icke innebär något verkligt skydd. Såsom bekant måste skogens återväxt befrämjas genom plantering eller sådd, der icke befintliga fröträd göra det öfverflödigt. Enligt det förslag, som Utskottet här framlagt, skulle man vara i tilfalle att förstöra en ofantlig mängd af unga telningar, innan värdet deraf uppginge till det belopp, att gerningen kunde såsom snatteri bestraffas, under det att deremot efter reservanternes förslag huggning af en enda sådan telning genast vore att betrakta såsom snatteri eller stöld. I detta fall är således reservanternes förslag strängare och vida mer egnadt att befordra det mål, man efter min uppfattning måste i främsta rummet söka uppnå, eller beredandet af skydd åt den återväxande skogen. Dessa äro de hufvudsakliga skälen, hvarföre jag icke kunnat omfatta Utskottets förslag, utan i stället slutit mig till det af Herr Asplund afgifna. Den sistnämndes förslag har dessutom det afgjorda företrädet framför Utskottets, att det icke innehåller ett formuleradt lagförslag. Jag är visserligen en ärad talare från elfsborgsbanken mycken tack skyldig för det han behagade anse, att Utskottet inom sig egde tillräckliga krafter för att uppgöra och med utsigt om framgång framlägga ett lagförslag; men jag för min del är icke så förmäten, att jag vågar antaga, att detta Särskilda Utskott skulle besitta större juridiska insigter, än hvad Lag-Utskottet disponerar, och under rätt många år har jag varit i tilfalle att se huru högst få af de förslag, som kommit från Lag-Utskottet, varit af den beskaffenhet, att de kunnat af Kongl. Maj:t sanktioneras. Jag hysar således icke någon särdeles förhoppning, att detta Särskilda Utskott, som inom sig räknar endast en jurist och för öfrigt består af icke lagfarra personer, skulle vid framläggandet af ett lagförslag blifva lyckligare, än Lag-Utskottet i allmänhet varit, och jag vågar äfven antaga, att det försök, som det Särskilda Utskottet nu gjort till formulering af ett fullständigt lagförslag, icke just är egnadt att ingifva någon grundad förhoppning derom, att det nya förslag, som efter en återremiss af frågan kunde af Utskottet åstadkommas, skulle blifva af beskaffenhet att kunna

tillvinna sig Kongl. Maj:ts sanktion. En talare på vermlandsbänken har visserligen yttrat att, om förslaget blefve något så när hjälpligt, skulle det hafva utsigt att vinna framgång. Ja! blefve det hjälpligt, är det visserligen sannolikt, att det skulle af Kongl. Maj:t sanktioneras; men det kan ju vara möjligt, att det fortfarande blefve ohjelpligt, och då tror jag icke, att man vunne något särdeles med dess framläggande, möjligen att Kongl. Maj:t, sedan han funnit förslaget icke kunna göras till lag, låte utarbete ett nytt förslag, och till detta resultat torde man lika väl kunna komma genom aflåtande af en underdånig skrifvelse. Jag försöker att se saken äfven från den praktiska sidan, och det förefaller mig då, som om ett lagförslag, från början framställt af Kongl. Maj:t, skulle hafva större chance att vinna Riksdagens bifall och sålunda blifva lag, än om Riksdagen först uppställde ett förslag, som af Kongl. Maj:t förkastades, och Kongl. Maj:t derefter låte utarbete och för Riksdagen framlägga ett annat från Riksdagens mer eller mindre afvikande förslag. Det vore då allt för möjligt att de, som ansett sig hafva lyckats mycket väl med sitt förslag, icke skulle vilja gå in på det, som af Kongl. Maj:t blifvit satt i stället. Jag tror derföre, att om man vill komma till ett resultat i frågan, och ett resultat, som är af allmänna meningen påfordradt, man skulle lättare ernå detta genom att öfverlemna till Kongl. Maj:t ett uppgöra ett förslag, med tillkännagifvande dervid af de grunder, hvarpå man ansåge detta förslag böra byggas.

Skulle en återremiss af Kammaren beslutas, har jag svårt att göra klart för mig, på hvilken grund Utskottet skulle ställa sig vid utarbetande af ett nytt förslag. Skulle detta uppgöras i öfverensstämmelse med den reservation, som af Herr Asplund blifvit afgifven, och för hvilken åtskilliga här uttalat sig, eller, skulle förslaget byggas på basen af Utskottets nu framlagda förslag, hvilket jag äfven hört af några förordas? Derom tror jag, att Utskottet skulle stanna i ganska stort bryderi, och att försöka sammanjemka de olika meningarne, dertill torde vara tid nog för Utskottet, sedan olika beslut blifvit af Kamrarna fattade. Är det riktigt, att endast den gröfre åverkan, d. v. s. tillgreppet af växande träd, skall såsom stöld antagas, då torde denna Kammare böra uttala detta, och det kan efter min tanke ske endast och riktigtast på det sätt, att Kammaren lönar sitt bifall till den af Herr Asplund afgifna reservationen. Är det deremot Kammarens mening, att förslaget skall uppgöras på den bas, hvarpå Utskottet ställt sig, eller att såsom stöld ock skall anses tillgrepp af vindfällnen, ris, grenar, gräs, torf och en mängd sådana mindre värdefulla saker, nå ja, då borde äfven det bestämdt uttalas; men för min ringa del vågar jag antaga, att ett sådant förslag, om det blefve lag, icke skulle af allmänna meningen i landet mottagas med den tillfredsställelse, hvarmed en lag, hvilken förklarade endast det gröfre slaget af åverkan för snatteri eller stöld, otvifvelaktigt skulle blifva upptagen. På dessa skäl får jag vördsamt anhålla om bifall till det förslag, som innefattas i den af Herr Asplund afgifna reservationen.

Herr

Herr von Koch: Det är att beklaga att, när man vill åt samma mål, som jag tror att fallet är med oss alla, man icke kan blifva euse om något sätt att nå detta mål. Jag tror icke, att det finnes någon i denna Kammare, lika litet som i den Andra, som icke vill att åverkaren skall blifva befördrad till straff, och att, så vidt möjligt är, detta straff skall blifva *snabbt* och *säkert*, hvilket är *hufvudvilkoret* för att straffet skall verka till sitt ändamål att *förekomma brottet*. Men man är af olika tankar i afseende å utvägen att uppnå detta resultat. Några finnas, som tro att, om brott förekomma oftare än förr, så är rätta sättet att vinna bot häremot att göra straffet strängare. Detta är en gammal åsigt med gamla anor, men som jag tror, att hvar och en, som något egnat sin uppmärksamhet åt brottmålsstatistiken, funnit vara alldeles falsk. Så snart nemligen straffet icke stått i det riktigt afvägda förhållande till brottets beskaffenhet, att angifvare, vittnen och domare funnit sig öfvertygade om rättvisan deraf, har erfarenheten visat, att brottet blifvit i den grad svårt att bevisa, att det icke sällan urartat till strafflöshet, och den naturliga följden här-af har varit att brottet blifvit mera allmänt. Talande exempel härpå hafva vi från den tiden, då stöld af *ett* får eller förfalskning af en bankens sedel straffades med hängning i England. Det förra brottet åtalades slutligen nästan aldrig, men oaktadt för det senare detta straff tidt och ofta tillämpades, var antalet af de falska banknotor, som inkommo till bankluckan då ofantligt, i jemförelse med sedelförfalskare som sakfaldes. Den tiden vaktades fåren sällan, och bank-sedlarne voro så illa gjorda, att de med mycken lätthet kunde efter-apas. Men så snart detta straff hade blifvit utbytt mot i förhållande till brotten mera adæqvata, och man ungefär samtidigt dermed vidtagit preventiva åtgärder, skaffat sig bättre fårherdar och fårhundar och gjorde sina sedlar så, att det erfordrades mera skicklighet för att eftergöra dem, minskades antalet af dessa förbrytare i en otrolig proportion. Här hos oss förespåddes, då spöstraffet och kyrkoplikten afskaffades, att vårt land skulle blifva översvämmadt af tjuftar; men erfarenheten har visat motsatsen, och att, sedan åtminstone städernas polis förbättrats och straffet blifvit mildradt, det gått lättare att få tjuften fast, hvilket åter medfört en minskning i tjuftarnes antal. Också har hittills i vårt land liksom i alla andra der civilisationen framskrider och makten ej, för tillfället, råkat i händerna på fanatismen, eller råheten, lagstiftningen gått i den lyckliga riktningen att blifva mildare och mildare. Men man vill nu göra en retrograd rörelse och göra åverkan till stöld, hvarigenom åverkaren väl icke skulle drabbas af ett mycket pinsammare men ett mera vanfnejdande straff och blifva brännmärkt med den vrakstämpel, som enligt vårt svenska föreställningssätt åtföljer tjuften genom hela lifvet, och som litet hvar just därför tvekar att fästa på sin nästa. Jag ber dock Herrarne att besinna hvad som blifvit anfördt af den förste talaren från vermlandsbanken, en man som kanske eger större, i särskilda landsdelar och särskilda högre och lägre befattningar förvärfvad erfarenhet såsom domare och administratör, än någon annan i vårt land. Han visade med officiella sifferuppgifter att, ehuru vår gällande lag

såsom straff för åverkan stadgar, bredvid det mildare bötesansvaret, jemväl fängelse och straffarbete, det sista straffet i den del af landet, der åverkning hufvudsakligen bedrifvits eller i Norrland, sedan lagens tillkomst då ej varit tillämpadt någon enda gång och fängelsestraffet endast en gång. Han har häraf dragit den slutsatsen, att våra domare skygga tillbaka för att på detta brott tillämpa ett sådant straff som straffarbete, emedan äfven detta medför en slags vanära, och denna uppfattning hos dem, som tillämpa lagen, bör icke förbises.

År 1854 beslöto Riksens Ständer i en knapp vändning att ingå med en skrivelse till Kongl. Maj:t af alldeles samma innehåll som den reservanterne nu föreslagit, eller med uttryckande af den åsigt, att tillgrepp af *värande* träd borde såsom tjufnad anses och bestraffas. En talare har här anmärkt, att det icke vore lönt att aflåta dylika skrivelser, emedan den nämnda af 1854 icke skulle hafva föranlett någon åtgärd, oaktadt sedan dess 20 år förflutit. Talaren förbisåg dervid, att, till följd af denna skrivelse, år 1855 nedsattes en s. k. skogskomité, som arbetade ganska länge, likasom att den nu gällande strafflagen med dess *strängare* bestämmelser i fråga om åverkansbrott tillkom på iniativ af Kongl. Maj:t. När vid 1862–1863 års riksdag Kongl. Maj:ts förslag till denna strafflag framlades, så i stället för att det vid 1854 års riksdag på Riddarhuset egentligen endast var några få äldre och erfarnare jurister, Grefve Carl Göran Mörner och härads-höfding Ribbing, som jemte Friherre A. C. Raab, varnade och motsatte sig den omnämnda skrifvelsen till Kongl. Maj:t, fanns det vid 1862 års riksdag *icke någon enda mer än Grefve Erik Sparre*, som dref den satsen, att åverkan borde såsom stöld anses. Den paragraf om åverkan i strafflagen, för hvars ändring nu så ifras, erhöll sin nuvarande lydelse hufvudsakligen enligt ett af Friherre Louis De Geer uppgjort redaktionsförslag med ett amendement af Grefve Carl Göran Mörner. Bondeståndet, efter hvars impuls Riddarhusets beslut 1854 fattades, förkastade år 1863 efter utmärkta yttranden af flera ledamöter, deribland Herrar Carl Ifvarson och Olof Pehrsson, förslaget att anse åverkan som stöld. Denna lag har nu varit gällande i 10 år, och jag tror icke att den i afseende å de brott, man vid dess antagande egentligen afsåg att straffa, visat sig olämplig eller ofruktbar. Det torde icke gerna kunna sägas, att åverkan inom vårt land i *allmänhet* är större nu än förr, kanske knappt inom Norrland, fastän man *annorstädes nu vet mera derom*. Skogarnes alster äro i flerdubbelt värde, afvittringarna hafva minskat området för den oförsyntaste åverkan, detta område är bevakadt af pligttrogna och vida talrikare tjänstemän, men framför allt många, kanske de farligaste åverkare hafva upphört dermed, och man vågar nu öppet omtala dåden. Emellertid bör medgifvas att, i synnerhet i de nordligaste och sydligaste trakterna af Sverige, några slag af brott, hvilka ännu äro såsom åverkan rubricerade, bedrifvas i en grad, som med rätta väcker mycken förargelse, och det vore godt om man på något sätt kunde deremot finna bot. Då jag första gången år 1850 reste i Norrland, var skogsåverkan derstädes så vanlig och så allmän, att det var knappt någon som gick fri från misstänka att hafva förfvat sådan eller på något sätt deltagit deruti. Så stod det då till i Norrland.

Det finnes, så vidt jag vet, intet land, hvars lagstiftning sammanblandat åverkan och stöld, utom Norge och Danmark enligt 1683 års lag. Den har sedermera blifvit förnyad i Norge af Stortinget och i Danmark under ett annat något ensidigt bonderegemente. Men i intet annat land har man på åverkan velat sätta en så vanhedrande stämpel. Man drager sällan kulturfolken så der baklänges i lagstiftningsväg; och det föreslagna vore utan tvifvel ett steg tillbaka. Det slag af åverkan, som är allmännast spridd, det är åverkan i mindre skala, såsom tillgrepp af ett eller par fång eller ett lass bränsle, vid hvilket man varit van från uråldriga tider; och jag tror vi kunna blifva ense om, att för dess bestraffande behöfvas icke några strängare straffbestämmelser än de som redan finnas, nemligen böter till 1,000 R:dr, fängelse till 6 månader och straffarbete till någon kortare tid. Tillämpas dessa bestämmelser, så hjälper det nog, utan att man behöfver tillgripa några strängare åtgärder. Jag tror äfven, att det i skogsegarnes eget intresse vore vida bättre, man stadnade dervid, än om man karakteriserade skogsåverkan såsom stöld. Ty i afseende på bevisningen är det otvifvelaktigt, att, såsom det redan här i afton blifvit anmärkt, denna skulle i sådant fall blifva vida svårare. Jag ber att få erinra, huruledes här liksom i vissa andra fall, såsom oloflig bränvinsförsäljning, fylleri eller lägersmål, det är så svårt att få någon fullständig bevisning, att man oftast måste nöja sig med half sådan och icke kan komma längre än att låta målet bero på edgång. Det är beklagligt, att man måste gå så till väga, ehuru efter den erfarenhet, jag kunnat förvärfva mig, det lyckligtvis vid de tillfällen, då edgång kommer i fråga, icke torde vara mera än ett fall af tio, *då eden verkligen afläggas*, och då således misstänkas kan att det svärjes falskt. Hvar och en känner med hvilket prisvärdt nit svenska domare och prester förmana emot och söka förekomma afläggande af värjemålseden. Denna är sannolikt icke den af våra olycksdigra edgångar, som föranleder de flesta meneder. Den lär ej heller förr än lagen sätter något bättre i stället för *all* edgång kunna undvaras. Det är nog ibland tillräckligt svårt ändå att åstadkomma bevisning mot åverkan. Hvad skulle det väl blifva om man rubricerade den såsom stöld. Jag har snart sagdt personligen drifvit ett af de största åverkansmål, som någonsin i Sverige varit åtalade. Bevisningen der var så svår att ernå, genom vittnens undanskaffande m. m., och målet drog så ut på tiden, att åklagaren höll på att ruineras och jag måste skaffa honom ett statsanslag på 800 Rdr i förskott till ytterligare kostnaders bestridande. Slutligen blef den tilltalade fälld af häradsrätten. Målet kom då till Hofrätten; och der hängde man upp sig på en juridisk formalitet, den nemligen att en del af vittnena hade varit den tilltalades hjelpare eller tjenare, hvarför de icke ansågos vittnesgille. Af den orsaken egentligen frikände Hofrätten. Då saken derefter drogs inför Högsta Domstolen, tyckte man väl der, att det var svårt att släppa den tilltalade, då det förefanns moralisk öfvertygelse om hans skyldighet. Honom förelades därför edgång. Ordalagen voro dock emellertid tvetydiga och olyckligt valda uti edsformuläret, så att den tilltalade ansåg sig kunna gå eden och blef straffri. Men det var ändå säkerligen den sista åverkan, som

föröfvades af den ifrågavarande personen, om han nu verkligen var skyldig. Detta var den som förut misstänktes för de största åverkningarne i riket, så stora att det belopp af omkring 10,000 R:dr B:ko, som vid edgången var i fråga, jemförelsevis ansågs för en bagatell. Åklagaren höll på att få betala tillbaka förskottet 800 R:dr; men Kongl. Maj:t fann dock omständigheterna vara sådana, att han slapp detta: han hade ändå vidkänts besväret för intet. Sådana svårigheter möta nu vid bevisföringen; och vida större skola dessa svårigheter blifva, så fort man vill genomföra den grundsatsen, att åverkan skall anses och bestraffas såsom stöld då värjemålsed ej ådömes.

Man har här mycket talat om det allmänna rättsmedvetandet. Jag tror icke att man så säkert kan åberopa detta såsom skäl för den åsigten, att all skilnad *nu* bör utplånas mellan stöld och åverkan. Folk har verkligen ännu den föreställningen, att skog är på sätt och vis en gemensam egendom. Då en af mina torpare hade begått åverkan å skog hos mig, och jag förebrådde honom därför, så svarade han: "skogen låter ju vår Herre växa alla dagar; den måtte väl icke vara till blott för Eder skull". Sådana föreställningar finnas ännu temligen allmänt hos den lägre befolkningen. Skola nu några stränga stadganden vidtagas, så böra de mycket mera vara riktade mot dem, som drifva affärer i stort och gömma sig bakom de armar, som synas, för att draga den egentliga vinsten af företaget. Om det är sannt, att bland sågverksegarne i Norrland ännu finnas de, som förleda befolkningen till skogsåverkan, så borde sådana straffas exemplariter; ty tjuvgömmaren är vida brottsligare än den stackars tjuften, som ofta stjälar endast för att få bröd, liksom det förr var förhållandet med sådana personer, som skickade ut andra till luredrejeri. Men det var väl icke genom hot med svåra straff, hvilka sällan utkräfdes hos orostiftare, eller hos rika köpmän eller högt förnäma damer, som dessa skrämdes och som gjorde att luredrejarnes klass bland förbrytare, om icke upphört, dock blifvit betydligt minskad. Detta har skett genom andra kloka åtgärder. Man skulle troligen äfven i afseende å skogsåverkan kunna komma ganska långt genom vidtagande af verksamma preventiva åtgärder. Emellertid skulle jag för min del icke sätta mig emot, om man, för att söka skrämman från skogsåverkan i stor skala, så till vida skärpte straffet, att man faststälde för åverkan af skog, uppskattad till 100 eller 200 R:dr, — således påtagligen icke förorsakad af det vanliga motivet nöd, — förlust af medborgerligt förtroende på viss tid. Ett sådant stadgande bör då införas i 24:de, eller kapitlet om åverkan. Men att uti lagen uppställa såsom grundsats, att skogsåverkan skall räknas såsom stöld, det kan jag, på de grunder jag anført, icke anse hvarken rätt eller klokt.

Det finnes dock ett visst slag af skogsåverkan, i afseende å hvilken jag för min del icke har något emot, att den rubriceras såsom stöld. Det är åverkan å sådd eller planterad skog.

Uti den trakt, med hvars förhållanden jag nu är närmare bekant, södra Sverige, är man idkeligen nu sysselsatt med att så och plantera skog, och om man hänför åverkan å *sådan* till stöld, så är det ingenting, hvarken uti lagens harmoni eller uti rättsmedvetandet, som

deraf stötes. "Planteradt och sådt" stå redan omtalade i stöldkapitlet af strafflagen, och vill man särskildt freda sådd och planterad skog, så kan man mycket väl införa t. ex. orden "eller å annan mark" emellan orden "annat, som der" och ordet "planteradt" uti 3 § af 20 kap., som till och med är strängare än 1 § 20 kap. Man kan visserligen säga, att det är mycket svårt att skilja mellan sådd eller planterad skog och den som växt af sig sjelf, men jag tror dock ej, att detta är omöjligt. På de ställen åtminstone, der jag sett dylik skog, har den växt i mycket jemnare och tätare bestånd än den sjelfsådda, och dessutom måste onus probandi uti detta fall åligga egeren, för hvilken det ej är svårt att bevisa, att det ställe, hvarest åverkan skett, är en planteringshage. Jag tror likväl ej, att man uti södra Sverige till följd af den svårare bevisningen och de nog höga straffen nu i allmänhet mycket påyrkar en sådan lagförändring, som jag nu senast påpekat; men vill man hafva den, så är den åtminstone ej uti principen vidrig mot de grundsatser, som i allmänhet följas uti svensk lag och för öfrigt äfven uti alla civiliserade länders lagstiftning, med undantag af Danmark och Norge, i afseende derå, att väl till olofligt tillgrepp, men icke till *stöld, tjufnad* hänföra när för frambringande af det tillgripna, menkligt arbete icke blifvit användt. Med all respekt för våra skandinaviska bröder, inser jag dock ej hvarföre vi böra följa dem, när de stå efter uti lagstiftningsteorien.

Hvad Utskottets förslag beträffar, så är det till den grad sönderplockadt af den ärade ledamoten på smålandsbanken, att jag icke tror det vara värdt att kosta krut derpå. Jag tror ock, att, om det återmitteras aldrig så många gånger, så kan dock Utskottet, efter att hafva fattat sådana beslut, icke vänta med tillhjälp af en så skicklig jurist som Utskottets sekreterare, icke skriva en antaglig lag. Detta om sjelfva lagförslaget. Hvad reservationen beträffar, så tror jag icke att man nu bör ordagrant upprepa den underdåniga skrifvelse som afläts år 1854. I afseende på detaljerna vill jag dessutom anmärka, att det verkligen kan finnas åverkan af vindfälda träd, som kan vara högst betydande och värda lika mycket som de växande.

Då jag således icke tror, att Utskottet kan med sina åsigter skriva någon lag som duger, och då jag icke heller anser en reproduktion af 1854 års skrifvelse lämplig eller ledande till något resultat, samt då det slutligen är långt lidet på riksdagen, och vi i dag hafva talt nog om denna sak, förenar jag mig med Herr Lagerstråle uti yrkandet om afslag på den föredragna paragrafen.

Herr Rydqvist: Jag hade icke ärnat yttra mig i denna fråga, men det anförande, som på förmiddagen utgick från en ärad talare på vermlandsbanken, har manat mig att taga till ordet. Denne talare besvarade först ett yttrande af en ledamot på skaraborgsbanken, Grefve Posse, som omnämnde, att Rikets Ständer redan för 20 år sedan uttryckt den åsigt, att åverkan borde behandlas såsom stöld, samt att Kongl Maj:t måtte utfärda en förordning i denna syftning, men att denna skrifvelse icke föranledt en sådan lagförändring, utan att vi år 1864 i stället fått en strafflag, som bibehöll de så kallade

åverkansbrotten och icke rubricerade dem såsom stöld. Herr Lagerstråle hade för sin del funnit, att 1864 års strafflag, hvilken, såsom vi alla veta, belägger åverkansbrott med straff af böter, högst 1,000 Rdr, eller fängelse i högst 6 månader, varit fullt tillräcklig, hvarföre han, såsom äfven ledamoten från Blekinge län, hvilken nyss hade ordet, yrkade afslag på Särskilda Utskottets förslag uti detta ämne. Herr Lagerstråle stödde sin åsigt på de statistiska uppgifter, som han funnit uti skogskomiténs betänkande. Då jag för min del hyser en alldeles motsatt åsigt mot dessa båda Herrar och bedömmar de statistiska förhållandena alldeles olika mot Herr Lagerstråle, så ber jag att få fästa uppmärksamheten, först vid hvad som står att läsa uti detta nu förevarande betänkande. Det Särskilda Utskottet har ådagalagt den stora förtjensten, som icke städse kan tillerkännas alla Utskott, att det ganska fullständigt utredt frågan och för sådant ändamål uppgifvit, huru många personer, som blifvit tilltalade för skogsåverkan, allt sedan den nya strafflagen blifvit gällande, det vill säga under tidrymden 1865—72. Man finner af denna uppgift till sin ledsnad, att antalet för skogsåverkan tilltalade personer varit i nästan oupphörlig progression, så att, då det år 1865 uppgick till 617 personer, det år 1868 hade uppgått till 1,074 och 1872 utgjorde 922 personer. Ensamt denna omständighet bevisar, i motsats mot hvad den ärade talaren uppgaf, att strafflagen uti hvad den rör åverkan icke uppfyllt sin bestämmelse. Man finner sedermera af de statistiska uppgifterna äfven den ganska intressanta omständigheten, att de sakfälldes antal för alla de 8 åren uppgår till 73 procent, hvilket visar ett ganska fördelaktigt förhållande med afseende å bevisningen af dessa brott. Slutligen vinnes den ganska märkliga upplysning, att, ehuru lagen medgifver fällande till vare sig böter, högst 1,000 Rdr, eller fängelse i högst 6 månader, så har endast *en enda person* af 5,276 blifvit dömd till detta senare straff. Detta förhållande visar, att alternativet af fängelse i sjelfva verket icke existerar. Om man nu inlåter sig på frågan, hvad verkan böter utöfva på dessa brott, så måste man betrakta saken från djupet. Hvad är nemligen skogsåverkan? Den är, när den bedrifves i så stor skala som hos oss ty värr ofta är fallet, efter min uppfattning i sjelfva verket att betrakta som en kvalificerad stöld. Den är vida mer moraliskt oförlätlig än en vanlig stöld, emedan man med vett och vilja — alltid under förutsättning att ej misstag sker i fråga om egen mark och andras — lemnar hus och hem, ofta i hela byalag, begifver sig flera mil bort och på en främmande skogsmark sysselsätter sig med att i veckor och månader nedhugga annans skogsegendom, gömmer det huggna virket så godt man kan genom att sticka det under isen eller på annat sätt, och slutligen fraktar det utför elfvarna för att afyttras vid sågverken. Detta är till den grad lågt, uselt och gement, att det enligt mitt begrepp borde betraktas såsom kvalificerad stöld. Vidare är det icke den så kallade åverkaren, som egentligen stjälar för egen räkning, utan han gör det derföre, att han vet, att, när han kommer med det åverkade virket, som stundom kan uppgå till belopp af tusentals träan, så finner han dem, som köper det af honom, och att när han lyckligt och väl kommit ifrån Seylla och Ca-

rybdis i lagen, så blir han väl betald för sitt arbete af köparen, som naturligtvis icke har något ansvar. En och annan gång har väl denne blifvit blottställd för rättegång, som varit ganska obehaglig, men i de flesta fall har han förtjenat betydliga summor, utan att råka i delo med lagens väktare. Om man tänker på vanlig stöld, hvar finnes ett motstycke härtill? Har man exempel på, att en person kunnat stjäla spanmål eller annat slikt och vet, att när han kommer med det stulna till ett visst ställe, så är han säker om att få betalt därför? Hvarföre kunna nu dessa ohyggliga brott, som äro så vanliga hos oss, existera? Jo, derföre att vi hafva en lagstiftning, som är så slapp, att den belägger förbrytelsen blott med böter åt hvilka åverkaren skrattar, emedan han vet, att han bakom sig har en person, som betalar dem, och derföre att man demoraliserat folket derigenom, att man icke betraktat såsom stöld ett vanärande brott, på hvilket, såsom den föregående talaren nämnde, borde följa ett skamstraff.

Har har vidare blifvit yttradt icke mindre än två eller tre gånger af den ärade talaren från Blekinge, att denna förbrytelse icke skulle betraktas såsom stöld i något annat land än i Danmark och Norge. Jag ber dock att få fästa hans uppmärksamhet på en paragraf i den franska Code pénale, som i svensk öfversättning lyder sålunda: "En hvar, som har fällt ett eller flera träd, hvilka han visste tillhöra en annan, skall straffas med fängelse, hvilket icke må understiga 6 dagar icke heller öfverstiga 6 månader för hvarje träd, utan att straffet i sin helhet kan öfverstiga 5 år".

Då denna fråga varit så mycket debatterad, vill jag icke längre upptaga tiden. Jag vill blott fästa uppmärksamheten dervid, att, då jag i enlighet med hvad jag nu yttrat, fullt gillar och i hög grad är belåten med de principer, som i Särskilda Utskottets betänkande blifvit uttalade, jag dock finner de anmärkningar, som blifvit framställda mot förslaget § 2, vara af den beskaffenhet, att de böra föranleda ärendets återremitterande till Utskottet, utan att jag dock anser, att dessa anmärkningar äro af svårare art, än att Utskottet alltför väl kan fästa afseende vid dem. Då jag deremot icke på något vis kan biträda reservanternes åsigt derutinnan, att man nu, då nöden står för dörren, skulle kunna inskränka sig till en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvaraf kan blifva en följd, att ingenting i saken blir åtgjort på nya 20 år, utan anser, att Riksdagen nu bör fatta ett bestämdt beslut, så förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss. Jag vill ock för min del förklara, att, ehuru jag visserligen anser, att åverkan i allmänhet bör betraktas såsom stöld eller snatteri, så tror jag dock, att ingenting riskeras, om man bibehåller Utskottets förslag om en tredje kategori eller åverkan i sista momentet af § 2. Om det nemligen är så, som åtskilliga talare både här och i Andra Kammaren förklara, att tiden ännu icke är inne att borttaga begreppet af åverkan för mindre förseelser, och om man genom att upphäfva denna kategori af förbrytelser skulle behöfva att befara ett afslag i Andra Kammaren, så anser jag allt skäl tala för bibehållandet af den ifrågavarande bestämmelsen, i synnerhet som jag är öfvertygad om, att sedan den nya lagen verkat några år, den-

samma snart kommer att försvinna. Vid sådant förhållande anser jag det lämpligast att antaga Utskottets förslag med någon modifikation i afseende på det värdebelopp, man uppställt såsom skillnad mellan de olika kategorierna.

Jag anhåller vördsamt om återremiss.

Herr Rydin: Hvar och en är naturligtvis intresserad för att i lagstiftningsväg söka afhjelpa det onda, hvaraf vår skogshushållning för närvarande lider, och jag tror äfven, att man bör vara ense om, att en riktig början i detta afseende blifvit gjord, derigenom att det skydd, som den enskilde för sin egendom i andra fall njuter, blifvit föreslaget att utsträckas äfven till skogen. Man har nämnt, att det skulle vara en retrograd rörelse, att nu i lagstiftningsväg skärpa straffen för åverkan. Häruti kan jag för min del icke instämma. Man har äfven sökt visa, att af de strängare straffen skulle följa flera förbrytelser. Icke heller detta kan jag inse. Straffets beskaffenhet måste bero af brottets karakter, och när det kan inträffa, att en förbrytelse med tiden förändrar sin art, så måste äfven straffet lämpas derefter. Till följd af det stigande värde, som våra träprodukter fått, tror jag, att äfven den förbrytelse, som nu innebäres uti åverkan, blifvit af allt svårare beskaffenhet. Man har sagt, att det ej vore samma förhållande med att tillegna sig sådant, som naturen själf frambragt, och på hvilket människan icke nedlagt något arbete, som att tillgripa sådant, hvarpå menskligt arbete vore använt. Om vi emellertid genomgå vår strafflag, så finna vi uti 20:de kapitlet, att såsom stöld betraktas tillgrepp af åtskilliga saker, hvilkas frambringande icke beror af människan. Så är förhållandet med säd och fruktträd m. m. som i 20 kap. 1 § nämnes. Säger man, att detta beror derpå, att allt dylikt växer på inhägnade ställen, så vill jag fråga, hvad som gör skogens värde, om ej just det menskliga arbetet omkring skogen, som gör den mera tillgänglig och skyddar densamma. Jag minnes, att, då jag för 20 år sedan reste genom en skogstrakt i Småland och frågade hvad skogen der vore värd, så svarade man mig, att den icke hade något värde, emedan det ej finnes någon möjlighet att afyttra densamma. Så är emellertid icke nu förhållandet. I samma ögonblick, som skogen stiger i värde, blir alltså åverkansbrottet svårare, och straffet bör lämpas derefter. Den ärade talare, som strängt opponerade sig deremot, nämnde, att han dock vore villig att med stöldstraff belägga åverkan af planterad skog. Hvem kan emellertid säga, huruvida skogen är planterad eller icke? Derom kan mycken tvist uppstå, och afgörandet blifva ganska svårt, till exempel på ställen, der skogseld gått fram, och man sedan vidtagit åtgärder för skogens återställande. Just det, att man talar om att freda skogen, innebär, att ett menskligt arbete blifvit nedlagt, som bör skyddas i sin rätt, liksom hvarje annat. Det finnes således icke uti själfva beskaffenheten af förbrytelsen något, som bör afhålla lagstiftaren från att stämpla tillegnandet af skog för att derpå göra vinning annorlunda än såsom vanlig stöld. En annan fråga är den, huruvida det finnes några praktiska skäl, som tala deremot. Jag kan för min del icke finna, att några sådana skäl existera.

Vid den lagstiftning, som nu är i fråga, skulle man visserligen kunna gå till väga så, att den nuvarande lagbestämmelsen, som lyder: "Fäller, syrer eller bläcker man olofligen träd å annans skog eller mark i uppsåt att trädet eller något deraf sig eller annan tillägna — — — straffes, ehvad han det bortfört eller ej, med böter högst 1,000 R:dr eller fängelse i högst 6 månader. Äro omständigheterna synnerligen försvärande, då må till straffarbete i högst ett år dömmas", — att denna lagbestämmelse så omvändes, att den komme att lyda: "Fäller — — — dömmes till straffarbete i högst ett år, eller der omständigheterna äro förmildrande till böter, högst 1,000 R:dr, eller till fängelse i högst sex månader". Efter hvad Särskilda Utskottets betänkande utvisar, synes dock, som om rättsmedvetandet i allmänhet fordrade, att tillegnandet af skog må betraktas såsom stöld, och vid sådant förhållande ser jag intet hinder för att vidtaga en sådan lagstiftningsåtgärd, som Utskottet föreslagit. För att icke vara obillig och belägga med stöldstraff sådana förseelser, som icke gå ut på vinning, utan ske af nödtvång, så kunde man, på sätt Herr Leyonancker framställt i förslaget's fjerde paragraf inlägga särskilda bestämmelser om, när en person, som tillegnat sig något af skogen, skall betraktas såsom endast överkare och ej tjuf. Man har visserligen anført, att bevisningen skulle blifva svårare, om förbrytelsen förvandlades till sin natur, och jag har äfven hört, att i vissa landsorter, der stöld af jern vore ofta förekommande, man snarare ville hafva detta betraktadt såsom en slags överkan, emedan det onda derigenom troddes kunna lättare förekommas. Detta kan väl vara möjligt, men jag anser dock, att, om man upptagit, att förmildrande omständigheter kunna medföra ett annat straff, så har man äfven tillmötesgått en sådan åsigt.

Hvad bevisningen angår, så kan jag icke finna annat än, att den blir lättare, när det är fråga om stöld, ty då skogsåverkan just har sin största betänklighet deruti, att man stjälar för att sälja åt andra, så måste i sådant fall köparen, som handlar med stulet gods, stånda tjufrätt och kunna åklagas, hvarigenom man just skulle kunna träffa sjelfva källan för det onda och förekomma detta eller göra det förändradt med så stora svårigheter, att det småningom skulle upphöra.

Till följd af hvad jag nu yttrat instämmer jag i deras mening, som yrkat återremiss. En talare har nämnt, att man icke skulle kunna genom en återremiss framkalla ett antagligt förslag, och att han icke visste på hvilken grund Utskottet skulle ställa sig. Jag har förut åberopat hvad Herr Leyonancker i ämnet yttrat, och tror att man på den grunden skulle kunna formulera ett förslag. Vill man verkligen sjelfva saken, så tror jag ock, att man kan komma till målet, äfven om den första lagen skulle vara behäftad med ett eller annat fel. Om nu Utskottet först och Kammarne sedan gripa sig an med detta lagstiftningsarbete, och derpå ett förslag afgifves från Riksdagen, så har Kongl. Maj:t den stora fördelen, att Han endast behöfver tillse, att redaktionen är korrekt, samt att, om detta förslag icke kan omedelbart antagas, man då från Kongl. Maj:ts sida har att vänta ett nytt sådant, som blott behöfver rätta bestämda fel. Skall man åter inskränka sig till en underdånig skrifvelse, måste frågan åter

genomgå samma skärseld vid nästa riksdag, och om den då faller, är den ånyo på lång tid uppskjuten. Jag instämmer alltså uti yrkandet om återremiss.

Herr Häggström: Då jag såsom ledamot af den sista skogskomitén deltog i behandlingen af denna fråga och bidrog till den utgång, som hon inom komitén fick, "att tillgrepp af annans skog fortfarande skulle bestraffas såsom åverkan", var det icke derföre, att jag i likhet med komiténs öfriga ledamöter ej ansåg, "att åverkan icke är af den nesliga beskaffenhet som stöld", utan derföre att jag ansåg rättare att underkasta mig det mera upplysta omdöme, som 1868 års Riksdag kort förut afgifvit; "att tiden ännu ej vore inne" att stämpla åverkan med dess rätta namn stöld. En annan orsak var den, att komitén endast hade att afgifva förslag för de norrländska förhållandena, och för mig var det högst motbjudande att framlägga ett förslag, hvarigenom tillgrepp af skogsprodukter inom Norrland skulle betraktas såsom stöld, då det i öfriga delar af landet endast ansågs såsom åverkan. Sedan den tiden hafva förhållandena högst betydligt förändrat sig. Skogens värde har blifvit högre, än man då någonsin kunde ana, staten, så väl som den enskilde, har sökt taga vård om sin skog, för att deraf draga största möjliga fördel, och de många åverkans-åtalen, som skett i landet, hafva äfven i sin mån bidragit att upplysa rättsmedvetandet om, att det är orätt att begå åverkan. Jag tror derföre, att tiden är inne att ändra de nuvarande stadgandena. Om åverkan i någon mån aftagit på kronans skogar, så har den deremot beklagligtvis tilltagit på de enskildes, och det har i Norrbotten nu gått så långt, att den enskilde måste sälja sin skog, emedan han icke kan taga vård om den, eller der han icke kan sälja den, måste afverka densamma. Detta tror jag bevisar, att ehuru straffet för åverkan är ganska stort, det dock icke kan hindra densamma, utan att kraftigare åtgärder måste tillgripas. Jag har derföre deltagit uti det beslut, som Utskottet fattat derom, att man borde införa stöldstraffet för skogsåverkan, men jag har dock icke kunnat fullt instämma uti det resultat, hvartill Utskottet kommit. Jag har nemligen ansett, att endast åverkan af växande träd borde såsom stöld bestraffas. Jag befarar, att i Norrland, der skogarne på många ställen ligga fulla af nedfallna qvistar och torra vindfallen, och der folket hittills fått fritt hemta sådana, rättsmedvetandet kanske skulle säras, om man bestraffade dylika tillgrepp, i likhet med hvad Utskottet föreslagit såsom stöld. Det säges nemligen i andra paragrafen, att "hvar som å skog eller mark, deri han ej eger del, och den han ej innehafver eller eger rätt att nyttja, olofligen tillgriper vindfålle eller annat sådant, som ej till bruk upphugget eller beredt är, eller växande gräs eller torf, varde straffad för snatteri eller stöld". Man har visserligen gjort det undantaget, att, när värdet af det tillgripna ej går öfver fem R:dr, så skall forseelsen anses såsom åverkan. Huruvida ett sådant tillägg i lagen är lämpligt, vågar jag icke bedöma, men jag tror, att, om man endast håller sig till den växande skogen, så har man för närvarande gått nog långt.

Jag har därför förenat mig uti den reservation, som Herr Asplund afgifvit, och anhåller att få yrka bifall dertill; men då frågan är af den vigt, att den icke tål något uppskof, så vill jag icke motsätta mig en återremiss.

Herr Reutersvärd: Diskussionen uti förevarande ämne har varit så uttömmande, att jag kan yttra mig ganska kort. Då jag emellertid tillhör majoriteten inom det Utskott, som öfverlemnadt detta förslag till Riksdagens bepröfvande, så anser jag mig skyldig att derom yttra några ord. Visserligen hade det varit enklast och lättast för Utskottet att affärda detta tvistiga ämne på sådant sätt, som reservanterne föreslagit, det vill säga att inskränka sig till att hos Riksdagen framställa förslag om en underdanig skrifvelse till Kongl. Maj:t. Ännu enklare hade det varit för Utskottet, om det, såsom här af tre talare blifvit yrkadt, afslagit alltsammans. Då emellertid Riksdagen tillsatt ett särskildt Utskott för behandlingen af alla de motioner och Kongl. propositioner, som angå skogsväsendet, och då man föreställde sig att Riksdagen ansåg de hithörande frågorna vara af den största vigt, så har det varit, under förutsättning af att Riksdagen sjelf önskade ett formuleradt förslag, som Utskottet framlade ett sådant. Inom Utskottet diskuterades ganska länge frågan om hvad i detta fall vore lättats, klokast och försigtigast. Då emellertid meningarne allt mera stadgade sig för en och samma åsigt, och då man fann, att ingen hyste skiljaktig mening med afseende på det riktiga uti att höja straffbestämmelserna för skogsäverkan eller med andra ord att ställa tillgreppet af skog i samma kategori som all annan stöld, så var man inom Utskottet åtminstone ense om sjelfva principen. Derpå grepo vi verket an för att söka framlägga ett formuleradt förslag. Jag medgifver visserligen, att i denna Kammare ganska många anmärkningar blifvit yttrade mot Utskottets förslag. En del af dessa anser jag ock vara mycket befogade och riktiga, och jag är öfvertygad om att, för den händelse Kammaren kommer att återremittera frågan, Utskottet skall bemöda sig om att söka rätta de misstag, som blifvit begångna. Deremot finnes äfven andra anmärkningar mot detta förslag gjorda af talare, som temligen skoningslöst bedömt Utskottets sätt att gå till väga. Jag tror dock, att den allmänna meningen är så stark derom att snart få en förbättring uti det oefterrätthetstillstånd, hvaruti våra skogsförhållanden befinna sig, att man icke vill, genom gillande af desse talares anmärkningar, bereda frågan ett ännu ytterligare uppskof, ty utan tvifvel skulle det leda dertill, i fall Riksdagen ännu en gång inginge till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvaruti med några få drag endast angäfvades den syftning, uti hvilken Riksdagen ansåge, att ett lagförslag borde uppgöras. Kongl. Maj:ts Regering sättes säkrast i tillfälle att bedöma hvad Riksdagen verkligen vill, om den har ett detaljeradt förslag att tillgå, och när ett sådant är afgifvet, beror det alltså blott på Kongl. Maj:t efter Högsta Domstolens hörande, huruvida det skall blifva lag eller icke.

Af åtskillige talare hafva här anmärkningar blifvit gjorda, hvilka jag anser mig skyldig att besvara. Man har sagt att, sedan Riksdagen är

1854 ingick till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i samma syfte, som reservanternes förslag, har 1864 års strafflag blifvit utfärdad, som upptager förhöjda straffbestämmelser, för skogsåverkan. Jag ber dock att få påpeka, att det dröjde 10 år från det skrifvelsen affärdades till dess derpå följde ett förslag; sedermera har lagen verkat i ytterligare 10 år, och jag vågar, i motsats mot talaren på vermlandsbänken, påstå, att den icke haft en sådan verkan som önskligt varit, ty då skulle sannolikt icke dessa klagomål från alla håll låtit förspörja sig. För mig är det alldeles klart, att så väl den enskilde som staten bör hafva samma värn af lagen för all sin egendom, den må kallas skog eller hvad annat som helst. Man kan icke förklara orsaken, hvarför tillgrepp af skog kunnat få en annan benämning än stöld, om icke detta härstammade från den tid, då skogen ansågs snart sagdt såsom en fiende till all odling i landet. Men numera, då skogen för staten och den enskilde kanske utgör ett af det väsendtligaste i jordegendomen, när Riksdagen på grund häraf hos Kongl. Maj:t begärt nedsättandet af komitéer, hvilka aflemnat ganska värderika arbeten, grundande dels på egna iakttagelser och dels på från myndigheterna infördrade specifika uppgifter i snart sagdt alla möjliga detaljfrågor, och slutligen äfven Skogsstyrelsen yttrat sig i ämnet, så vore det, lindrigast sagdt, besynnerligt, om, efter att i årtal nedlagt så mycket kostnader och möda för frågans lösning, Riksdagen skulle afslå alltsammans och blott säga att allt är bra såsom det är.

Jag antager att de fleste af Herrarne läst den sista skogskomiténs betänkande och deruti inhemtat komitéledamöternas mening. Speciellt skulle jag vilja rekommendera hvar och en att taga kännedom om skogsinspektören Österdahls reservation. Han visar bland annat, att den åverkan, som för närvarande sker å kronans och enskildes skogar, i värde uppgår till långt mer än all sammanräknad stöld i landet. När så är, vill jag fråga, om icke tiden är inne att göra något för att motverka detta onda. Man säger, att detta afhjelpes icke genom att höja straffet. Till en viss grad kan detta vara sannt, och jag vill till och med medgifva, att, om brottet fortfarande skall rubriceras såsom åverkan, så kan straffet gerna sänkas. Det är deremot sjelfva brottets beskaffenhet och karakter, som bör skärpas, ty i samma stund som man förvandlar åverkan till stöld, så kommer frågan i en helt annan ställning. Jag känner speciellt, att många, kanske de fleste, sågverksegare i Norrland ingenting heldre önska, än att hvad Utskottet här föreslagit måtte blifva lag, på det att icke den rätt-rådige må stämplas med den orättrådige, ty det har nästan gått så långt nu, att alla sågverksegare i Norrland af allmänna opinionen anses såsom skogsåverkare eller köpare af oloffigen tillgripen skog. De hafva således snart sagdt anspråk på, att Riksdagen skyddar deras anseende.

En talare på smålandsbänken har yttrat sig öfver betänkandet på ett sätt, att jag till honom står i största tacksamhetsskuld. Han sönderref icke förslaget, såsom talaren från Blekinge sade, utan talade derom med ett ganska mildt omdöme och yrkade återremiss derå, ty han ansåg det icke omöjligt för Utskottet att åstadkomma ett godt förslag. Han gjorde äfven åtskilliga anmärkningar, som jag an-

ser fullt befogade, och hvilka förmått mig att nu yrka återremiss, ehuru jag från början ämnade anhålla om bifall. Den oformlighet, som blifvit begången derutinnan, att straffbestämmelsen blifvit satt i orätt kapitel, kan ensam vara skäl för en återremiss. Den värde talaren yttrade äfven, att han icke gillade det Utskottet uppställt tre kategorier af förbrytelse nemligen åverkan, snatteri och stöld. Flere talare hafva emellertid redan upplyst om skälen härtill. Jag var i Utskottet från början af den åsigt, att man borde taga steget fullt ut och helt och hållet utesluta åverkan, men då så många röster höjdes deremot, och då man sade sig vilja behålla denna straffkategori mera såsom ett öfvergångsstadgande, så ansåg ock jag det för tillfället klokast att ingå på pluralitetens mening. Då man nemligen icke vill så strängt straffa den stackare, som för att värma upp sitt hem är tvungen att taga några skogspinnar, så blir detta möjligt just derigenom, att en sådan förseelse endast rubriceras såsom åverkan, till följd hvaraf det endast är målseganden, som kan åtala förbrytelsen och icke allmänna åklagaren, såsom förhållandet vore, i fall all dylik förbrytelse ansåges såsom stöld.

Den ärade talaren från Jönköpings län undrade också, om det var från norska lagen som vi hemtat stadgandet i § 4 så lydande: "Färdas man å annans skog eller mark och varder för skada å rese-tyg eller af annat ofall nödgad taga något af hvad der växer, gifve ersättning och vare från straff fri". Detta stadgande är dock ingenting nytt, utan är hemtadt från en gammal svensk lag nemligen Vestgötalagen, och jag har icke ens fullt klart för mig, om detta stadgande ännu är upphäfdt. Om nemligen en person färdas genom en skog på flera mil och behöfver, för att laga sitt åkdon eller för att tända upp eld en vinternatt, taga något af skogen, så undrar jag, om icke domaren betraktar detta såsom en ersättningsfråga och icke såsom åverkan.

Samme talare yttrade också, att sjelfva rubriken vore något olämplig. Derom talade vi, kan jag försäkra, ganska mycket i Utskottet, och vi bordlade till och med denna rubrik för att söka utfundera någon lämpligare. Jag medgifver visserligen, att den icke är bra, men jag fruktar, att den icke kan blifva bättre. Flyttar man åter tjufstraffet i ett annat kapitel, så kan den gamla rubriken stå kvar oförändrad.

Jag ber nu att med några ord få vända mig mot den talare, som yttrade sig först på förmiddagen, nemligen Herr Asplund. Han har, såsom de öfriga reservanterne, instämt uti Utskottets princip, så att det är icke derom som tvisten har rört sig, men i afseende på formuleringen eller från rent juridisk synpunkt anser han sitt förslag ega företräde, och skulle detta förefalla Riksdagen mera smakligt, så har jag visserligen ingenting deremot. Jag är dock öfvertygad om, att det i Andra Kammaren icke godkännes; under den stund jag åhörde diskussionen derstädes, förordades också denna reservation endast af en ende talare och denne äfven en jurist, Herr Östergren. Det kan icke bestridas, att ej de skäl, som reservanten anfört, kunna vara lika goda som Utskottets, men en lag utfärdad i öfverensstämmelse dermed kan ock blifva lika absurd i tillämpningen som den

Utskottet föreslagit. Den ärade reservanten yttrade, att, om någon på fyra eller fem ställen tager skog för värde under 5 R:dr på hvardera, men sammanlagdt för 25 R:dr, så blir han dömd för åverkkan, men en annan, som tagit ett träd för 16 R:dr på ett ställe, dömes för stöld. Reservanten vill dock bibehålla skilnaden mellan stöld och snatteri och den deraf följda uppskattningen af det stulnas värde. Nu kan emellertid värderingen utfalla på ett sätt den ena dagen och på ett annat den andra, och alltså blir brottet den ena dagen vanärande och den andra icke. Det är emellertid samma princip som genomgår hela vår lag, att den som stjal öfver 15 R:drs värde straffas för stöld. En person stjal en rock, som af den ene domstolen värderas till 14 R:dr 99 öre, och en annan stjal en alldeles likadan rock, som af en annan domstol värderas till 15 R:dr 1 öre; den ene anses då såsom tjuf och straffas för stöld och den andre dömes endast för snatteri. Så kan det ju ock hända, att till samma ting äro instämnda två personer, af hvilka den ene har fällt ett litet träd värdt 25 öre, och den andre af vindfallen tillegnat sig frisk skog för tusentals riksdalers värde. Den förre måste domaren enligt reservantens förslag döma såsom tjuf, den senare är endast åverkare. Jag hemställer, huruvida icke dessa orimligheter äro lika stora, som de hvilka kunna följa af den lag Utskottet föreslagit.

Jag har visserligen gjort åtskilliga anteckningar öfver andra anmärkningar, som jag ämnat besvara, men då det jag redan yttrat angifver den ståndpunkt, på hvilken jag befinner mig i frågan, och då jag anser de mot förslaget framställda anmärkningar vara sådana, att de kräfva en ny pröfning af detsamma, så förenar jag mig uti yrkandet om återremiss.

Herr Almqvist: Under diskussionen har till stöd för afslag på förevarande betänkande blifvit erinradt, att den nu gällande lagen i detta hänseende skulle kunna anses tillräcklig. Jag tror, att erfarenheten dock har visat, att den är otillräcklig just därför, att, då skogsåverkkan icke har någon vanärande karakter, uppfattningen hos folket i allmänhet är sådan, att hvad, som göres för att fria en skogsåverkare, icke har något i och för sig särdeles nedsättande. Vore det deremot en annan karakter på brottet, så att tjufansvar följde icke blott på sjelfva gerningen, utan äfven för delaktighet deri i olika former, skulle allmänheten skygga mera därför. Man säger, att bevisningen skulle blifva allt för svår, då man saknade utvägen att använda värjemålsed i detta fall. Det kunde visserligen inträffa, att några flere härigenom undgingo ansvar. Jag hemställer till Eder mine Herrar, om Ni icke hellre se, att en eller annan tilltalad må förklaras i brist af bevisning icke kunna åt saken fallas, än att han genom värjemålsed friar sig från ansvar för en begången åverkkan. Jag tror, att det antagandet, att mened mindre ofta förekommer, icke gäller öfver hela landet, åtminstone har jag den erfarenhet, att jag kommer sällan till ett fängelse, i synnerhet i vissa län, der icke åtskilliga personer sitta under ansvar för begången mened, och jag har hört en domare uppgifva, att hans öfvertygelse var, att minst tre fjerdedelar af de inom hans domsaga aflagda värjemålsseder voro

falska; och vill man se dylika missbruk undanröjda, måste man också förekomma bruket af ett så farligt bevisningsmedel som värjemålseden. Jag tror för min del, att det icke är omöjligt att bereda tillfälle till underlättande af bevisningen i detta fall. Skogsbetjeningen och andra, som hafva till åliggande att vårda skogen, skulle ju kunna, lika som vissa offentliga betjente i många andra fall, hafva rättighet att med ed styrka uppgiften om föröfvad skogsåverkan och således bidraga att fylla den i öfrigt förekomna bevisningen. Man har sagt, att tiden icke skulle vara mogen eller uppfattningen hos folket icke vara sådan, att man betraktade tillgrepp af växande träd såsom tjufnad. Mig synes det ganska naturligt, att så är, då lagen icke karakteriserar tillgrepp af skog såsom något vanhederligt, och man erbjuder skogsåverkaren att med ed fria sig, ett tillfälle som de ock utan betänkande begagna. Det är sålunda lagen sjelf, som underhåller denna uppfattning; och vill man taga bort densamma, måste man ändra lagen. Jag instämmer i de erinringar, som Herr Rydin gjort om omöjligheten att uppställa ett bättre förslag till lag än detta, och förenar mig med honom i yrkandet af återremiss.

Herr Ribbing: Då jag för min del hyser den lifligaste öfvertygelse om vigten af, att denna fråga, som alltför länge stått på dagordningen, snart blir löst, och detta i den riktning Utskottet föreslagit, men jag dock icke helt och hållet kunnat sluta mig till densamma, utan Herr Asplunds reservation, i hvad den rör äverkan af växande skog, mera tilltalat mig, så vill jag förena mig med dem, som yrkat återremiss och, i förhoppning om att detta blifver Kammarens beslut, ber jag att få uttala mina åsikter i frågan.

I afseende på den juridiska delen deraf, eller hvad man yttrat om rättsmedvetandet, har hemställts, huruvida detsamma vore moget att emottaga denna lag; men derom är så mycket taladt och alla synas vara derom ense, så att jag anser mig icke behöfva derpå spilla några ord.

Då jag yrkar bifall till Herr Asplunds reservation, är detta icke med afseende på den del deraf, som handlar om aflåtande af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, ty i detta hänseende förenar jag mig med Herr Rydin, hvilken tydligt visat, att, om Särskilda Utskottet skulle lyckats att sammanjemka de olika meningarne — och i likhet med en föregående talare vågar jag hoppas, att så bör kunna ske — så skulle vi vinna en icke obetydlig tid. Skulle Kongl. Maj:t anse det förslag, hvarom Riksdagens båda Kamrar kunna förena sig, vara antagligt, så är ju ingenting förloradt, men kan Kongl. Maj:t icke gilla det, är jag öfvertygad, att han till nästa riksdag framkommer med proposition i den riktning, hvori detta förslag går.

Det är endast i tvenne afseenden, hvilka äfven förut blifvit här vidrörda, som jag har något att anmärka vid Herr Asplunds reservation: Det ena är att, der det talas om äverkan å växande träd, jag skulle vilja hafva tillagt orden "eller delar deraf", och det andra är, att uttrycket "med uppsåt att det sig tillegna" måtte ändras till "med uppsåt, att det sig eller annan tillegna". Jag är öfvertygad om, att hvar och en inser nyttan af att dessa tillägg blifve

gjorda, och jag vågar därför hoppas, att det förslag, hvarom jag önskar Utskottet måtte kunna förena sig, blifver utarbetadt på denna grund.

Jag skall icke längre upptaga den redan långt framskridna tiden, utan inskränker mig till att förena mig i yrkandet om återremiss.

Herr Brun: Jag är fullkomligt öfvertygad derom att ibland de åtgärder, man velat vidtaga för att åstadkomma en förbättrad vård om våra skogar, är den, som nu är föremål för öfverläggning, en bland de viktigaste, och denna uppfattning delas allmänt af de tänkande invånarne inom det landskap, jag har äran härstädes representera, och der man har ganska god reda på skogens värde och den skada, man lider af det nuvarande tillståndet. Jag förvånar mig, att någon kan motsätta sig förslaget om att med dess rätta benämning karakterisera ett sådant brott som skogsåverkan, ty att åverkan är stöld kan väl icke någon förneka. Man må tillgripa sågblock eller t. ex. spanmål eller penningar så är det ju, hvilketdera som helst, en förlust för egaren; men åverkan af skog är, efter mitt förmenande, ett svårare brott, än annan stöld, ty det är ett brott icke blott mot egaren utan äfven mot det allmänna. Vi äro nemligen ju allmänt ense derom, att det är af stor vikt för vårt land, att skogar icke förödas; och den, som stjal skog, förnärmar och skadar icke blott egaren utan hela landet. Derfor bör man väl benämna och bestraffa skogsåverkan, såsom den förtjenar, nemligen såsom stöld. Då jag vid öfverläggningen i dag har hört personer, för hvilkas öfvertygelse jag har stor aktning, vara i afseende på denna förbrytelses benämning af annan åsigt, vill jag något fästa mig vid deras yttranden. En talare ansåg, att det skulle blifva svårare att bevisa, det tillgrepp af skog egt rum, om detta brott hänfördes till verklig stöld, än om, såsom nu är fallet, det bestraffas såsom åverkan. Men i likhet med en annan talare får jag säga, att den bevisning genom värjemålsed, som nu eger rum, är af den beskaffenhet, att jag gerna vill afstå från dess tillämpande. Den först anförde talaren yttrade, att det visat sig svårare att få fram sanningen genom vittnesed än genom värjemålsed. Det borde dock, efter hvad mig synes, vara tvärtom, åtminstone hvad mål om skogstjufnad beträffar, ty det förefaller mig märkvärdigt, att den som stjal skog, skulle hafva bättre samvete, än hvilken annan person som helst, som kan anträffas och åberopas till vittne i ett sådant mål. Jag skulle för min del tro, att man hos en person, som kallas till vittne, borde kunna förutsätta ett bättre samvete och vilja att uppdaga sanningen, än hos den, som begått tillgreppet. I öfrigt är bevisningen ej alltid så svår att åstadkomma som man föreställer sig, åtminstone icke i Norrland eller vid afverkning i någon större skala; ty för att afyttra timret fordras att framköra det till något vattendrag, hvarifrån flottning eger rum, och den, som i närheten af sådana ställen eger skog, bör alltid vara så mycket intresserad för sitt skogskiftes fredande, att han någon gång på vintern besöker detsamma och hvarvid det är lätt att upptäcka om afverkning

verkning egt rum, och man kan utaf den, som "intummar" eller uppmäter timret vid vattendraget, vinna upplysning om de personer, som sålt timmer. Hvad som emellertid, efter min tanke, kommer att inverka betydligt, det är det begrepp folket fäster vid ordet stöld; och jag är i detta hänseende af samma öfvertygelse, som en annan talare, att man nemligen ryggar tillbaka mycket mera för att blifva beträdd med tjufnad än för att pliktfällas för åverkan, hvilket anses för ett ringa brott.

En talare på norrlandsbanken yttrade i afseende på detta lagförslag, att han icke kunde godkänna bestämmelsen om att ett värde, som blifvit upptaget till 5 R:dr, skulle åstadkomma en skilnad i förbrytelsens karakter, hvarför han ansåg, att man borde söka få en annan skilnad mellan hvad som borde hänföras till stöld och hvad som borde anses såsom åverkan. Jag är i detta afseende af samma öfvertygelse, och jag hemställer, om det icke skulle kunna låta sig göra, att anse tillgrepp af endast den friska skogen såsom stöld; ty den friska skogen har i allmänhet ett mycket högre värde, än den döda eller hvad som förefrigt kan hemtas ur skogarne, och är af mycket större vikt för egaren och landet att ega kvar, än den döda skogen. Såsom Herr Hæggström yttrade, förekommer det i de norrländska skogarne på många ställen så mycket vindfällen och dylikt, att det icke är någon skada att sådant borttages, och folkets åsigt är, att man icke bör straffa den såsom tjuv, som hemtar dylikt ur skogarne, men i afseende på den friska skogen har man en motsatt mening.

Hvad 4 § i förslaget beträffar, är jag af olika mening med dem, som ansett densamma obehöflig, och jag tror att i den lag, som skall antagas, bör man hafva denna eller en liknande paragraf. Man bör nemligen ihågkomma — helst när man skrifer en lag om skogarne — att i de stora norrländska skogarne gifves det på många och vidsträckta områden ingen annan utväg för samfärdsel och varuforsling, än vintertiden på obanade, oftast steniga och eländiga skogsvägar, der åkdon och körredskap ständigt äro i fara att sönderbrytas, och vid en färd i dessa marker är det absolut nödvändigt att vid liden skada på körredskapen få taga af skogen hvad som behöfves till reparationen, och hvartill vanligen behöfves, såsom till skaklor och dylikt, friskt virke, vanligen smärre träd; och det vore både oförnuftigt och obarmhertigt, om lagen skulle stämpla en resande, som måst tillgripa hvad han härvid behöfver, såsom tjuv. Jag tror därför, att 4 § icke bör uteslutas.

I fråga om antagande af Utskottets förslag eller Herr Asplunds reservation får jag säga, att författningen, sådan den är af Utskottet föreslagen, icke synes mig fullt lämplig, hvarför jag föredrager, att antingen godkänna Herr Asplunds reservation, då jag hoppas, att saken icke skall blifva så gammal hos Kongl. Maj:t, som åtskilliga talare föreställt sig, eller ock — hvilket jag helst skulle önska — återremittera ärendet till Utskottet. Hvarje uppskof anser jag som en förlust, och i egenskap af sågverksegare och träexportör har jag särskild anledning påyrka det skyndsamma vidtagandet af sådana åtgärder, som skola göra slut på det nu rådande tillståndet, hvar-

under, till följd af den skogsåverkan som hittills skett och ännu kan på sina ställen ega rum, åtskilliga personer, som sakna närmare kannedom om skogsförhållandena i de särskilda delarne af Norrland, men ega en så mycket mera tillitsfull och uppjagad fantasi, anse snart sagdt hvarje sågverksegare i Norrland, om än aldrig så rättskaffens, såsom skogsåverkare. Jag yrkar vördsamt återremiss.

Herr Lagerstråle: Jag inser allt för väl, att de åsigter, som af mig på förmiddagen uttalades, icke delas af Kammarens ledamöter i allmänhet, och jag skall icke upptaga tiden med besvarande af alla de anmärkningar, som mot mig blifvit riktade. Ett par af dessa anmärkningar äro dock af den beskaffenhet, att jag icke kan underlåta att bemöta desamma.

Man har åberopat behovet af den nya lagen för att kunna få dem, som dels i egenskap af anstiftare, dels såsom köpare deltaga i åverkansförbrytelser, bestraffade, emedan den nuvarande lagen skulle lemna dem strafflösa. Så vidt jag förstår den del af nuvarande strafflag som afser delaktighet i brott, äro alla deltagare i sådana brott hemfallna till straff, så snart de blifva åtalade och om sin delaktighet öfverbevisade. Det har äfven åberopats, att det år efter år ökade antalet af åverkansmål skulle utmärka, att de i lagen derför bestämda straff vore otillräckliga. Det ökade antalet mål torde lika mycket härleda sig från det i ofantlig mängd sedan år 1866 ökade antalet af skogstjenstemän i Norrland och den deraf härflytande noggrannare uppsigten öfver kronans marker nu än förr. Jag vill desslikes fästa uppmärksamheten på, att vid alla de förändringar som skett i strafflagen, beträffande åtskilliga förbrytelser, tendensen varit att nedsätta straffen. Så har nemligen skett i afseende på iteration af stöld och i fråga om tiden för förlust af medborgerligt förtroende. Här skulle åter förändringen komma att gå i motsatt riktning, nemligen att öka straffet.

Hvarföre jag för min del ansett, att tiden icke var inne att frångå den straffbestämmelse, som nu finnes, är att jag af brottnödsstatistiken trott mig finna, att den nuvarande lagen icke blifvit till fullo tillämpad, utan fasthellre, att de i stor omfattning verkställda åverkansförbrytelser icke blifvit fullt bevisade. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att, om en sådan bevisning åstadkommits, medelbeloppet af de uti dylika mål ådömda bötesbelopp vore så ringa som 52 R:dr. Endast undantagsvis har summan varit högre och allenast i ett mål har urbota bestraffning ådömts. Efter mitt förmenande bör man icke genom förändringar i lagen söka vinna en rättelse, som kan vinnas allenast genom tillämpning af den lag som redan finnes.

Man har här uttalat sin förundran öfver att så gammalmodiga åsigter som mina kunnat blifva framställda, men de äro dock icke äldre än att de för 10 år sedan omfattades af både Konung och Riksdag. Äfven har man talat om det intresse, Riksdagen måste hysa för frågan om åverkansstraffets höjande, då ett särskildt Utskott för samma frågas behandling blifvit tillsatt. Jag föreställer mig att afsigten med det särskilda Utskottets tillsättande, liksom äfven med nedsättandet af de komitéer, som förut behandlat frågan om skogs-

lagstiftningen, egentligen afsett lagstiftningen för de enskilda skogarne mera än bestämmandet, huruvida åverkansförbrytelser skulle fortfarande betraktas såsom åverkan eller uppflyttas till likhet med stöld.

Slutligen har man beklagat, att de åsikter, jag uttalat, blifvit yttrade från vermlandsbänken, och man har sagt, att jag skulle föga känna till de åsikter i ämnet, som äro rådande i den provins jag representerade. Då här är fråga om en lag, icke för en särskild provins, utan för hela landet, har jag icke ansett mig bunden af åsikterna i frågan inom någon viss ort, utan ansett mig böra uttala endast hvad som efter min förmening vore för landet i sin helhet rättast och lämpligast; har jag misstagit mig i denna uppfattning af riksdagsmannakallet, så är jag lika olämplig att representera den ena provinsen som den andra.

Herr Rydén: Då jag har behof af att offentligen uttala min åsigt i denna fråga, men redan föregående talare yttrat sig i den syftning jag anser vara den rätta, så inskränker jag mig till att instämma med Herrar Rydin, Asplund och Ribbing samt yrka återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att paragrafen skulle återförvisas; 2:o af Herr *Asplund*, att Kammarén, med afslag å Utskottets förslag till paragrafens förändrade lydelse, måtte för sin del besluta, att Riksdagen i underdånig skrifvelse skulle — med tillkännagifvande af sin åsigt, att, der någon å annans mark olofligen faller växande träd, i uppsåt att det sig tillegna, sådant bör anses och bestraffas såsom stöld eller snatteri — hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag ej mindre till lagförändring i sådan syftning, än äfven till de flera förändringar, som i anledning deraf för öfrigt anses nödiga; samt 3:o att paragrafen skulle afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med talrika och starka ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedermera föredrogos, hvar efter annan, §§ 3, 4, 5, 6, 7 och 15, äfvensom ingressen och Utskottets hemställan, hvilka alla, uppå särskilda af Herr *Reutersvärd* framställda yrkanden, till Utskottet återförvisades.

Föredrogs Första Kammaréns Tillfälliga Utskotts den 28 och 31 sislidne Mars bordlagda utlåtande N:o 5, angående föreslagna åtgärder för att åstadkomma skyndsammare offentliggörande af Riksdagens förhandlingar.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr Carlsson: Jag får hemställa, att de två punkter, som innehållas i förevarande betänkande, måtte tillsammans föredragas, hvilket jag tror skulle lända till förkortande af diskussionen.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall samt de båda punkterna blifvit upplästa, uppropades ånyo och yttrade

Herr Carlsson: Med tacksamhet måste man erkänna den allvarliga uppmärksamhet, Utskottet egnat åt detta ärende. Dess vigt är i min tanke så stor, att det väl förtjenar densamma. Att en gemenskap må ega rum emellan Riksdagen och dess kommittenter och en vexelverkan emellan de allmänna tänkesätten och de åsikter, som göra sig väg inom Riksdagen, äro i sjelfva verket sådana önskningsmål, att för dem arbete icke må sparas. Hos oss är, som jag tror, långt ifrån allt gjordt, som kunde göras för detta ändamål, och jag vill endast anföra, för att icke upprepa hvad som är allmänt känt, att en man, som är väl bekant på detta område, vid en nyligen företagen resa genom flera af Europas mera betydande länder öfver allt nog undersökt, huru i detta afseende förhållandena äro ordnade, och dervid funnit, att *i intet land* med representativ styrelseform det är så ofullständigt sörjdt för offentliggörandet af representationens förhandlingar, som hos oss.

Att Utskottet skulle finna stora svårigheter möta i detta afseende måste man vänta; men jag för min del fögnar mig deråt, att de hinder, som Utskottet egentligen funnit tänkvärda, äro af en öfvergående natur. De bestå hufvudsakligen deri, att det saknas tillräckligt antal öfvade snabbskrifvare, att icke tjenlig plats finnes för dem i öfverläggningsrummet, och att det är svårt att på tryckerierna finna tillräckligt antal sättare och pressar. Det vill synas mig, att dessa hinder kunde inom kort tid öfvervinnas. Några månaders öfning för dem, som hade fallenhet, skulle ju kunna öka snabbskrifvarnes antal; och att detta behöfver ökas, tror jag en hvar till fullo insett, emedan redan nu tienstgöringen vid protokollet är nog ansträngande. Hvad platsen för snabbskrifvarne angår, är denna betänklighet ännu vida mindre, om man antager, att samma uppteckning kunde begagnas så väl för det ordagranna protokollet, som för den kortfattade redogörelse, som skulle tidigare offentliggöras. Beträffande möjligheten att kunna disponera tillräckliga krafter vid tryckerierna, har Utskottet sjelf anført, att just nu förhållandena äro särdeles gynsamma för att få behöfvat afhjelpat. Alla dessa betänkligheter tror jag således kunna inom kort tid undanrödjas.

I en punkt har jag icke kunnat blifva öfvertygad af Utskottets skäl, nemligen att riksdagsbeslutet skulle kunna ersätta den sammandragna redogörelsen af Riksdagens förhandlingar; ty riksdagsbeslutet, huru viktigt dokument det än är, har icke hittills visat sig såsom synnerligen tilldragande för den stora allmänheten. Vid sådant förhållande och då föremålet är af den vigt samt hindren för att uppnå målet af så öfvergående natur, förefaller det mig, att man icke bör afstå från att, så vidt möjligt är, söka befrämja detta mål. Af Utskottets utredning synes mig framgå, att denna sak svårigen hinner

ordnas vid en riksdag, om den icke är förberedd vid en föregående. Detta är egentligen resultatet af Utskottets arbete. Hvad som skall kunna uträttas vid en kommande riksdag, måste vid en föregående samt under mellantiden vara förberedt, och det är derföre, som jag för min del har trott, att man skulle kunna gå något längre än Utskottet i afseende på åtgärderna för att vinna en sådan förberedelse. Utskottet har, såsom jag tror, med rätta ansett, att hvad som egentligen erfordras är först och främst en person, som är villig åtaga sig nppsigten öfver en så beskaffad redaktion som här är ifrågasatt; vidare ett tillräckligt antal snabbskrifvare och slutligen visshet om, att tryckerierna kunna fullgöra det arbete, som afses. Det förekommer mig att den förberedelse, som i detta afseende bör ega rum, skulle, utan synnerliga svårigheter, kunna åstadkommas, och jag tror, att man får göra något i detta fall, då man har för sig ett ärende af den framstående vikt som detta; ty det är icke blott, såsom jag tror, Riksdagens beslut, som äro af så stor vikt, utan det är sjelfva de grunder, hvarpå dessa beslut hvila, hvilka måste blifva för den stora allmänheten kända, för att dessa beslut måtte kunna i öfvertygelsen godkännas eller också, om bättre skäl derför förefinnas, ogillas, med ett ord, att de tankar, som rört sig inom representationen, blifva för den stora allmänheten kända. Jag skulle således vara af den tanken, att man, då denna riksdagen redan är så långt framskriden, icke kan för dess förhandlingar göra något i detta afseende *vid denna riksdag*; men att man redan nu skulle kunna åtgöra något för en kommande riksdag och den organ, som dervid skulle kunna vara verksam, synes mig vara Riksdagens Kansli-deputerade, hvilka skulle kunna utan svårighet sätta sig i beröring med en person, som vore skicklig att åtaga sig den uppsigt öfver redaktionen, som här är i fråga, och hvilken kunde förbereda inöfvandet af snabbskrifvare och äfven för öfrigt vara redo att föreslå de åtgärder, som i riksdagens första timma kunde vidtagas. På grund af hvad jag nu i största korthet anfört, tager jag mig friheten hemställa om följande beslut:

“att Kammarern måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle uppdraga åt Herrar Kansli-deputerade att vidtaga de förberedande åtgärder, som på dem kunna ankomma, för att vid nästkommande riksdag ett skyndsammare offentliggörande af förhandlingarne må kunna tillvägabringas.“

Herr Fröman: Ej mindre i egenskap af ledamot i det Utskott, hvars utlåtande nu är föremål för Kammarerns öfverläggning, än ock såsom en af Kansli-deputerade, till hvilkas handläggning den föregående talaren föreslagit, att detta ärende skulle öfverlemnas, önskade jag att erfara, i hvilken grad Kammarerns ledamöter må vara intresserade för detta förslag, hvarom fråga är. Det är verkligen förenadt med så stora svårigheter och fordrar så betydliga förberedelser, att knappast någon skulle vilja företaga sig det, om han icke vore försäkrad att derigenom efterkomma en allmänare önskan inom representationen; ty att göra alla de nödiga förberedelser, vidtala en mängd personer om deras biträde och vidtaga andra åtgärder, men sedermera vid en kommande riksdag hela företaget icke möttes med

det intresse, att det vunne framgång, vore i sanning ett otacksamt arbete.

Det är för Kansli-deputerade, hvilka jag, lika med den föregående talaren, anser vara den enda delegation af Riksdagen, som skulle kunna taga om händer detta ärende, likväl af mycken vigt att få veta, huru vidsträckt sjelfva uppdraget är; om det innebär endast att söka skaffa en skicklig person att ställa i spetsen för företaget, och jag kan försäkra, att blott den uppgiften icke är svår nog, ty på denna person komme att ställas ganska stora anspråk. Det är lycka, om man kan få någon, som vill åtaga sig det och som håller ut dermed. På honom skall naturligtvis allt missnöje falla, hvartill företaget, om det icke blifver alla till nöjes, otvifvelaktigt leder. Lika nödvändigt är det att på förhand anställa en boktryckare, som med nödig skyndsamhet och ordning verkställer tryckningen af den ifrågakända skriften. Ett företag som detta närmar sig betydligt till det att utgifva en tidning, som åtminstone under en tid af Riksdagen skulle blifva en daglig eller utkomma åtminstone två eller tre gånger i veckan. För att kunna åstadkomma något sådant, är det nödvändigt att kunna fullständigt disponera öfver ett tryckeri eller åtminstone en eller annan press och ett visst antal arbetare, hvilka måste tillförbindas att arbeta natt och dag, när så behöfves o. s. v.; men jag återkommer till hvad jag först yttrade, nemligen att det skulle vara af stort intresse, om här i Kammaren uppstode en diskussion i ämnet, och man kunde få höra, huru andra ledamöter af Kammaren tänkt sig denna angelägenhets ordnande, och derigenom någorlunda erfara huru vidsträckt Kansli-deputerades uppdrag i detta ärende anses vara.

Herr Stråle: Jag beklagar, att förevarande betänkande förekommit på denna sena timme, då vi alla troligen fått nog af diskussion i dag, och icke gerna kunna önska att någon liffigare öfverläggning nu skulle ega rum. Det är dock, i min tanke, af betydlig vigt, att vi någon gång här i landet söka att närma oss det förhållande, som eger rum i grannländerna, så att man får en hastig och trogen redogörelse för Riksdagens förhandlingar. I motionerna, likasom i Utskottets betänkande, är detta noga framhållet, och jag vill icke nu upptaga tiden med att upprepa skälen för ändring i de närvarande förhållandena. De svårigheter som möta en sådan förändring äro också utvecklade i betänkandet; en del äro tillfälliga och en del konstanta; och jag hänvisar hvar och en, som vill sätta sig in i denna fråga, till Utskottets utredning. Den tacksamhet, som jag anser man är skyldig motionärerne, ökas deraf, att den ene af dem nu föreslagit en utväg för att få någon form på denna sak eller att hänskjuta densamma till Kansli-deputerade, mycken vigt ligger derpå att en början en gång sker. Om Kammaren bifaller Herr Carlsons förslag, skall det naturligen delgifvas Medkammaren, och om samma åsigt der gör sig gällande, hafva Kansli-deputerade af begge Kamrarne fått samma uppdrag, och jag förmodar, att Kansli-deputerade då anse sig befogade att vidtaga de förberedande åtgärderna, så att man vid 1875 års riksdag kan få en mera hastig och trogen redogörelse för Riksdagens förhandlingar än för närvarande eger rum. Det är möjligt, att till en

början målet icke fullt uppnås; men är denna början ändamålsenlig, utveckla sig nog anordningarne måhända slutligen ända derhän såsom jag hoppas, att man kan upphäfva justeringsrätten och undvara de digra protokollsbanden.

Jag anhåller, att Kammaren måtte bifalla Herr Carlsons förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder endast hade yrkats af Herr *Carlson*, att Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle uppdraga åt Herrar Kanslideputerade att vidtaga de förberedande åtgärder, som på dem kunna ankomma, för att vid nästkommande riksdag ett skyndsammare offentliggörande af förhandlingarne må kunna tillvägabringas; framställdes först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på Herr *Carlsons* förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 23, i anledning af väckta motioner om ändring i gälland föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom;

N:o 24, i anledning af väckt motion om vatten- och brödstraffets afskaffande;

N:o 25, i anledning af väckt motion, åsyftande skydd emot för närmelse af författares eganderätt till musikaliska arbeten eller kompositioner; och

N:o 26, i anledning af väckt motion, åsyftande att bereda vissa rättigheter åt skjutsentreprenörer, hvilka icke tillika äro innehafvare af gamla gästgifverihemman.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att de i dag första gången bordlagda utlåtanden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras näst efter de bordlagda Kongl. propositionerna; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.